יודען געדענקט! דער קאמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

(טאבעלע פון מלוכה־לאטעריע — 18. זייט)

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 15 | Łódź, Piątek, 17 stycznia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. pocz. 106. | לאדז, פרייטאג פ׳ שמות כ״ב טבת תרצ״ו

דיסקוסיע אין דער אויסערן=קאמיסיע איבער׳ן עקספאזע פון מיניסטער בעק

...ר סורזשינסקי וויל, אז די פעלקער=ליגע זאל פערלייכטערן די עמיגראציע פון יודען פון פוילע[ן]

...ארשא, 16 (טעלעפאניש)

...אין דער סיים־קאמיסיע פאר אויסערליכע ענ־... איז היינט פארגעקומען א דיסקוסיע ... דער נעכטיגער עקספאזע פון מיניסטער ...

...ער ערשטער האט אין דער דיסקוסיע גענו־... דעפ. וואלעווסקי, וועלכער האט הויפטזעכ־... גערעדט וועגען דער לאגע פון די פוילישע ...הייטען אין אויסלאנד. ער האט זיך אויך ...געשטעלט אויף דער לאגע פון די פאליאקען אין ...לאנד אנווייזענדיג, אז די לאגע פון די פא־... אין דעם לאנד איז נישט קיין גוטע, אבער ...צייכנט דארט מוז האבן א גרעניץ. עס דוכט זיך, ...נעט געפינט מען זיך טאקע נישט ווייט פון ... דאזיגער גרעניץ. דער רעדנער מאכט נישט ...אנדייטונג אויף דעם אפמאך מיט דייטשלאנד

אין יאהר 1934 נאר ער יויל נאר באריהרען דעם יורידיש פאליטישען צושטאנד, וואס איז ענטשטאנען מיט׳ן אפשאפען די ווימארער קאנסטיטוציע. דער רעדנער האט מורא, אז די נייע פאליטישע געזעל־שאפטליכע שטרעמונגען אין דייטשלאנד קענען דער פוילישער בעפעלקערונג איינקנעהמען אויך די אונבעדייטענדע רעכט, וואס איז זיי נאך געבליבען. און די פוילישע בעפעלקערונג איז דאך אפילו ראסיש גלייך צו די, לויט די אפיציעלע דייטשע ערקלערונגען, וואס קענען געניסען פון פולע רעכט און קיינער האט נישט קיין רעכט זיי פערפאלגען.

דער רעדנער רעדט אויך ארום די לאגע פון דער פוילישער מינדערהייטען אין טשעכיען און אין ליטע.

ווייטער האט גערעדט דעפ. מארכלעווסקי, וועל־כער האט זיך בעקלאגט אויף דער אונלאיאלער האנד־לונג מצד דאנציג לגבי פוילען. צום סוף בעט דער רעדנער דעם מיניסטער, אז ער זאל נעהמען אין שוץ די פוילישע בעפעלקערונג אין דייטשלאנד.

דעפ. סורזשינסקי בעריהרט די יודישע פראגע אין שייכות מיט דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק און ענדיגט מיט א אנפראגע צו דער מיניסטער וואלט נישט געהאלטען פאר ריכטיג אונטערצונעהמען א דיפלאמאטישע איניציאטיווע אויפ׳ן געביט פון דער פעלקער ליגע מיט׳ן ציל צו פערלייכטערען פאר דער יודישער בעפעלקערונג די עמיגראציע און קאלאניזאציע מיט ספעציעלער בעריקזיכטיגונג פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

נאכדעם ווי עס רעדען נאך א רייהע דעפוטאטען האט גענומען א ווארט מיניסטער בעק, וועלכער האט אלע אבגעענטפערט.

מיניסטער בעק האט קודם־כל בעריהרט די פראגע פון די פוילישע בירגער אין אויסלאנד און געזאגט: ווי איך האב שוין געהאט די געלעגענהייט צו זאגען אין דער ביודזשעט קאמיסיע פון סיים, פערנעהמען מיר זיך מיט דער דאזיגער פראגע און מיר וועלען זיך מיט איהר פערנעהמען אהן שום אונטערשיד פון דער נאציאנאליטעט, גלויבען אדער ראסע פון די דאזיגע בירגער ווען עס שוץ עס איז איינס פון די הויפט פליכטען פון מיין רע סארט.

מיניסטער בעק ענטפערט דאן נאך אויף די אנפראגען וועגען די בעציהונגען מיט ליטע, טשע־כאסלאוואקיען און פראנקרייך און דערמיט ווערט די זיצונג געשלאסען.

ענגלישע פרעסע וועגען מיניסטער בעקס עקספאזע.

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)

די ענגלישע פרעסע ציטירט ברייט דעם עקס־פאזע פון מיניסטער בעק.

„דיילי טעלעגראף" אינטערפרעטירט די רעדע פון מיניסטער בעק אלס א בעטאנונג פון דער פוילישער לאיאליטעט לגבי דער פעלקער־ליגע. מי־ניסטער בעק האט פערזיכערט, אז פוילען האט בדעה אויפריכטיג פארטצוזעצען איהר צוזאמענארבייט מיט ענגלאנד און צו בלייבען טריי דעם פעלקער־בונד.

„מארנינג פאסט" שטרייכט אונטער, אז דער עקספאזע פון מיניסטער בעק איז געווען די אויפ־ריכטיגסטע דעקלאראציע פון פוילען וועגען דער אויסערליכער פאליטיק. די צייטונג שטרייכט בעז־זונדערס אונטער די ערקלערונגען פון מיניסטער וועגען די בעציהונגען צו ליטע און טשעכיען.

„דיילי העראלד" פערזיכערט, אז מיניסטער בעק האט דער ליגע געגעבען א שארפען קלאפ און דריקט אויס די השערה, אז פוילען וויל בעריה־רען די פראגע וועגען דער פינאנסירונג דורך ליטע די אוקראנישע טעראריסטען אין דער פעלקער־ליגע.

אונזער ווארט

אין יודישע דרכים

ביז אנדערהאלבען מיליאן פאליאקען וואוינען אין היטלער־דייטשלאנד, דאס איז, דוכט זיך, די גרעסטע נאציאנאלע מינדערהייט, וואס געפינט זיך אין דריטען רייך.

איצט מעלדעט מען, אז א דעלעגאציע פון די פאליאקען אין דייטשלאנד וועט אויפגענומען ווע־רען דורכ׳ן „פיהרער" אליין און זי וועט פראטעס־טירען געגען דער צוואנגס־ גערמאניזאציע, וואס ווערט אנגעווענדעט לגבי די פאליאקען.

דער דאזיגער שריט פון די דייטשע פאליאקען איז גאנץ זיכער א אויסדרוק פון דער שווערער לאגע, אין וועלכער עס געפינט זיך די פוילישע נא־ציאנאלע מינדערהייט אין דייטשלאנד. מיר וואונ־דערן זיך נישט איבער דעם, ווייל עס געהערט דאך צו די אלטע גערמאנישע טראדיציעס די צוואנגס־גערמאניזאציע פון די „מינדערווערטיגע" סלאווען און גאנץ זיכער האט דער דייטש־פוילישער אפמאך אויך נישט געקענט גורם זיין א ענדערונג אין דער מענטאליטעט פון די דייטשע מושלים בנוגע דעם דאזיגען ענין. נאך ווייניגער איז עס געווען צו ער־ווארטען אונטער דעם איצטיגען רעזשים.

די פאליאקען אין דייטשלאנד האבען אבער אין זייער קאמף פאר נאציאנאלער און בירגערליכער רעכט געמאכט איין פעהלער: זיי האבען נעמליך איבערגענומען יודישע „קאמפס" - מעטאדען. דע־לעגאציעס צו פערשידענע הויכגעשטעלטע פערזענ־ליכקייטען אלס מיטעל צו קעמפען פאר רעכט איז איינענטליך א טיפיש יודיש געוועהר, וואס ווערט אנגעווענדעט דורך יודען אין כל־ערליי לענדער. און ווען די פאלאקען אין דייטשלאנד וואלטען זיך פריי־הער אינפארמירט ביי די יודען וועגען דער ווירק־ליכקייט פון דער דאזיגער מעטאדע, וואלטען זיי זיך מסתמא איינגעשפארט דעם וועג צום „פיהרער".

עס איז מעהר נישט צו פערשטעהן די פאליאקען אין דייטשלאנד, וואס האבען אנגעהויבען צו געהן אין די יודישע דרכים. די יודען אין דייטשלאנד און אויך אין אנדערע לענדער, אויב זיי געהען מיט דע־לעגאציעס איז עס נאר דערפאר, וואס זיי זענען גע־בונדען ביי די הענד און ביי די פיס, זיי האבען נישט וועגען עס זאל זיך פאר זיי אננעהמען. און געהען זיי מיט דעלעגאציעס, איז עס נאר צו בערוהיגען דאס איינענע געוויסען, אז מען טוט עפעס, הגם מען ווייסט פון פריהער, אז עס וועט העלפען ווי א טויטען באנקעס.

אנדערש אבער איז די לאגע פון די פאלאקען אין דייטשלאנד. זיי געהערען צו א נאציאנאלער מינדערהייט, וואס זייער מוטערלאנד איז געבונדען מיט כמעט א פריינדשאפטליכען בונד מיט דעם לאנד, אין וועלכען זיי וואוינען. דערצו דארף מען נאך געדענקען, אז אין פוילען וואוינען מעהר דייטשען ווי פאלאקען אין דייטשלאנד.

צו וואס־זשע, אלזא, זיך בענוצען מיט אזא באבסקע מיטעל ווי דעלעגאציעס.

ב.

יפו׳ער פאמאראנצען

בעקומט מען אומעטום!

אויב דו ווילסט א באמת זאפטיגען פאמאראנץ — פאדער א יפו׳ער פאמעראנץ. יפו׳ער פאמעראנצען זענען פול מיט צו׳אונגעוועהנליך קרעפטיגענדע און אויפפריי־שענדען זאפט. דער זאפט פון דעם דאזיגען יפו׳ער פרוכט, וועלכער איז אויסגע־וואקסט אויף דער זון, רייניגט דעם ארגאניזם, האלט־איין דעם יונגען אויסזעהן און פערהיט פון ווינטער־ליידען.

וואס ווירקט אויף די אונגעוועהנליך גוטע קואליטעט פון די אויסנאהמס־גרויסע פאמעראנצען?

— די זון, ערד און קלימאט פון ארץ־ישראל.

יפו׳ער פאמאראנצען און גרייפפרוכטען

שטענדיג מעהר זאפטיגע

א ר ץ - י ש ר א ל - פ ר ו כ ט

ווידער א ווילדע אנטיסעמיטישע אוואנטורע אויף דער פוזנער אוניווערזיטעט

3 יודישע סטודענטען ברוטאל צעשלאגען געווארען

פוזען, 16 (יט״א טעלעפ.)

אויפ׳ן מעדיצינישען פאקולטעט, איז היינט ווידער געווען אן אנטיסעמיטישע אוואנטורע. די ענדעקישע סטודענטען פון צווייטען קורס, זענען בעפאלען יודישע סטודענטען און זיי ארויסגעווארפען פון זאל. דאס זעלבע האט זיך איבערגעחזרט אויפ׳ן דריטען קורס, וואו דריי יודישע סטודענטען זענען ברוטאל צושלאגען געווארען. די צעיושעטע סטו־דענטען האבען אפילו נישט צוגעלאזען די יודישע סטודענטקעס צו דער גארדעראבע, די מלבושים האבען זיי ארונטערגעווארפען פון דריטען שטאק.

דער פראפעסאר האט די ענדעקישע שלעגערס געווארענט, אז אויב די אוואנטורעס וועלען זיך איבערחזרן, וועט ער שליסען דעם פאקולטעט.

טאג - טעגליך

זיך אליין שולדיג

...ענגלישע צייטונג „מארנינג פאסט" האט אנ־...עהויבען צו דרוקען א סעריע ארטיקלען, וואס ...ען ממש ווי א רעוועלאציע. לויט די פערזיכע־...ונגען פון דער דאזיגער צייטונג איז ענגלאנד אינ־...ען שוצלאז, און אין פאל פון א מלחמה וואלט ...ד נישט געקענט אקעגענשטעלען דעם שונא. ...„מארנינג פאסט" רעכענט אויס 25 פונקטען, ...ס זאל בעווייזען, אז די ענגלישע בעוואפנונגען ...אויף דער יבשה, סיי אויפ׳ן ים ווי אויך אין ...לופט שטעהען אפ א סך פון דער געוועהנליכער ...ה. אין דער זעלבער צייט, וואס דאס היטלער־...טשלאנד האט זיך געהאלטען אין איין בעוואפנען ...די מאדערנסטע קריגס־מיטלען, איז ענגלאנד ...בען ביי די אלטע בעוואפנונגען, וואס קענען ...ט ווערען העכסטענס אויף שמעלץ. דאס זאל ...זיין געווען די סיבה פארוואס האר איז אזוי ...פאלען צו די פאריזער שלום־פארשלאגען. די ...ישע צייטונג פערזיכערט אפילו, אז דער צו־...ד פון די ענגלישע בעוואפנונגען זענען א סך ...גער ווי דאס פאדערט די זיכערקייט פון לאנד. ...ס איז שווער צו זאגען וויפיל אמת עס שטעקט ... די רעוועלאציעס פון דער „מארנינג פאסט", ... דייטשען האבען איבערגעיאגט די ענגלענדער ... די לופט־בעוואפנונגען אונטערליגט נישט קיין ... אבער יעדענפאלס איז שווער צו גלויבען, אז ...אלע ביז־איצטיגע ענגלישע רעגירונגען זאלען ...האבען אזוי ווייט פערנאכלעסיגט די פער־...ונגס־מיטלען פון לאנד. ניכער האבען מיר דא ...ן מיט א מאנעוור. די ענגלישע רעגירונג גרייט ...איצט צו גרויסע בעוואפנונגס־אקציע. עס קו־... אין דער פראגע פאר פסדהדיגע פעראטונגען ...אפינעט און מען וויל דעריבער צוגרייטען די ...ענטליכע מיינונג פון לאנד.

...ס איז אויך מעגליך, אז אין ענגלאנד האט מען ...טאקע נישט גערעכענט מיט דער מעגליכקייט, ... אזוי שנעל זאל ווידער ענטשטעהן די מעגליכ־...יט פון א מלחמה און עס זענען פערנאכלעסיגט ...געווארען די ענגלישע פערטיידיגונגס־מיטלען. עס ...אבער אנגעוויזען ווערען, אז אויב עס עקזיס־...ירט איצט אין אייראפא א מלחמה־געפאהר שטאמט ... נאר פון היטלער־דייטשלאנד און די גאנצע פער־...אנטווארטליכקייט פאר׳ן דאזיגען פאקט טראגט ...ענגלאנד אליין מאקע נאר ווידער ענגלאנד. די ענגלי־...ע פאליטיק לגבי דייטשלאנד אין די לעצטע יאהר־... האט דאס דערפיהרט דערצו, אז דייטשלאנד איז ...ווארען דאס, וואס זי איז א סכנה פארן וועלט־...דען.

ש.

מארגען שבת, דעם 18טן ד. ח. 10 א זייגער אווענט קומט פאר אין זאל „פילהארמאניע"

„טאז" א גרויסער דאקטוירים=באל

פיל איבערראשונגען און אטראקציעס. / די גאנצע הכנסה איז בעשטימט לטובת דער זומער=קאלאניע ביי דער געז. „טאז"

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20

פערבונדען מיט א גראנדיעזען אינהאלטסרייכען פראגראם

ארבעטער=קאמיטעט צו פייערן דעם 100=יאריקן געבורטס=טאג פון מענדעלע מוכר=ספרים אין לאדזש. ◐ געז. „קולטור=ליגע" מיט די פראפ. ארבעטער=פאריינען

שבת, דעם 25 ד. ח. 10 פריה קומט פאר אין „פילהארמאניע", נארוטאוויטשא 20

א גרויסע מענדעלע=פייערונג

אין פראגראם: 1) א רעפעראט וועגן מענדעלע מוכר=ספרים פון ש. מענדעלסאן (ווארשא). 2) רעציטאציעס פון אייגענע שאפונגען, ספ. געווידמעט מענדעלען — דיכטער משה בראדערזאן. 3) רעציטאציעס פון מענדעלע=שאפונגען — אויסגעפירט דורך דער טעאטער=סטודיע. 4) ארויסטריט פון פאלקס - כאר ביי דער געז. „קולטור - ליגע" מיט א ספעציעלן מענדעלע=פראגראם.

בילעטן צום פרייז פון 30 ביז 75 גר. צו בעקומען אין דער „קולטור-ליגע". זאכאדניא 68, פראפ. פאריינען אגראדאווע 9, נאדל=פאריין שטוקיעוויטשא 22, ליכטנשטיין=קלוב פיעטריקאווער 10 און אין סאצ. הענטווערקער-פאריין ציגל=גאס 4.

אונזער חשוב'ן מיטגליד ה'

יעקב יצחק גרינבוים און פרוי

צו דער בר=מצוה פון זייער ליבען זוהן

אברהם חיים נ"י

וואס קומט פאר שבת פ' שמות כ"ג טבת ווינשען מיר זיי, איהם מגדל זיין צו תורה לחופה ולמעשים טובים

די גבאים:

שיע גאטליב, אברהם יצחק גרושקא, וואלף ציקער

און די מתפללים פון דער חברה „כתר ישראל" פאמארסקא 17.

אונזער לאנגיעהריגען חשוב'ן פרעזעס און גרינדער פון דער גמילות=חסדים=קאסע ה'

יעקב יצחק גרינבוים און פרוי

צו דער בר=מצוה=פייערונג פון זייער ליבען זוהן

אברהם חיים נ"י

וואס קומט פאר שבת פ' שמות כ"ג טבת ווינשען מיר א הארציגען מזל=טוב און צו דערלעבען פיל נחת

די פערוואלטונג פון דער „גמילות=חסדים=קאסע ביי דער חברה „כתר ישראל" פאמארסקא 17.

אונזער חשוב'ן פריינד ה'

יעקב יצחק גרינבוים און פרוי

צו דער בר=מצוה=פייערונג פון זייער ליבען זוהן

אברהם חיים נ"י

ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פיל נחת

שמחה מאיר בראמבערג בנציון שיניאק

משה חיים בירנבוים.

דער פעראיין „גמילות חסדים" גרינער מארק 7 ווינשט א הערצליכען „מזל - טוב" איהרען לאנגיעהריגען פערוואלטונגס=מיטגליד

ה' מרדכי וויינבלום

צו דער בר=מצוה פון זייער ליבען זוהן

דוב=בעריש נ"י

וועלכע קומט פאר שבת, פ' שמות תרצ"ו.

די פערוואלטונג.

אכטונג, יודישע מילך-הענדלער

איז לאדז און אומגעגענד!

זונטאג, ד. 19/I ד. י. פ' וארא פונקט 7 א זייגער אוו. קומט פאר אין אונזער פעראיין יעראזאלימסקא 7

א מאסען=פערזאמלונג

חעגען זעהר וויכטיגע נייע רעפארמען, וואס זאלען בעשטעטיגט ווערען פאר אונזער האנדעל.

חברים, מילך-הענדלער! עס טאר קיינער נישט פעהלען אויף דער פערזאמלונג, ווייל עס האנדעלט זיך אין אייערע אייגענע אינטערעסען און אייער אבווענהייט קען פעראורזאכען צו פערלירען די עקזיסטענץ.

חברים, קומט מאסענווייז! די פערוואלטונג.

אכטונג שטעפער=מייסטער!

דערמיט מעלדען מיר אלע מיטגלידער פון צעך, דאס זונטאג, דעם 19 סטיטשען ד. י. פינקטליך 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 69

א פארוואהל= פערזאמלונג

צו וועלכען אלע מיטגלידער פון צעך ווערן געבעטען פינקטליך צו ערשיינען. בעמערקונג: קיין ספעציעלע איינלאדונגען זענען נישט פונאנדערגעשיקט געווארען.

מיט אכטונג דער שטעפער=צעך.

מזל=טוב!

צו דער חתונה פון אונזערע מיטארבייטער'ס

פרל. אסתר געלבלום

מיט ה' נחום בערמאן

ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען

Współpracownicy F-my

Ch. GOLDBERG, Nowomiejska 11.

צו דער חתונה פון

ה' נחום בערמאן

מיט פרל. אסתר געלבלום

ווינשט א מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

ה. וו. בערקאן און זוהן לייבל

מזל=טוב

צו דער פארלאבונג פון מיין חבר און פריינד ה'

שמחה רובינשטיין מיט פרל. מאשא לעווין

מיינע הארציגסטע גליקוואונשען.

שלמה משה בערלינער.

מזל טוב

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

פרל. העלא לוהשטיק

מיט ה' ישראל קלארמאן

וועלכע איז פארגעקומען שבת, דעם 11 יאנואר 1936 ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.

יאקוב אייזנער און פרוי

שמחה אייזנער און פרוי

א הארציגען מזל - טוב ווינשען מיר אונזערע פריינד

משה מאכטינגער און פרוי

צו דער חתונה פון זייער טאכטער

בעלא

מיט ה' יודעל וויעטשניק

און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט.

גדליהו נארדמאן

יעקב ראזענבוים און פרוי

בית הכנסת

„אהל יעקב"

לודז, גדאנסקא 18.

מחר בשבת. פ' שמות, מבה"ח (18/I)

הטפה

ע"י הרב ד.ז.גולדשטיין מורשה וגם חגיגת בר=מצוה

התחלת התפלה בתשע וחצי בבוקר.

הועד.

לאדזער יודישער לאקאטארען און סובלאקאטארען=פעראיין

פיעטריקאווער 31.

שבת, דעם 1-טן פעברואר 6 (אין צווייטען טערמין) 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין זאל פון דער הענדווערקער-עקספאזיטור, פיעטריקאווער 20 די יעהרליכע

גענעראל-פערזאמלונג

צו וועלכער ס'ווערען איינגעלאדען אלע פעראיינס-מיטגלידער.

טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצענדען, 2) טעטיגקייטס=בעריכט און קאסע-בעשטאנד, 3) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1936, 4) וואהלען פון א פערוואלטונג, קאנדידאטען, רעווידיר-קאמיסיע און שידס-געריכט, 5) פרייע פארשלאגען.

בעמערקונג: די מיטגלידער, וועלכע האבען נישט דערהאלטען די ארויסגעשיקטע איינלאדונגען, קאנען זיי אפנעמען אין סעקרעטאריאט טעגליך פון 6 ביז 9 אווענד.

א הערצליכען מזל=טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען מיטגליד

ר' שמואל קאפלוש און פרוי

צו דער חתונה

פון זייער ליבע טאכטער חיה

מיט ה' אברהם אהרן דרעסלער

גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען

חברה „עץ החיים"

יאקובא 1.

הגבאים) שמואל זוסמאן) אשר וויינריב

א הארציגען מזל=טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד

שמואל קאפלוש און פרוי

צו דער חתונה

פון זייער ליבע טאכטער חיה

מיט ה' אברהם אהרן דרעסלער

און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען

שמואל זוסמאן און פאמיליע

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר

ה' פנחס שמערקאוויטש און פרוי

צום געבורט פון זייער זוהנעלע

מיר ווינשען אייך א גרינגע ערציהונג.

בנימין גליקזאהן און פרוי

הערש בער שמערקאוויטש

צו דער אכציטעס - פייערונג, וואס איז פארגעקומען שבת, דעם 11 יאנואר 1936 אין פאביאניץ פון מיין פריינד

אברהם לאסמאן

מיט פרל. פעלא האנדעלסמאן

ווינש איך א הארציגען מזל=טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

עקיבא גרינבוים.

קאבארעט= דאנסינג

„TABARIN"

20 נארוטאוויטשא 20.

היינט, פרייטאג פון 5–8 אווענד גרויסער FIVE O'CLOCK

מיט'ן גרויסען אטראקציאנס=פראגראם

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת אווענד

ספעציעלע גרויסע קארנאוואל=פערוויילונגען

מיט דעם גרויסען אטראקציע=פראגראם! איינגאנג פריי!

אכטונג! מארגען, שבת פון 5—8 אווענד אכטונג!

גרויסער טאנגא=קאנקורס

מיט 3 ווערטפולע פריזען

פאר 3 פון די בעסטע טענצער=פארלעך

אין זשורי וועלען זיך בעטייליגען דאס פובליקום און די דירעקציע.

אויסערדעם: דער גרויסער

אמוזירענדער פראגראם!

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד

ה' מרדכי וויינבלום און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן

בעריש

ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פון איהם פיל נחת.

די פערוואלטונג פון יוד. געפליגעל-הענדלער-פעראיין אין לאדז. פולנאצנא 25.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

הלל בארזיקאווסקי

מיט פרל. עווא סטאפניק

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב. בויט אייער היים אויף די בערג פון ציון און ירושלים.

אברהם בארזיקאווסקי און פרוי

צו דער פערלאבונג פון אונזער מיטגליד

פנחס שאפשאוויטש

מיט פרל. דארא ווענגערסקא

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חברה הדרת צעירים

לאדז, פאמארסקא 18

מעמק לבינו אנו מברכים ברכת מז"ט לחברינו היקר מ"ר

פנחס שאפשאוויטש נ"י

לארישיו את העלמה מרת

דארא ווענגערסקא שתחי'

יהי רצון שתזכו לבנות את ביתכם בעירינו הקדושה.

המברכים

חיים דארפבערגער

יוסף הערשקאוויטש

לנשואי אחותנו וגיסתנו היקרה

מרת דבורה רוזשעוויץ מלודז

עם מר

ישראל מנחם לעווקאוויץ

מטשענסטחוב

ברכות מהליפות!

שמאי בוקי ורעיתו

סענסאציאנעלע רעוועלאציעס
וועגן די ענגלישע בעוואפנונגען
ענגלאנד נישט צוגעגרייט צו א מלחמה

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)
די „מארנינג פאסט" האט היינט אנגעהויבען [...]ריע ארטיקלען, אין וועלכע די ציטונג האט [...] צו בעווייזען, אז די ענגלישע פערטיידיגונגס[...]לען זענען נישט קיין גענינענדע. די ציטונג [...]ט אן, אז באלדווינ'ס געהיימנישפולע ווערטער, [...]ס ער האט בענוצט אין זיין רעדע דעם 10 דעצ[...]מבער אין פארלאמענט בעת ער האט געזאגט, אז [...] מויל איז פערשלאסען און אז ווען ער וואלט גע[...]ט פריי רעדען וואלט ער דעם ענין אזוי בעגרינ[...]ט, אז קיינער וואלט נישט געשטימט קעגען דער [...]גירונג, האבען זיך בעצויגען צו דעם שלעכטען [...]שטאנד פון די ענגלישע פערטיידיגונגס-מיטלען. [...] די ציטונג רעכענט אויס, אז זייט די וועלט[...]מלחמה זענען די וואפען פון אמוניציע געפאלען [...] נידריגער ווי די נארמאלע רעזערוען. צוליב [...] האט קיים געלאנגט אמוניציע פאר'ן פלאט, [...]ס איז אפגעפאהרען אויפ'ן מיטלענדישען ים. [...] פערזאנאל איז נישט אויסגעבילדעט. עס קען [...] פערזיכערט ווערען דער צופוהר פון לעבענס[...]מיטלען פאר ענגלאנד אין פאל פון א מלחמה. די [...]שיפען זענען פערעלטערט, דיליפערונג פון [...]נאפט איז נישט קיין גענינענדער.

אויך אין דער יבשה־ארמעע און אויך אין לופט־פלאט מאכט די ציטונג דעם זעלבען חשבון ווי אין פלאט. אין יאהר 1937 וועט דייטשלאנד האבען 2600 עראפלאנען, בעת ענגלאנד וואס האט א סך קאלאניעס מעבר לים וועט האבען נאר 2.400 עראפלאנען. גאנצע 25 פונקטען רעכענט די ציטונג אויס, וועלכע בעווייזען, אז אויף יעדען געביט איז ענגלאנד אין הינזיכט פון בעוואפנונג ערגער אוועקגעשטעלט ווי אנדערע מלוכות.

האאר וועט צוריק אריין אין דער רעגירונג.

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)
די רעוועלאציעס פון „מארנינג פאסט" האבען ארויסגערופען א גרויסע סענסאציע און ווערען שטארק דיסקוטירט אין די פאליטישע קרייזען פון לאנדאן. ביי די מאסגעבענדע פאקטארען הערשט די איבערציינונג, אז די געמאכטע רעוועלאציעס זענען א פולשטענדיגע רעהאביליטאציע פון סעמיועל האאר, וואס זיין צוריקקעהר אין קאבינעט איז געווארען א מאראליש געבאט.

ווי מען דערוויסט זיך פון גאנץ זיכערע קוועלען איז שוין א פעסטער בעשלוס, אז האאר טרעט צוריק אריין אין דער רעגירונג.

אויפרעגונג אין ארץ־ישראל
צוליב די נייע עליה־בעגרענצונגען

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראפיש)
די פראגע וועגען די עליה־בעגרענצונגען, שטעהט היינט אין מיטעלפונקט פון די יודישע אינטערעסען אין ארץ־ישראל.
די עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ, האט זיך אויך געווענדעט מיט א בריף צום הויך־קאמיסאר וואוקאפ מיט אן אנפראגע וועגען די בעגרענצונגען.
די גאנצע העברעאישע פרעסע פערעפענטליכט שארפע ארטיקלען וועגען די פראיעקטירטע עליה־בעגרענצונגען.

BRANKA-LUX
אין די שאקאלאדע פון דעם אמת'ן מפונק!
BRANKA-BONA
אין די שאקאלאדע. וואס דו זוכסט שטענדיג!

קאנפערענץ וועגן יודישע ארבייט אין פתח תקוה

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראפיש)
אויף היינט איז קיין פתח תקוה גערופען געווארען א קאנפערענץ פון פרעזידענט ווייצמאן מיט פערטרעטער פון קאלאניסטען־פערבאנד וועגען אר־בייט פאר יודישע ארבייטער.

אלעקטור S. MENDELSON
פון № 365
איז געווארען איבערגעטראגען אין א נייעם לאקאל
אויף פיעטריקאווער 6
(פריהער נאוואמיעסקא 4)
טעל. 246-95
לאסען צו דער 1-טער קלאס פון דער 35-ער מלוכה־לאטעריע שוין צו בעקומען.

יעדער טאג—נייע גבירים!

יעדער טאג ברענגט אונז ידיעות וועגען געווינסען, וועלכע זענען געפאלען אין דער ציהונג פון דער 4-טער קלאס פון דער 34-טער מלוכה־לאטעריע. אט זענען איי־ניגע פאטאגראפיעס פון די גליקליכע גע־ווינערס.

אט דער איז א איינוואוינער פון פו־זען, דער ה' אלעקסאנדער מיללער, א בע־זיצער פון א פערטעל לאס פון נומער 150704, אויף וועלכע עס איז געפאלען 100 טויזענד זל. מיט'ן געווינס וועט ער זיך טיילען מיט א גרופע חברים. וועלכע געהערען צום שותפות.

דער ה' סעווערין קאוואלסקי פון גניעז־נא האט איינקאסירט 10 טויזענד זל. אלס בעזיצער פון א פערטעל פון נומ. 95428, וועלכער האט געוואונען 50 טויזענד זל.

איינע פון די טעגליכע געווינסען 30 טויזענד זל. איז געפאלען אין סקערניע־וויץ אויפ'ן נומ. 2633 א העלפט פון דעם אויסגעטרוימטען פאר זיך לאס האט גע־קויפט די פרוי וואנדא אלישעווסקא, וועל־כע פערנעמט זיך מיט צושטעלען דארפישע פראדוקטען די שטאטישע אפנעמער. זי האט דערהאלטען 12 טויזענד זל. די צי־הונג פון מיליאן וועט פארקומען דעם 21-טען ה. מ. און אין א קארגען מאנאט ארום (דעם 20-טען פעברואר) וועט זיך אנהויבען די ציהונג פון דער 1-טער קלאס פון דער 35-טער לאטעריע. נאך דער ציהונג פון מיליאן וועט מען שוין קענען קויפען לאסען צו דער 1-טער קלאס פון דער 35-טער מלוכה־לאטעריע.

אויפפאדערונג!

אלע, וואס שטעהען אויף דער ה'־פאטעק ביי ה' קארא, אגראדאווא 3, ביטע צו קומען זונטאג, 11 פריה זאוואדזקא 17, ביי ה' ווינטער.
די פערוואלטונג.

ADWOKAT
MARCELI
WAJSFUS
przeprowadził się na ulicę
Narutowicza 42.

אכטונג דאמען!
אין מיין ניי־ערעפנטען
קליידער־אטעליער
אויף בזשעזשינער 11
פראנט, 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער צייט פערש.
באלאווע און חופה־קליידער
לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלען אויסגעבארגט. קאנקורענץ־פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
קומט, איבערצייגט אייך!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. JÓZEFOWICZOWA
Brzezińska 11, front, I p.

הזכרה
דינסטאג כ"ו טבת (21/I) צו דער דריטער טרויעריגער יאהרצייט פון אונזער טייערען מאן און פאטער
דוד בן יקותיאל טענענבוים ז"ל
קומט פאר אויפ'ן היגען בית־עולם 10 א זייגער פריה א הזכרה, צו וועלכער עס לאדען איין פריינד און בעקאנטע.
די טיפטרויערנדע פרוי און קינדער

בייליד.
דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם ווינדער, שעפער און קאסירער פון י.ס.ק. „טייפון" דעם חבר דוד פרילמאן און דער פעריהומטער פאמיליע צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכער שוועסטער
ב"ע מאליא
די פערוואלטונג פון
י. ס. ק. „טייפון"
אל. קאשטשושקי 21.

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליגער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R.Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
נעדענקט פראנט II שטאק.

מעטאל־בעטען

מאטראצען אלע ארט
קינדער־וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווזשימאטשקעס, אייז־קאסטענס, פעלד־בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען אמביליגסטן אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס־לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור־ווערקשטעל און לאקירער

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראוויץ"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש־ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהר

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראנקהייטען
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32
עמפאנגס־שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אווענד

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערע פאר איבערגע־מאכט די עלטעסטע
היטען!
אויף גאנץ ניי צ
אויך נייע היטען ווי
3.50
„TOLA"
23 Zawadzka 23

שיימערען
מיט פאריזער שריגדן און פערטיגע שייטלן
ביי קערש.
סקווערא 15

לעבער
תערען אויסגעפייפטן
ביי נ. נארדמא.
שרוו־מיעסקא 8

לעזט און פערשפרייט
דעם נייעם
פאלקסבלאט

ברוך־קראנקע

[...]איך לײדענדע פערשידענע רופטורען, [...]פערקרימונגען פון רוקען־ביין, פיס און הויקערס. [...]דאס לײדען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די [...]לגען זענען פאר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מע־[...]טאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי־הייל־באנדאזשען, [...]וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלע־[...]סיגטע געפעהרליכע ברוכען ביי מענער. [...]פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראדיקאל מיט [...]גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע און געפאהר. מיין ספעציאליטעט [...]איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פער־[...]קריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמער־[...]צענדע פלאט־פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).
[...]נים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט־מוטער, עמפפעהל איך [...]ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד [...]דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס־פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד
איז לאדז, פילסודסקיעגא № 23
[...]פראווינציעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

סעמיועל-דעלעגאַציע געפאָהרן קיין אַמעריקא

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

ל אָ נ ד אָ ן, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
נעכטען איז אָפּגעפאָהרען קיין אַמעריקא די סעמיועל-דעלעגאַציע, דעם 1-טען פעברואַר, וועט די דעלעגאַציע קאָנפערירען מיט פערטרעטער פון אַמעריקאַנער יודישע אָרגאַניזאַציעס, פאַר וועלכע ס'וועט פאָרגעשטעלט ווערען דער עמיגראַציע-פּלאַן פאַר די דייטשען יודען.

צוזאַמען מיט דער דעלעגאַציע, איז אויך מיטגעפאָהרען דער אַמעריקאַנער אונטערשטאַטס-סעקרעטאַר יוליאַן פיליפּ. וועלכער האָט לעצטענס געוויילט אין דייטשלאַנד.

ווי מ'זאָגט איבער, האָט זיך פיליפּ שטאַרק פאַראינטערעסירט מיט דעם עמיגראַציע-פּלאַן.

פאַניק אין ניו-יאָרק

איינינע שעה איז א טייל שטאָט געווען פערהילט אין פינסטערניש

נ י ו - י אָ ר ק, 16 (ספּ. טעל.)
צוליב אַ קורץ שלוס איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער עלעקטראָווניע „העל געיט“, אין די אווענד שעה'ן איז אַ טייל פון ניו-יאָרק און רעצפּון פון 50-טער גאַס אַ פּאָר שעה געווען פערהילט אין פולשטענדיגען פינסטערניש. די וואוין-הייזער, מאַגאַזינען, טעאַטערס, קינאָ'ס האָטעלען האָבען זיך געפינען אין פינסטערניש. די גאַסען -בעוועגונג איז פולשטענדיג אָפּגעשטעלט געוואָרען. אַרום 60 פערזאָן האָבען זיך געפינען אויף די גאַסען ווען עס איז פלוצלינג פינסטער געוואָרען. אויף בראָדוויי פאַר'ן וואָקזאַל האָט זיך פערזאַמעלט אַ ריזיגער המון, עס איז ענטשטאַנען אַ פּאַניק. די שטאָט פערוואַלטונג האָט אַרויסגעשיקט 25 טויזענד פּאָליציאַנטען און פייערלעשער בכדי צו פערנעהמען סטראַטעגישע פונקטען. די פּאָליציי האָט מורא געהאַט, אַז מען זאָל נישט בעראַבעווען די מאַגאַזינען אויף דער 5-טער אַווענו. ערשט אין אַ פּאָר שעה אַרום איז ערשט געלונגען צוריקצושטעלען דעם עלעקטרישען שטראָם.

אָפּגעלעגט די עקזעקוציע אויף האַופּטמאַנ'ען אויף 30 טעג

נ י ו - י אָ ר ק, 16 (ספּ. טעל.)
דער ווייסטליכער פון דער תפיסה אין טרענטאָן האָט ערקלערט האַופּטמאַנ'ען, אַז זיין ביטע אָפּצולעגען די עקזעקוציע איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען. האַופּטמאַן האָט די ידיעה אָנגענומען רוהיג. דאַן האָט ער אָפּגעהאַלטען אַ קורץ געשפּרעך מיט זיין פרוי.

אין דער לעצטער מינוט דערוויסט מען זיך, אַז דאָס העכסטע געריכט האָט אָפּגעוואָרפען די ביטע פון האַופּטמאַנ'ס פערטיידיגער וועגען אָפּלעגען דאָס אויספיהרען דעם טויט-אורטייל.

דער גובערנאַטאָר פון שטאַט ניו-דזשערסי האָט אָפּגעלעגט די עקזעקוציע אויף 30 טעג.

פאַרוואָס די יאַפּאַנער האָבען זיך צוריקגעצויגען פון דער ים-קאָנפערענץ

ל אָ נ ד אָ ן, 16 (ספּ. טעל.)
אַדמיראַל נאַגאַנאָ האָט נעכטען געשיקט אַ בריף צו אידעם מאַנסעל, אין וועלכען ער ערקלערט, אַז בעת דער דעבאַטע אויף דער ערשטער זיצונג פון דער ים קאָנפערענץ האָט זיך די יאַפּאַנישע דעלעגאַציע איבערצייגט, אַז זי קען נישט רעכנען אויף דער אונטערשטיצונג פון איהר פּרינציפּיעלע טעזע וועגען פעסטשטעלען פאַר אַלע גלייכע ים-בעוואָפנונגען. דעריבער האַלט די דעלעגאַציע איהר ווייטערדיגע אַנוועזענהייט פאַר נוצלאָז. מיר זענען איבערצייגט — שרייבט אַדמיראַל נאַגאַנאָ — אַז אונזער פאָרשלאַג איז דער בעסטער יסוד צו דערגרייכען אַ שטופּענווייזע רעדוקציע פון די ים-בעוואָפנונגען. מיר בעדויערן זעהר, וואָס מיר קענען נישט געבען אונזערע אונטערשריפטען צו בעגרעניצען די קוואַליטעט פון די ים-בעוואָפנונגען, וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרען דורך די אַנדערע דעלעגאַציעס

קאָנפערענץ ביים בילדונגס-מיניסטער

פון די רעקטאָרען פון וואַרשאַווער און קראָקאָווער אוניווערזיטעטען

וו אַ ר ש אָ, 16 (טעלעפאָניש)
ביים בילדונגס-מיניסטער איז היינט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די רעקטאָרען פון וואַרשאַווער אוניווערזיטעט און פּאָליטעכניקום און פון קראָקאָווער אוניווערזיטעט. עס זענען אַרומגערעדט געוואָרען אַ רייהע פראַגען, דערונטער אויך, ווי מען איז זיך משער, די פראַגע וועגען פערקלענערן דעם שכר-לימוד.

יודען אין דייטשלאַנד וועלען נישט געניסען פון קיין רעכטליכע שוץ אין דייטשע געריכטען

ב ע ר ל י ן, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
די רעכטליכע שוץ, וואָס דייטשע יודען האָבען נאָך געהאַט אין די געריכטען, זענען לויט אַן אינסטרוקציע פון ד"ר פרענק אָפּגעשאַפט געוואָרען. די פעראָרדנונג איז פערעפענטליכט געוואָרען אין דער אָפיציעלער נאַצי-פּרעסע.

ביים אַרויסגעבען אורטיילן, וועט דינען דער נאַצי-פּראָגראַם.

פוילישער גענעראַל-קאָנסול אין ירושלים

געקומען קיין וואַרשא און אָפּגעשטעלט אַ וויזיט אין פּאַלעסטינא-אַמט

וו אַ ר ש אָ, 16 (יט"א טעלעפאָניש)
קיין וואַרשאָ איז געקומען דער פוילישער גענעראַל-קאָנסול אין ירושלים ד"ר קורניקאָווסקי. דער קאָנסול האָט אָפּגעשטעלט אַ וויזיט אין פּאַלעסטינע-אַמט, און אָפּגעהאַלטען אַ לענגערע קאָנפערענץ מיט'ן דירעקטאָר.

פייערליכער קבלת פנים

פאַר'ן נייעם הרב הראשי פון תל-אביב

ת ל-א ב י ב, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
קיין תל-אביב איז אָנגעקומען דער אויבער-ראַבינער פון אַמסטערדאַם עמיאל, וועלכער איז געוועהלט געוואָרען אַלס הרב הראשי פון תל-אביב. ער איז בעגריסט געוואָרען פון אַ רייהע דעלעגאַציעס, וועלכע האָבען איינגעאָרדנעט אַ וואַרעמען קבלת-פנים.

הונגער-שטרייק פון 9 „אונלעגאַלע" עולים דויערט

י ר ו ש ל י ם, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
דער הונגער-שטרייק אין דער עכ'ער תפיסה פון די 9 „אונלעגאַלע" עולים דויערט ווייטער. זיי פאָדערן מ'זאָל זיי תיכף בעפרייען פון דער תפיסה.

נישט קוקענדיג, וואָס ס'איז שוין אַריינגעטראָגן געוואָרען אַ קויציע, ווערען זיי נאָך אַלץ געהאַלטען אין תפיסה.

„אגודה"-צייטונג אין א"י

בעשטעטיגט הרב בלאו'ס שטעלונג צום לעגיסלאַטיוו-ראַט

י ר ו ש ל י ם, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
די היינטיגע עסיע פון דער צענטראַל-צייטונג פון דער „אגודה", האָט בעשטעטיגט הרב בלאו'ס שטעלונג צום לעגיסלאַטיוו-ראַט.

פערשאַרפטע צענזור אין א"י

י ר ו ש ל י ם, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז דער הויך-קאָמיסאַר וועט ערגענצען דאָס פּרעסע-געזעץ, לויט וועלכען ס'וועט פערשאַרפט ווערען די צענזור אין ארץ-ישראל.

לויט ד יגייע פאָרשריפטען, וועט אַ צייטונג קענען אָפּגעשטעלט ווערען אָהן אַ פריהעריגע וואָרנונג, אויב זי וועט פערשפּרייטען פאַלשע ידיעות, וואָס רופען אַרויס אַ בהלה אין לאַנד.

אַראַבישע יוגענד שטעלט פאָדערונגען

וועגען דער פּראָקלאַמירונג פון לעגיסלאַטיוו-ראַט

י ר ו ש ל י ם, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
דער אַראַבישער יוגענד-קאָנגרעס, האָט בעשלאָסען, נישט צו ענטפערען אויף דעם פּראָיעקטירטען לעגיסלאַטיוו-ראַט. דער אַראַבישער יוגענד-פערבאַנד פאָדערט אויפקלערונגען אויף די פראַגען: וועלכע רעכט וועט האָבען די יודישע אַגענץ, ווי אַזוי וועט רעגולירט ווערען די יודישע אייניוואַנדערונג, און די פראַגע וועגען דער יודישער באָדען-קניה.

דער אַראַבישער יוגענד-פערבאַנד ערקלעהרט, אַז אין דעם ענטפער אויף די דאָזיגע פראַגען, איז אָפּהענגיג די שטעלונג פון דער אַראַבישער יוגענד צום לעגיסלאַטיוו-ראַט.

200 טויזענד פונט א הלואה

פאַר דער ירושלים'ער שטאָט-פערוואַלטונג

י ר ו ש ל י ם, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
די רעגירונג האָט בעשטימט פאַר דער ירושלים'ער שטאָט-פערוואַלטונג אַ הלואה פון 200 טויזענד פונט.

ווידער א צוטרוי-וואָטום פאַר לאַוואַל'ן

פ אַ ר י ז, 16 (ספּ. טעל.)
אויף דער היינטיגער זיצונג פון פּאַרלאַמענט האָט פּרעמיער לאַוואַל געשטעלט די פראַגע וועגען פערטרויען, פאָדערנדיג פעסטצושטעלען אַזאַ סדר פון די אינטערפּעלאַציעס, אַז די אינטערפּעלאַציעס וואָס בעציהען צו דער לאַנדווירטשאַפט זאָלען בעטראַכט ווערען פריהער ווי אַלע אַנדערע.

די טאָג-אָרדנונג, וואָס איז פאָרגעלעגט געוואָרען דורך דער רעגירונג און דער צוטרוי-וואָטום האָט דער פּאַרלאַמענט אָנגענומען מיט 357 שטימען געגען 252.

העריאָ וויל זיך אָנגעבען אין דימיסיע

פ אַ ר י ז, 16 ספּ. טעל.)
נאָכן נצחון פון דער רעגירונג מיט וועלכען עס האָט זיך פערענדיגט די דעבאַטע אין פּאַרלאַמענט איז אין די פּאַרלאַמענטאַרישע קרייזען אויסגעבראָכען אַ נייע סענסאַציע. מיניסטער העריאָ איז נאָך דער זיצונג געגאַנגען מיט אַנדערע מיניסטאָרען פון די ראַדיקאַל-סאָציאַליסטען אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ. עס האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען אַז העריאָ האָט אינפאָרמירט זיינע קאָלעגען, אַז ער האָט בדעה צו דימיסיאָנירען און ווענדענדיג זיך גלייכצייטיג צו זיי, אַז זיי זאָלען בלייבען אין דער רעגירונג.

קאַנצלער שושניג אָנגעקומען קיין פּראַג

פ ר אַ ג, 16 (ספּ. טעל.) קאַנצלער שושניג איז היינט אָנגעקומען קיין פּראַג. אויפ'ן וואָקזאַל איז ער אויפגענומען געוואָרען דורך דעם וויצע-מיניסטער.

הערשיל פּאַרבשטיין אין וואַרשא

וו אַ ר ש אָ, 16 (יט"א טעלעפאָניש))
העשל פאַרבשטיין איז היינט געקומען קיין וואַרשאָ.

65-יאָהריגער געבורטסטאַג פון פעליקס וואַרבורג

נ י ו - י אָ ר ק, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)
פעליקס וואַרבורג איז אַלט געוואָרען 65 יאָהר. צום געבורטסטאָג זענען אָנגעקומען בעגריסונגען פון אַ רייהע אינסטיטוציעס פון איינפלוסרייכע פערזענליכקייטען.

פון דער לאָדזשער בערזע

באַנק פּאָלסקי	— — — —	93.75
4 % דאָלאַרובקא	—	53.00
7 % סטאַביליזאַציע (אמ.)		64.50
5 % וואַרשאַווער ש.-ב.	1934	55.50
5 % לאָדזשער		49.25
ענגלישער פונט	— — —	26.22
דאָלאַר אָפיצ. — 5.28,25 גישט-אָפיציעל	—	5.25
גאָלד-דאָלאַר	— — —	92.0
גאָלד-רובל	— — — —	4.76
דייטשער מאַרק	— — —	1.29
פראַנק שווייצאַרישע	— —	172,60

פערביטערטע שלאַכטען אויפ'ן דרום-פראָנט

די אַביסיניער זיך געמוזט צוריקציהען אויף 70 קילאָמעטער

וו אַ ר ש אָ, 16 (ספּ. טעל.)
לויט ידיעות פון פערשידענע קוועלען האָבען איטאַליענישע עראָפּלאַנען היינט באָמבאַרדירט די אַביסינישע אָפּטיילונגען אין ראַיאָן פון אגדינא.

וועגען דער שלאַכט אויפ'ן דרום פראָנט מעלדעט דער אָפיציעלער איטאַליענישער קאָמוניקאַט ווייטערדיגע פּרטים, אונטערשטרייכענדיג, אַז דאָס איטאַליענישע מיליטער איז געגאַנגען פאָרווערטס אויף 70 קילאָמעטער בעזיגענדיג דעם פערביסענעם ווידערשטאַנד פון ראַס דעסטאַ. פון פראַנצויזישע קוועלען מעלדעט מען פון אַדיס-אַבעבאַ, אַז עס זענען דאָרט נישט אָנגעקומען קיין ידיעות וועגען די קאַמפען אויפ'ן סאָמאַלער פראָנט, די ענגלישע קוועלען מעלדען, אַז דער קאַמף, וואָס האָט געדויערט 4 טעג איז פערענדיגט. די איטאַליענישע אָפּטיילונגען פערפאָלגען דעם אַביסיניער אַריערגאַרד. דער ווידערשטאַנד וואָס די אַביסיניער האָבען געשטעלט, איז געווען זעהר אַ פערביסענער, די אַביסינישע קאַוואַלעריע איז עטליכע מאָל איבערגעגאַנגען צום אַנגריף. די איטאַליענער האָבען גענומען אַ סך פערלוסטען ביים ערובערן די אַביסינישע פּאָזיציעס. געגען דער אַביסינישער קאַוואַלעריע זענען אַרויסגעשיקט געוואָרען טאַנקען, עס איז געווען אַ קאַמף אָהן פּאַרדאָן.

שטאַרקע קאַמפען ביי דאָלאָ.

ל אָ נ ד אָ ן, 16 (ספּ. טעל.)
פון אַדיס-אַבעבאַ מעלדעט מען: די שלאַכט אויף מערב פון דאָלאָ האָט זיך פערענדיגט מיט אַ נצחון פון די איטאַליענער און האָט געמאַכט אַ סוף צו דער אָפענסיווע פון ראַס דעסטאַ. לויט דער אַלגעמיינער מיינונג פון די איטאַליענישע שטאַב-אָפיצירען האָבען זיך די איטאַליענער געשלאָגען זעהר מוטיג. אין דריטען טאָג פון דער שלאַכט האָבען זיך בעוויזען לייכטע איטאַליענישע טאַנקס אונטער דער אַביסינישער ליניע. דער ווידערשטאַנד פון די אַביסיניער איז געוואָרען שוואַכער און אינגיכען האָבען זיי זיך אָנגעהויבען צוריקצוציהען.

מאַקאַלע קען צו יעדער צייט פערנומען ווערען.

ל אָ נ ד אָ ן, 16 (ספּ. טעל.)
פון אַדיס-אַבעבאַ מעלדעט מען: לויט ידיעות, וואָס זענען דערהאַלטען געוואָרען פון דער הויפּט קוואַרטיר אין דעסיע, איז מאַקאַלע אַרומגערינגעלט געוואָרען פון אַלע זייטען דורך די אַביסיניער. די איטאַליענער בענוצען זיך מיט עראָפּלאַנען ביים פערזעהען מיט פּראָוויאַנט די שטאָט. די אַביסיניער האָבען אַ גרויסע איבערמאַכט און קענען צו יעדער צייט פערנעהמען די שטאָט. נאָר צוליב טאַקטישע מאָטיווען ווערט דאָס פערנעמען פון מאַקאַלע אָפּגעלעגט. אויפ'ן גאַנצען צפון פראָנט קומט פאָר אַ איבערגרופּירונג פון אַביסינישען מיליטער. די רעזולטאַטען פון דער איטאַליענישער לופטאַקציע ענטשפּרעכט נישט אין דער מינדעסטער מאָס נישט די פערנוצטע ענערגיע.

קאָנפערענץ צווישען לאַוואַל און איטאַליענישען אַמבאַסאַדאָר.

פ אַ ר י ז, 16 (ספּ. טעל.)
פּרעמיער לאַוואַל האָט נעכטען אין אָוונט אָפּגעהאַלטען אַ לענגערע קאָנפערענץ מיט'ן איטאַליענישען אַמבאַסאַדאָר צערוטי.

Dr. med.
Aleksander FOKSZANSKI
כירורג
נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „POMOC"
ליבאַנאָווסקי 1 (רוג באַלוטער פּלאַץ) פון 11 - 1; טעל. 101-29.
פּריוואַט-וואָהנונג פּעטריקאָווער 101
פון 5—7 אָווענד. טעל. 210-76.
סטר אַרבייטפּלאַצע — חנחת.

Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —
A. Ogórek
אין גוטע קוואַליטעט בעקומט מען נור ביי
מאָדערנע דאַמען-שיך
בעמערקונג: א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מענער-שיך

אהן זיגער און אהן בעזיגטע

אויף אזא אופן וויל ענגלאַנד ליקווידירען די איטאַליעניש-אַביסינישע מלחמה

אלס מעהר עס דערנעהנטערט זיך דער 20טער
...אר, דער טאָג אין וועלכען עס ווערט געעפענט
...עסיע פון דער פעלקער ליגע אלס קלאָרער טיי-
...זיך אויס צוויי ווירקענדע פּאָליטישע כוחות,
...ם פיהרען אָן מיט דעם פּאָליטישען לעבען אין
...ראָפּע, אין דער לעצטער צייט, פון איין זייט דאָס
...רעבען צום שלום צו בעזייטיגען פון ארגאַניזם
...אייראָפּע דעם איטאַליעניש- אַביסינישען קאָנ-
...ט און פון דער אנדערער זייט צו פערזיכערען
...שלום אין אייראָפּא אויפ'ן פאַל ווען דער קאָנ-
...קט זאָל זיך אויסברייטערען. עס אונטערליגט
...ס קיין שום ספק אַז די שאנסען פון א פרידליכער
...ווידירונג פון קאָנפליקט האָבען זיך די לעצטע
...בען געשטאַרקט. א סך סמנים זאָגען עדות אַז
...אליענס פּאָזיציע איז שוין נישט אזא אונבויג-
...ם. א סך מיטגעווירקט דערצו האָט דער פאַקט
...ם די קריגס אפּעראציעס אין אפריקע ענטוויקלען
... נישט אין אזא טעמפּא ווי מוסאַליני האָט זיך
...וואונשען. דער פיהרער פון דער איטאַליענישער
...ליטיק האָט זיך דעריבער געמוזט פערטראַכטען
...ער די פאָלגען פון אזא אונבויגזאַמע שטעלונג,
...ס איטאַליען האָט ביז איצט אָנגענומען. א זעהר
...ארקער ארגומענט איז אויך די לעצטע דעמאָנ-
...ראַציע פון ענגליש-פראַנצויזישען הסכם וואָס
...ט זיך אויסגעדריקט שוין נישט אין געגענזייטיגע
...לאָמאַטישע וויזיטען נאָר אין גאַנץ רעאַלע שריט,
... א געמיינזאַמער דעמאָנסטראַציע פון די פלאָטען
...ן מיטעללענדישען ים.

...ס איז כאַראַקטעריסטיש אַז גלייכצייטיג מיט
...ר מילדערונג פון די שטימונגען אין איטאַליען
... אויך פערלוירען א סך פון דער שאַרפקייט דער
...ישער שטאַנדפּונקט. מען רעדט שוין דאָרט נישט
...ן די ,,סאַנקציעס ביז צום רעזולטאַט" נאָר מען
...הט זיך צו געפינען א אויסוועג וואָס זאָל צופרי-
...שטעלען אלע פעראינטערעסירטע צדדים.

...אבער עס וואָלט געווען א טעות צו מיינען אַז די
...ע ענדערונג אין דער פּאָליטישער ליניע בעדייט
...ס ענגלאַנד זאָגט זיך אָפּ פון דער אידעע פון קאָ-
...ווער צוזאַמענאַרבייט און פון די פּרינציפּען
...ן דער פעלקער ליגע, להיפוך אין די ענגלישע פּאָ-
...ישע קרייזען האַלט מען אַז די סאַנקציעס האָבען
...בען גלענצענדע רעזולטאַטען, די שווערע לאַגע
... איטאַליען אין מזרח אפריקא איז טאַקע ענט-
...אַנען צוליב די סאַנקציעס. די לאַגע פון איטאַליען
...ס אין ענגלאַנד אזוי פּעסימיסטיש אָפּגעשאַצט,
... מען זעהט שוין דאָרט נישט קיין נויטווענדיג-
...ט צו פערברייטערען די סאַנקציעס נאָך מעהר
... ענגלאַנד האָט מען שוין אפילו מורא פאַר א צו
...ארקער אָפּשוואַכונג פון איטאַליען: ענגלאַנד
...לט זיך געוואָלט דערהאַלטען אלס א בעדייטענדען
...קטאָר אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק.

...עס איז פאַראַן נאָך א אומשטאַנד צוליב וועלכען
...לאַנד און פראַנקרייך ווינשען זיך נישט, אַז די
...ליאַנישע עקספּעדיציע זאָל זיך ענדיגען פאַר אי-
...ליען מיט א קאַטאַסטראָפע, א מפּלה פון איטאַליען
... דעם שוואַרצען קאָנטינענט וואָס זי וואָלט נע-
...ן פון נעגוס מיליטער וואָלט געקאָנט האָבען
...אלע פאָלגען פאַר אלע גרויסע קאָלאָניאַלע מלו-
...ת. אין דער הינזיכט איז זעהר כאַראַקטעריסטיש
...ר בעריכט וואָס איז די טעג אָנגעקומען פון דרום-
...ריקא קיין לאָנדאָן און האָט אין די פּאָליטישע

קרייזען ארויסגערופען די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמ-
קייט: אין בלומפאָנטען איז די טעג פאָרגעקומען א
,,נאַציאָנאַלע פערזאַמלונג" פון די נעגערס, אויף
וועלכער די שוואַרצע בעפעלקערונג פון דרום אפריקא
איז געווען פערטרעטען דורך 400 דעלעגאַטען, די
רעזאָלוציע פון דער דאָזיגער פערזאַמלונג פאָדערט
פון דער פעלקער ליגע אַז עס זאָלען אָנגענומען ווע-
רען די ענטשיידענסטע שריט געגען דער איטאַליעני-
שער עקספּאַנסיע פּאָליטיק. אויב דאָס איז נויטיג
זאָלען זיך אלע אייראָפּעאישע מלוכות פעראייניגען
אין א קריגס בונד ווייל לויט דער מיינונג פון דער
נעגערישער פערזאַמלונג איז דער איטאַליענישער
מאַרש אין אפריקא א פּראָלאָג פון א אימפּעריאַליס-
טישע וועלט מלחמה. אלע אפריקאַנער ווערען אויפ-
געפאָדערט צום קאַמף געגען דער דראָהענדער
סכנה.

אין די לאָנדאָנער פּאָליטישע קרייזען האָט די
רעזאָלוציע ארויסגערופען א בעאונרוהיגונג, מען
האָט זיך דערמאָהנט אין דער וואַרנונג פון דרום אמע-
ריקאַנישען גענעראַל סמוטס אַז א מלחמה אין אבי-
סיניען וועט ברענגען אין בעוועגונג דעם שוואַרצען
קאָנטינענט. ווען מען וועט דערצו נאָך צוגעבען
די שטימונגען פון דער צפון אמעריקאַנישער נעגע-
רישער פּרעסע און די לעצטע געשעהענישען אויף
ראָדעזיא אונטערליגט נישט קיין שום ספק אַז, די
לאַגע שוואַרצע פון אלע לענדער פעראייניגט איך
קען אין דער צוקונפט האָבען פאַר די קאָלאָניאַלע

לענדער נישט קיין קליינע שוועריגקייטען. די דאָזיגע
שוועריגקייטען וועלען זיין קליין אין פאַל פון א
איטאַליענישען נצחון אָדער איטאַליענישער מפּלה,
די סכנה איז נאָך גרעסער וואָס דער שטורם פון
צעבושעוועטע נעגערישען ים קען זיך אויך איבער-
טראָגען אויף אנדערע קאָלאָניאַלע לענדער וואו דער
פּרעסטיזש פון די ווייסע איז שוין אזוי אויך גע-
נוג אָפּגעשוואַכט צוליב דער סיסטעמאַטישער פּאָ-
ליטיק פון יאַפּאַן. אין ענגלאַנד וואָס האָט שוועריג-
קייטען אין עגיפּטען גיט מען דער דאָזיגער פראַגע
צו א גרויסע בעדייטונג.

דעריבער געהט איצט די פּאָליטיק אין דער ריכ-
טונג נישט צו צולאָזען איטאַליען אלס אָנגרייפענדען
צד צו א נצחון און דערצו דאַרפען אָנגעווענדעט ווע-
רען די פאָרשריפטען פון דער פעלקער-ליגע. פון דער
אנדערער זייט טאָר נישט דערלאָזט ווערען אַז אי-
טאַליען זאָל בעזיגט ווערען דורך דעם שוואַרצען
מיליטער פון נעגוס ווייל דאָס וואָלט ארויסגערופען
אונפאָראויסגעזעהענע נעגאַטיווע ערשיינונגען וואָס
קענען בעדראָהען דער גאַנצער וועלט.

דער אויסגאַנג איז א קלאָרער: די איטאַליעניש-
אַביסינישע מלחמה מוז פערענדיגט ווערען ,,אָהן
זיגער און אָהן בעזיגטע".

און דאָס וועט מעגליך זיין נאָר אין פאַל ווען די
שלום פאָרשלאַגען וועלען פאָהנעלעגט, אויסגעאַר-
בייט און אָנגענומען ווערען דורך דער פעלקער-
ליגע.

אפאָריזמען

פון תלמוד, מדרש און אנדערע יודישע ספרים.

יודיש : אברהם הערש פלאַקסער.

אָרים איז נאָר דער, וואָס האָט נישט קיין דעת.
(נדרים מ"א א.)

פרייד איז נישט אויף אייביג.
(תנחומא שמיני ג')

וויין נישט קיין פרייד צווישען ווייענדיגע, און
וויין נישט צווישען פרעהליכע.
(אליהו רבא פרק כ"ז)

ווען נישט די אייפערזוכט, וואָלט די וועלט
חרוב געוואָרען.
(מדרש תהילים ל"ז א').

נעבען שלעכטע געוויקסען, ווערען געשלאָגען
אויך גוטע.
(בבא קמא צ"ב ב')

א קעמעל האָט געפאָדערט הערנער, האָט מען עס
די אויערען אויך אָפּגעשניטען.
(סנהדרין ק"ו א').

וואַרף נישט קיין שטיין אין ברונעם, פון וועלכען
דו טרינקסט.
(בבא קמא צ"ב ב')

גענעהן צו א גנזאָלבטען, ווערסטו געזאַלבט.
(שבועות מ"ז ב')

אַז מען זאָגט דיין חבר איז געשטאָרבען, גלויב.
— דיין חבר איז רייך געוואָרען, גלויב נישט.
(גיטין ל' ב').

נאָכן אָרימאַן גייט אָרימקייט.
(בבא קמא צ"ב.)

ווי אזוי דער מופטי-אָרגאַן וויל קאָמענטירען די ענגלישע פּאָליטיק אויף דעם נאָהענטען מזרח

פאַר פּאָליטישע ענדערונגען אין עבר-הירדן?

ירושלים (יט"א) ,,אל לייוא" האַלט אין איין
,,אויסזאָגען סודות פון חדר". אין דער רובריק ,,סודות
פון די אָפיציעלע קרייזען" שרייבט דער מופטי-אָר-
גאַן, אַז אינגיכען וועלען פאָרקומען פּאָליטישע
ענדערונגען אין עבר-הירדן. לויט די צייטונג בעהויפּ-
טעט, וועלען אין אָבמאַך צווישען ענגלאַנד און
עמיר אבדולה אריינגעטראָגען ווערען געוויסע ענדע-
רונגען. דאָס וואָס ענגלאַנד זאָל האָבען בעוואויגען
דערצו, איז די מעשה ראַר-נימרין — דער פּרוב צו
,,פעריודישען" דעם עבר הירדן. (די מעלדונג בע-
ציהט זיך אויף די קלאַנגען פון יודישע באָדען-קניות
אין עבר-הירדן). אין אָבמאַך זאָל אריינגעשטעלט
ווערען א בפירושער פּאַראַגראַף, אַז די באַלפור-דעק-
לאַראַציע איז נישט חל אויף עבר הירדן, און יודען
טאָרען דאָרט נישט עקספּלאָטירען דעם באָדען אָדער
זיך בעזעצען אויף איהם. די צייטונג בעמערקט, אַז
דער דאָזיגער שריט שטעלט מיט זיך פאַר א טייל פון
דער בריטישער פּאָליטיק אויפ'ן מזרח. דער בייע-
מיניסטער אידען האָט בעשלאָסען שרייבט ,,אל לייוא"
— צו פיהרען אַ פּאָליטיק אויפ'ן נאָהענטען מזרח
און אין די אַראַבישע לענדער, וואָס איז געגענזעצליך
צו דער פּאָליטיק פון סאַמיועל האָר. מיט דער דאָזי-
גער פּאָליטיק זענען די ענגלענדער אויסען, ,,אי-
בערצובעטען די אַראַבער" און געווינען זייער פריינד
שאַפט, כדי צו פערמיידען אומאַנגענעהמע רעזולטאַ-
טען — נעמענדיג אין אַכט די איצטיגע אינטערנאַצ-
יאָנאַלע פּאָליטישע לאַגע.

ירושלים (יט"א) ,,אל לייוא" ווייס צו דער-
צעהלען, אַז דער הויך-קאָמיסאַר האָט בעקומען פון
לאָנדאָנער קאָלאָניאַל-אַמט געהיימע אינסטרוקציעס,
צו געווינען די סימפּאַטיעס פון די פעלאַכען דורך
פערשידענע עקאָנאָמישע פערלייכטערונגען כדי אַזוי
אַרום צו זיכערען דעם אנטייל פון אַראַבער אין דעם
לעגיסלאַטיוו-ראַט. דאָס איבערגעבען דעם באָדען
אלכורדיאַט פאַר די בעדואינער פון וואַדי כאוואַריט,
וועגען וואָס יט"א האָט שוין מיטגעטיילט, איז געווען
דער ערשטער שריט אין דער ריכטונג. לויט ,,אל ליוואַ"
שרייבט, וועט די רעגירונג אונטערנעמען א ברייטע
אַקציע לטובת די פעלאַכען און זיי שטיצען מיט באָ-
דען, בעוואַסערונג און לאַנד-ווירטשאַפטליכער ער-
ציהונג.

ענטוויקלונג פון געזונדהייטס-וועזען אין א"י

די צאָהל גייסטיג-קראַנקע.—אַראַבער דראָהען מיט א שטרייק אויב מען וועט בויען א שפּיטאַל אין נצרת

ירושלים (יט"א) דער ,,הדסה"-שפּיטאַל אין
צפת פערנעמט א בעזונדערען אָרט צווישען די יודי-
שע היילאַנשטאַלטען אין ארץ-ישראל. דאָס איז
דער איינציגער שפּיטאַל, וואָס איז דורכאויס בע-
שטימט פאַר טובערקולאָז-קראַנקע. דער שפּיטאַל
איז אָבער נישט אינגאַנצען געווען צוגעפּאַסט דערצו,
און שוין אַ לענגערע צייט, ווי מען האָט געזוכט
צו שאַפען די נויטיגע מיטלען, כדי איהם איבערצו-
בויען און איינריכטען אַזוי, אַז ער זאָל זיין צוגע-
פּאַסט צו די מאָדערנסטע פאָדערונגען פון דער מע-
דיצינישער וויסענשאַפט. מיט דער הילף פון א
גרויסער סומע, וואָס דער פערשטאָרבענער באַראָן
ראָטשילד האָט דערויף מנדב געווען, איז געלונגען
צו פערגרעסערען דעם הדסה-שפּיטאַל, און די טעג
זענען די רעמאָנט-אַרבייטען פערענדיגט געוואָרען.
ביי דער געלעגענהייט איז פאָרגעקומען א קליינער
יום-טוב, אין וועלכען עס האָבען זיך בעטייליגט אי-
בער 100 געסט פון גאַנצען ישוב. דער שפּיטאַל אין
צפת, אין וועלכען ,,הדסה" אַליין האָט אריינגעלעגט
160 טויזענט פונט, איז איצט אריבער אין רשות
פון יעד-הלאומי.

ירושלים (יט"א) נאָכדעם ווי די רעגירונג
האָט בעשלאָסען אויפצובויען אין נצרת א שפּיטאַל
פאַר שווינדזיכטיגע, איז אויף אַ פערזאַמלונג פון
אַראַבישע נאָטאַבלען אין נצרת בעשלאָסען געוואָרען
דערצו נישט דערלאָזען. די רעגירונג זאָל נישט
ענדערען דעם בעשלוס, זענען די אַראַבער גרייט ער-
קלערען אַ שטרייק, מאַכען דעמאָנסטראַציעס א.ד.גל.

ירושלים (יט"א)) 296 גייסטיג-קראַנקע זע-
נען געווען פערגיסטרירט אין א"י. אין יאָהר 1935,
פון זיי 174 יודען און 122 אַראַבער. אין די רעגי-
רונגס-אַנשטאַלטען פאַר גייסטיג-קראַנקע ווי אויך
אין דעם ,,עזרת-נשים"-שפּיטאַל האָבען זיך געפונען
122 יודען. 52 יודען האָבען זיך געוואַרט אויף דער
מעגליכקייט אריינצוקומען אין די שפּיטאַלען.

הויך-שול פאַר טעאַטער-קונסט אין תל-אביב ,,חזון"

תל-אביב (יט"א) די בעקאַנטע העבּרעאישע
אַרטיסטען דוד ורדי און חוה יואליה, וועלכע גע-
הערען צו די ערשטע אַרטיסטען פון ,,הבימה", האָ-
בען געגרינדעט אין תל-אביב א הויך-שול פאַר טע-
אַטער-קונסט א. נ. ,,חזון". די נייע דראַמאַטישע
שול שטעלט זיך פאַר אַן'אויפגאַבע אויסצובילדען
יונגע אַרטיסטישע קרעפטען אין א"י גופא, די עק-
זיסטירענדע טעאַטערען ווי ,,הבימה", אוהל, א"י-
דישע קאָמעדיע און ,,מטאטא" זענען אָנגעוויזען אויף
אַרטיסטען, וועלכע האָבען בעקומען זייער אויסביל-
דונג אין אויסלאַנד, אָדער אויף נישט אויסגעשולטע
אַקטיאָרען, דעריבער האָט זיך אין א"י געלאָזט
פיהלען דער מאַנגעל פון א דראַמאַטישער שול. אַלס
לעקטאָרען זענען אין דער נייער שול איינגעלאַדען
געוואָרען דער בעקאַנטער פּעדאַגאָג ד"ר יצחק עפּ-
שטיין, ד"ר חיים הררי, נחום צמח (גרינדער פון
,,הבימה"), מרים בערשטיין-כהן, י. לאַצקי-בער-
טאָלדי, פּראָפ. ערנסט צייס פון וויען, משה הלוי
(לייטער פון ,,אוהל"), דער שריפטשטעלער נתן גרינ-
בלאַט א. אַנד. ,,חזון" וועט שטעהן אין קאָנטאַקט
מיט די יוגענד - אָרגאַניזאַציעס און העבּ-
רעאישע דראַמאַטישע קרייזען אין די גלות - לענ-
דער און וועט זיי בעזאָרגען מיט געהעריגע אינ-
סטרוקטאָרען.

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarski
Telefon
Legjonów 6
(Zielona)
12-333
...קומט אָהן איבעררייס אַ גאַנצען מעת - לעת
...ע ערצטליכע הילף אין אלע ספּעציאַליטעטען

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה,
בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָוונטר.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע-בע-
האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונטר.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעשׁטשינסקי-פרייזען

מוזיק ביי יודען

(היסטאָרישער איבערבליק)

פון ד"ר חיים כנאַפינג

די נייע נאַציאָנאַלע מוזיק.

...י יודישע מוזיק האָט דערזעלבען גורל ווי
...ס יודישע פאָלק: זי וואַנדערט מיט אין דער 3-
...טויזענד - יעהריגער געשיכטע און מאַכט דורך די
...ע ליידען און פריידען פון פאָלק, זי וואַנדערט
...מיט פון אנהויב פונם היסטאָרישען לעבען ביז אויפן
...היינטיגען טאָג. אזוי האָט די יודישע מוזיק אויך
...געקענט בלייבען פון דערוואַכען און נישט אָנ-
...טיילנעמען אין דער גרויסער נאַציאָנאַלער בעווע-
...גונג אין דער תנועת הלאומיות אין דער רענעסאַנס-
...בעוועגונג פון יודישען פאָלק. גלייך מיטן אָנהויב
...פון דער ציוניסטיש - נאַציאָנאַלער בעוועגונג האָבען
...זיך געבילדעט נאַציאָנאַלע פאָלקס-לידער, לידער,
...וועלכע האָבען געוועקט דעם יודען, מיט דער אי-
...בערוואַנדערונג פונם גלות קיין ארץ, וואַנדערען אויך
...די באַגאַנטען מוזיקער מיט אריבער. אין די לעצטע
...וועלכע יאָהר האָבען אָנגעהויבען צוקומען מוזיקער
...פון אלע גלות-לענדער. ס'זענען געקומען סאָליסטען און
...קאָמפּאָזיטאָרען, ווי בראַניסלאַוו הובערמאַן, שיקעטי,
...אַמעריקאַ מאַדיגי און אַרטור רובינשטיין. עס זענען
...אויך געקומען בעריהמטע קאָמפּאָזיטאָרען, וועלכע
...שאַפען אַ נייע מוזיק פאַר ארץ-ישראל. ווי צום ביי-
...שפּיל, דער קאָמפּאָזיטאָר שטערנגער, וועלכער האָט
...שוין געשאַפען צאָהלרייכע מזרח-קאָמפּאָזיציעס,
...חלוצים - לידער און סתם ארץ-ישראל-לידער פונם
...ארץ-ישראל'דיגען לעבען.

עס איז געשאַפען געוואָרען אַן'ארץ-ישראל אָפּע-
רא, געגרינדעט געוואָרען א אָראַטאָריע - געזעלשאַפט
וועלכע פיהרט אויף קלאַסישע זאַכען און אָראַטאָריומס
משה ראַבינאָוויטש האָט געגרינדעט א מוזיק-שולע
,,בית-לוים" און וועלכע עס איז פערהאַן אַן'אָפּטיי-
לונג פאַר טעאָריע, געזאַנג און חזנות.

אויך סימפאָנישע אָרקעסטערס ווערען אוועקגע-
שטעלט אויף א הויכען מוזיקאַלישען ניוואָ. עס זענען
אָנגעקומען 2 יודישע דירעקטאָרען פון דייטשלאַנד,
יאַקאָבזאָהן און פרידלענדער, וועלכע האָבען געגרינ-
דעט אַן'אָרקעסטער אונטער דעם נאָמען ,,תל אביב-
ער סימפאָנישער אָרקעסטער". דער אָרקעסטער
פיהרט אויף אלע קלאַסיקער און מאָדערנע קאָמפּאָזי-
ציעס. 2 בעריהמטע געסט-דיריגענטען אָסקאַר פריד
און מיכאל טויבע פון בערלין האָבען צוגעגעבען
א גרויסע בעדייטונג דעם אָרקעסטער. דערווייל פעה-
לען אין ארץ-ישראל בלויז אינסטרומענטאַליסטען.

די פאָרהערשענדע מוזיק אין ארץ-ישראל איז די
חלוצים-מוזיק, פאָלקס-לידער פון אלע לענדער און
אויך חזנות..

אויך ענטוויקעלט זיך אין ארץ-ישראל די סינאַ-
גאָגאַלע-מוזיק. עס געפינט זיך אין תל-אביב א
גרופּע ליבהאָבער פון יודישער מוזיק, וועלכע הייסט
,,אגודת חובבי החזנות והשירה העברית" ווי אויך
עס איז געגרינדעט געוואָרען א שול-כאָר.

עס איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען. אַז אויף
די קאָלאָניעס ענטוויקעלט זיך שנעל די מוזיק. אזוי
איז געגרינדעט געוואָרען אין דער אמעריקאַנער קאָ-
לאָניע רעננה א כאָר, וועלכער בעשטעהט פון 70
מענשען און ווערט געשטיצט פון דער קאָלאָניאַל-
פערוואַלטונג.

אין תל-אביב איז געגרינדעט געוואָרען א כאָר,
וועלכער טראָגט דעם נאָמען מקהלות תל-אביב און
וועלכער בעשטעהט פון 150 מענשען, אלע אַרביי-
טער. דער רעפּערטואַר בעשטעהט פון פּאַלעסטינעזי-
שע און אַלגעמיינע פאָלקס-לידער און פון קלאַסי-
שע מוזיק.

א בעזונדערען נאַציאָנאַלען שטריך גיט צו דער
אומשטאַנד, אַז אלע אָהן אויסנאַהם מוזיק-ווערק
ווערען אויפגעפיהרט אין דער העבּרעאישער שפּראַך.

פון דער אנדערער זייט מוז בעמערקט ווערען, אַז
די ביבעל האָט געשפּילט א גרויסע ראָלע אין דער
אַלגעמיינער וועלט-מוזיק. אלס מאָטיוון זענען פער-
וועגדעט געוואָרען תהלים, שיר-השירים, איכה און
אזוי ווייטער.

עס איז אויך געשאַפען געוואָרען א הערליכע
און גרויסע מאַסע פון אָראַטאָריען, וועלכע האָבען
3 שולען, נעמליך די איטאַליענישע מיט Carissimi
Giacomo, די פראַנצויז. שולע מיט Charpentich
די דייטשע שולע מיט מענדעלזאָהן און רובינשטיין.

די פוילישע פרעסע

אין דער דיסקוסיע איבערן בודזשעט פון פרעזידיום פון מיניסטאָרען - ראַט האָט מען אויך גערעדט וועגען דער פרעסע. עס קומט פאָר זעהר וועלטען, אַז מ'זאָל זיך מיט די ענינים און מיט דער לאַגע פון דער פרעסע פערנעהמען אזוי צו זאָגען אין די הויכע פענסטער. די פרעסע ווערט היינט כמעט אומעטום בעהאַנדעלט ווי א שטיפ־קינד. די דערמאָהנטע פרעסע־דעפּאַטע איז דעריבער טאַקע געווען איינינערמאַסען אַן'איבעראַשונג, וועלכע האָט צוגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון ברייטערע קרייזען, ספּעציעל פון דער זשורנאַליסטישער וועלט.

בערירט האָבען דעם ענין פרעסע די דעפּוטאַטען וואַלעווסקי און טאָמאַשקעוויטש. בעזונדערס אויספירליך האָבען זיי אַרומגערעדט די פראַגע וועגען דער בעציהונג פון די רעגירונגס - אָרגאַנען צו דער פרעסע און וועגען דער נויטווענדיגקייט צו פערזאָרגען די פרעסע, מצד די אָפיציעלע פאַקטאָרען, מיט אויטענטישע און קאָנטראָלירטע אינפאָרמאַציעס, בכדי צו פערהיטען דאָס לאַנסירען פון אַלערליי „פליאַטקעס" און פאַלשע ידיעות, וואָס פיהרען אַריין אין א טעות די עפענטליכקייט א.א.וו. אַז"וו

ביי דער געלעגענהייט האָבען זיי אויך געמאַכט א קאָמפּלימענט דער פוילישער פרעסע — און איהם בעזונדערס שטאַרק אַקצענטירט — אַז בכן, זי שטעהט אויף א הויך, ד. ה. אויף א מאָראַלישער און אינטעלעקטועלער הויך, ווי מ'זעהט עס נישט באַלד אַפילו אין די סאַמע קולטיווירטעסטע לענדער.

מ'קען זיך דרייסט אונטערשרייבען אויף דער דאָזיגער אָפּיניע וועגען דער פוילישער פרעסע. זי שטעהט באמת אויף א העכערען ניוואָ ווי די פרעסע פון מאַנכע, ווייטער צו מערב צו ליגענדיגע לענדער. אָבער עס איז נאָך א גרויסע פראַגע, צי איז דאָס טאַקע א קאָמפּלימענט, ווען מען זאָגט אייגעם: מיר בעשטעטיגען, אַז איהר זענט א נקי־כפּיים'ניק. די דערמאָהנטע דעפּוטאַטען האָבען אויף א אומצווייד־ייטיגען אופן געגעבען צו פערשטעהן, אַז די פוילישע פרעסע איז נישט קאָרומפּירט. מיר זענען שטאַרק אין ספק, צי פאַר דעם דאָזיגען קאָמפּלימענט וועלען די פוילישע פרעסע־לייט קוויטירען מיט א דאַנק און א צופרידענעם שמייכעל.

מיר ווייסען אויך נישט, צי וועט דער ליבעראַלער, פּראָגרעסיווער טייל פון דער פוילישער פרעסע זיין בעזונדערס צופרידען, וואָס די הערען דעפּוטאַטען האָבען מיט אזא לייכט האַרץ צונויפגעמישט אַלע צייטונגען אין איין טאָפּ, אַלע אָהן טענות ומענות אוועקגעשטעלט אויף דעמזעלביגען „הויכען ניוואָ". דערווייל ווייסט מען נאָך נישט ביי אונז פון קיין „גלייכשאַלטונג". דערווייל ב"ה איז נאָך פעראַהן אַן'אונטערשיד, א גרונדזעצליכע צווישען צייטונג און צייטונג, צווישען ריכטונג און פאַרב צווישען איבערציינגונג און איינשטעלונג. און הגם אין מאַנכע פונקטען טרעפען זיי זיך נישט זעלטען אַלע צוזאַמען, און בעזונדערס אין דעם פונקט — יודען־פראַגע הערשט אַזוי אָפט א ריהרענדער הסכם צווישען זיי. אָבער דאָס האָט נישט צו טון מיט דער זאַך. מקען נישט און מען טאָר נישט צונויפמישען — ווי דאָס האָבען געטון די פריהער דערמאָהנטע דעפּוטאַטען — די ליבעראַלע פרעסע מיט דער פינסטער - רעאַקציאָנערער, מיט דער מיטעלאַלטערליך - געזאַנגענער, וועלכע האָט גאָר נישט צו טון מיט אייראָפּע און שטעהט איבערהויפּט אונטער יעדען „ניוואָ"...)

צי קען מען אוועקשטעלען למשל, דעם „קוריער פּאָראַני" אָדער דעם קאָנסערוואַטיווען „טשאַס" אויף איין ברעטיל מיטן היטלעריסטישען „דזיענניק נאַראָדאָווי" אָדער מיטן זאָאָלאָגיש - אַנטיסעמיטישען „אָרענדאָווניק" אָדער מיט די וואַרשעווער „קורּיערקעס" און פיל פּראָווינצער צייטונגען פון דער „אָרענדאָווניק" - ריכטונג ? —

צי קען מען די אַנטיסעמיטישע פרעסע, וועלכע שטעלט זיך נישט אָפּ פאַר קיין שום געמיינהייטען, שקרים און בלבולים אין איהר העצאַרבייט נעגען יידען, אויך פערהעכענען צו די צייטונגען, וועלכע „שטעהען אויף א העכערען ניוואָ ווי די פרעסע פון מאַנכע אייראָפּעאישע לענדער"? —)

מ'קען זאָגען, אַז אַנטיסעמיטיזם אַלס „אידעאָלאָגיע" איז א זאַך פון איבערציינגונג, פון פּאָליטיק, און האָט נישט צו טון מיט מאָראַל, אָבער אויפהעצען און רייצען איין טייל פון דער בעפעלקערונג געגען אַנדערען, רעכטפערטיגען עקסצעסען און אַרלעהליי פערברעכערישע אָנפאַלען, מאַכען „פּראָפּאַגאַנדע פון דער טאַט", פּראָוואָצירען און אינסינוּירען און „גייסטיג" אָנצופיהרען מיט די אַנטי־יודישע אַרויסטרעטונגען — האָט דאָס אויך נישט צו טון מיט מאָראַלישקייט, מיט עטיק, מיט די געזעצען פון דעם אין אַלע ציוויליזירטע לענדער אָנגענומענעם און שטרענג אָפּגעהיטען קאָדעקס פון זיטליכקייט ? —

פאַר דער ליבעראַלער פוילישער פרעסע איז עס געווען פאַקטיש א גרויסער פחיתת הכבוד צונויפגעמישט צו ווערען אין איין טאָפּ מיט דער כוליגאַנישער פרעסע און אויך פאַר פוילען גופא וועט עס נישט זיין קיין כבוד, ווען מ'זאָל אויפן גרונד פון קאָמפּלימענטען פון די ה"ה וואַלעווסקי און טאָמאַשקעוויטש ווערען אורטיילען, אַז אויך די „אָרענדאָווניק"־פרעסע אין איהרע פילפאַכיגע שאַטירונגען רעפּרעזענטירט פוילענס עפענטליכע מיינונג און די פוילישע קולטור.

* * *

די אייראָפּעאישע פרעסע לעבט היינט איבער שווערע צייטען, זי איז געווען די זיבעטע גרויסמאַכט פלעגט מען זאָגען אמאָל, און באמת האָט זי געהאַט א געוואַלטיגען כוח. היינט איז זי נישט גרוים און נישט קיין „מאַכט". היינט איז זי אין מאַנכע אייראָפּעאישע לענדער, ווי אין פאַשיסטישען איטאַליען, אין היטלעריסטישען דייטשלאַנד און אין אַנדערע דיקטאַטאָריש רעגירטע מלוכות, פאָלקאָמען „גלייכגעשאַלטעטע" ד.ה. פערשקלאַפט און אין קייטען געשמידט. זי האָט נישט קיין אייגענע מיינונג. זי טאָר קיין מינע נישט ווייזען, קיין מויל נישט עפענען אויף צו זאָגען עפּעס „אייגענס", זי רעדט אַרויס דאָס, וואָס מ'רעדט אין איהר אַריין, וואָס די מאַכטהאָבער דיקטירען איהר.

עס זענען היינט באמת שלעכטע צייטען פאַר דער פרעסע, און דאָס ערגסטע איז מ'ווייסט נישט וואָס עס וועט נאָכקומען.

אין פוילען נעניסט די פרעסע אויפן גרונד פון דער קאָנסטיטוציע פולע פרייהייט, די מעשה איז אָבער וואָס די געהעריגע געזעצליכע פאַרשריפטען ווערען פערשידען אויסגעטייטשט דורך פערשידענע משגיחים און היטער פון דער אָרדנונג און געזעצליכקייט, עס הערשט ביי אונז ווירקליך נישט קיין איינהייטליכקייט אין דער אויפפאַסונג וועגען מיינונגס־פרייהייט און אין דער אַנווענדונג פון די געהעריגע פרעסעפאַרשריפטען.

עס קומען אַרויס דעריבער זעהר אָפט קוריאָזען, וואָס פערשאַפען אָבער מעהרסטענטיילס די געליטענע מאַטעריעלען היזק, עגמת נפש און מאָראַלישע יסורים, אזוי צ.ב. קענען די „אָרענדאָווניקעס" און די „דזיענניקעס" שרייבען וועגען יודען וואָס זיי ווילען, אויסטראַכטען אויף זיי אַלערליי בעשולדיגונגען און בלבולים, בעשמוצען יודען, און די יודישע רעליגיע און — גאָר נישט, מ'קען זיי נישט פאַקען. זיי פאַלען גאָר נישט אַריין. זיי העצען די יודענער געגען יודען און זענען מאָראַליש פעראַנטוואָרטליך פאַר אַלע „אַקטיווע" אַרויסטרעטונגען, זיי לויבען און הימעלען אַריין די כוליגאַנעס וואָס מאַכען אָנפאַלען אויף יודען, רעמאָלירען יודישע געשעפטען און יודישע הייזער — און דרעהען זיך אַלעמאָל אַרויס! פון דער שטראָפּעטדיגער האַנד. און די צייטונגען גראַד, וועלכע ברענגען גענויע און אָביעקטיווע בעריכטען וועגען די עקסצעסען — זיי מעהרסטענטיילס פאַלען אַריין און צאָהלען שטראָפען. זיי הייסט עס, קומען אין קאָנפליקט מיטן געזעץ...

די פרעסע פרייהייט נוצען אוים אַממעהרסטען די „אָרענדאָווניקעס" און פּראָווען אמתע אָרגיעס פון יודען־פרעסעריי און כוליגאַניזם. די דאָזיגע פרעסע נישט נאָר וואָס זי פיהרט כסדר א פערברעכערישע העצע געגען יודען. נאָר זי טעראָריזירט אויך אַלעמען, נישט וועלטען פּראָמינענטע פערזענליכקייטען, וואָס האָבען אַן'אַנדער מיינונג וועגען יודען אָדער האָבען דעם מוט אַרויסצוטרעטען געגען די אַנטי־יודישע העצערייען און עקסצעסען. און ליידער האָט דער טעראָר פון די יודען פרעסערישע צייטונגען א שטאַרקע ווירקונג. זיי וואַרפען אַן ממש א אימה אויף פיל, אויף יחידים און אַפילו אויף פּאַרטייען, וועלכע ווערען אזוי אַרום געצוואונגען אָנצונעהמען א „נייטראַלע שטעלונג" אין דער יודען־פראַגע און צו שווייגען, ווען מ'דאַרף רעדען, ווען מען בע'עוולט יודען אָדער ווען מען העצט געגען זיי. פיל האָבען פשוט מורא פערשריגען צו ווערען אַלס „זשידאָווסקיע פּאַכאָלקעס" — דאָס הייסט דאָך, אַז מ'איז נישט לאָיאַל, נישט פּאַטריאָטיש, אַז מ'איז געגען אַלץ, וואָס ס'איז פויליש...

פּראָפעסאָר קאָטאַרבינסקי צ. ב. האָט געהאַט דעם מוט אַרויסצוטרעטען אין „קוריער פּאַר." געגען די סטודענטישע עקסצעסען אויף דער וואַרשאַווער אוניווערזיטעט, נו, נו, האָט איהם שוין קיין צרות נישט געפעהלט. דער „דזשעניק נאַראָדאָווי" און די „אָרענדאָווניקעס" האָבען זיך שוין דערפאַר אָפּגערעכענט מיט איהם ווי מיט א טאַטען... היתכן, אַז אין פוילען זאָל זיך געפינען א פּאָליאַק מיט א אומאָפּהענגיגער מיינונג, און דערצו נאָך א פּראָפעסאָר, וואָס זאָל זיך דערלויבען אַרויסצוטרעטען געגען עקסצעסען, געגען פערברעכערישע מעשים, און זאָל זאָגען מוכר פוילישע סטודענטען ? — עס איז אומדערהערט ! — דאַלאַי יעווּאַ!...

דער סוף איז געווען, אַז אַנדערע האָבען זיך דערשראָקען און אָנגענומען א פולען מויל מיט וואַסער. דער רעקטאָר פון דער וואַרשעווער אוניווערזיטעט האָט שוין מורא געהאַט זיך צו אידענטיפיצירען מיט פּראָפ. קאָטאַרבינסקי, און אַז די סטודענטען זענען געקומען זיך בעקלאָגען אויפן „סקאַנדאַליעזען" אַרטיקעל אין „קוריער פּאַר." האָט זיך דער רעקטאָר געזעהן אָפּגערעניצען פון זיין קאָלעגע און זיי געענטפערט, אַז דאָס וואָס שטעהט אין אַרטיקעל איז פּראָפ. קאָטאַרבינסקים פּערזענליכע מיינונג. דאָס הייסט אַלזאָ, מיט אַנדערע ווערטער געזאָגט, אַז ער דער רעקטאָר און אפשר אויך די גאַנצע אַקאַדעמישע לעהר־קערפּערשאַפט זענען געגען דעם, אַז מ'זאָל עפענטליך פערדאַמען די פערברעכערישע מעשים פון די ענדעקישע סטודענטען.

צו די דיסקוסיעס אין דער בודזשעט־קאָמיסיע

פון ישעיה אוגער

אָט דאָס איז די ווירקונג פון דעם מאָראַלישען טעראָר מיט וועלכען די כוליגאַנישע פרעסע בענוצט זיך אויף אַן'אומדערהערטען אופן. מ'וואָלט נאָך געקענט פרענגען א סך אזעלכע ביישפּילען, אָבער זיי זענען גענוג בעקאַנט און ס'איז נישט כדאי זיי איבערצוחזרן, וואָס מיר ווילען אָבער בעזונדערס בעטאָנען ביי דער געלעגענהייט איז: אַז די דאָזיגע אַנטיסעמיטישע פרעסע איז אייגענטליך די טאָן־געבערין אין לאַנד, זי טעראָריזירט די געזעלשאַפט, זי בעאיינפלוסט אַממעהרסטען די עפענטליכע מיינונג מיט איין וואָרט — זי איז פאַקטיש „די פיהרענדע פרעסע" אין פוילען.

צי האָבען די דערמאָהנטע דעפּוטאַטען בעת דער דיסקוסיע אין דער בודזשעט קאָמיסיע געמיינט די דאָזיגע פרעסע, ווען זיי האָבען געזאָגט אַז זי שטעהט אויף א הויכען ניוואָ און זאָגאַר אויף א „העכערען ווי די פרעסע אין מאַנכע אייראָפּעאישע לענדער"?

דאָס וואָלט געווען אומדערהערט, אָבער זיי האָבען עס זיכער אזוי נישט געמיינט, און דאָך צונויפמישענדיג די רעאַקציאָנערע יודענפרעסערישע פרעסע מיט דער ליבעראַלער האָבען זיי די ליבעראַלע צייטונגען געטון געווים א גרויסע עוולה.

ליידער בעציהט זיך אויך די ליבעראַלע פרעסע נישט גאַנץ קאָרעקט און גערעכט צו אונז יודען. אָפען גערעדט : אויך די דאָזיגע פרעסע איז נישט גאַנץ פריי פון אַנטיסעמיטיזם. מען מאַכט אונז אָפט א פאָרוואורף, אַז מיר זענען געוועהנט וועגען אַלע דינג צו אורטיילען פון אונזער „יודישען שטאַנדפּונקט", ד.ה. פון שטאַנדפּונקט פון דער בעציהונג צו אונז יודען. אָבער צי קען דען זיין א ריכטיגער קריטעריום ביים אורטיילען וועגען דער עטישער און קולטורעלער הויך פון דער פרעסע ווי דער ווי אזוי זי בעציהט זיך צו די רדיפות און גזירות צו די עוולות און עקסצעסען, וואָס ווערען בעגאַנגען געגען דער פערפאָלגטער יודישער מינדערהייט ? — ביי דעם קריטעריום האַלט זיך די גאַנצע קולטור־וועלט.

און אָט פון דעם שטאַנדפּונקט אַרויסגעהענדיג מוזען מיר זאָגען אַז אויך אונזער ליבעראַלע פרעסע איז נישט אין אָרדנונג. זי פערשווייגט די עוולות וואָס ווערען בעגאַנגען געגען אונז; און אויב זי רעדט א מאָל זאָגט זי עס מיט א האַלבען מויל, און דאָס רוב קומט זי צו שפּעט מיט איהר „זאָגען". זי פערעפענטליכט נישט זעלטען אַרטיקלען און אינפאָרמאַציעס וואָס שטעלען די יודען אין א פאַלש ליכט, זי אינגאָרירט סיסטעמאַטיש די רעדעס פון די יודישע סיים־דעפּוטאַטען, רעדעס וואָס וואָלטען געקענט אויפקלערען די מאַסען און בעזייטיגען א סך מיספערשטענדנישען, און נאָך און נאָך.

און דאָך איז קיין צווייפעל נישט, אַז די דאָזיגע פרעסע שטעהט אויף א הויכען קולטורעלען ניוואָ, אָבער זי ווערט פערדונקעלט פון די „דזיענניקעס" און „אָרענדאָווניקעס" וועלכע האָבען א שטאַרקערען איינפלוס און א גרעסער אוידיטאָריום, און אזוי בעקומט מען געוועהנליך דעם איינדרוק, אַז אין פוילען איז אַלץ, די גאַנצע פרעסע, אַנטיסעמיטיש, אָפּגעשטאַנען, רעאַקציאָנער, פאַשיסטיש.

די דעפּוטאַטען אין דער בודזשעט קאָמיסיע האָבען אפשר בכיון נישט געוואָלט מאַכען קיין אונטערשיד צווישען דער און יענער ריכטונג פון דער פרעסע, מורא האָבענדיג אַז די „אָרענדאָווניקעס" זאָלען זיי נישט שטעמפּלען פאַר פערעטער פון פאָטערלאַנד...

רעאַל־פּאָליטיק

פון אַדוו. ז. שטרויך

נישט די פּרטים פון מיניסטער בעק'ס עקספּאָזע מיין איך דאָסמאָל צו בעהאַנדלען ; איך וויל נאָר אונטערשטרייכען א געוויסען אַלט־נייעם פּאָליטישען פּרינציפּ, וואָס איז געקומען צום אויסדרוק אין דער רעדע פון אונזער אויסערן־מיניסטער אין דער סיים קאָמיסיע — עס איז דער געדאַנק פון „רעאַל־פּאָליטיק" — דער אַלטער פּאָליטישער מייסטער אַריסטידעס בריאַנד האָט אַמאָל אָפען געזאָגט אין פּאַרלאַמענט : „איך בין א מענש פון רעאַלע מעגליכקייטען". און דער פראַנצויזישער פּאַרלאַמענט, וואָס האָט אַזאַ בעקאַנטע נייגונג, צו דעבאַטירען איבער „אידעען" און געזעלשאַפטליכע שטרעבונגען, וואָס איז נישט כלפּי חוץ אַזוי ניכטערן ווי צום ביישפּיל אַ צוזאַמענקונפט פון ענגלישע פּאָליטיקער — אַפילו דער פראַנצויזישער פּאַרלאַמענט האָט עס אָנגענומען פאַר אַ גוטע מטבע. מען האָט דאָך אַמאָל פּשוט אַזוי ערקלערט דעם בעגריף „פון פּאָליטיק" — עס איז די קונץ „פון דעם מעגליכען" — פון דעם הייסט עס וואָס עס לאָזט זיך דערגרייכען. א פּאָליטיקער וואָס שטעהט ביים רודער פון א מלוכה, קאָן זיך נישט פערקוקען אויף פּרינציפּען פון א אידעאַלען, פילאָזאָפיש־פּלאַטאָנישען שטאַט. ער מוז זיך צופּאַסען צו דעם, וואָס איז איצט צו די היינטיגע בעדינגונגען, און שבעל פערגעסען דאָס וואָס איז נאָך געווען נעכטען, אָדער גאָר אַ מינוט פריהער. עס איז די בעקאַנטע עלאַסטישקייט פון א פּאָליטיקער און שטאַטס־מאַן, וואָס איז שטענדיג געוואוינט צו לעבען מיט'ן היינט און מאָרגען און קיינמאָל נישט מיט דער פערגאַנגענהייט, אַפילו דער נאָהענטסטער סיידען, אַז זי טראָגט אין זיך אַ אַנדייטונג, אַ שטיקעל לעהרע אויף דער צוקונפט, אין די צוקונפט קוקט מען ניכטערן, סימפּאַטיעס, אַנטיפּאַטיעס, סענטימענטען ווערען אוועקגעשטעלט אָן א זייט. עס דעצידירט דער אינטערעס פון דער מלוכה, און די רעאַלע מעגליכקייטען פון זיין פערווירקליכונג. אָט די אידעען פון שטאַטסמענישער אויפפאַסונג בילדען אַ יסוד פאַר'ן געדאַנק פון רעאַל - פּאָליטישע שטרעבונגען, אַזוי פון זייער שטאַנדפּונקט אויס דאַרף מען פערשטעהען די ווערטער פון אונזער אויסערן־מיניסטער, וואָס לויטען „דאָס פיהרען א פּאָליטיק „איבער'ן שטאַנד" („פּאָנאַד־סטאַן", איבער אונזער יכולת), דעם ווילען צו אינטערווענירען אין פראַגען וואָס שטרייטען איבער אונזערע אינטערעסען און מעגליכקייטען, אַזאַ אַ"ט פון א פּאָליטיש אַרייבקריכען אומעטום, האַלט איך פאַר נישט געוואונשען"— אויך דאַרפען מיר נישט פון דער ווייטער זייט „אַדראַפּצונידריגען זיך פון דעם נייוו. וואָס די רעכנונג פון אונזערע לעבענס־כוחות בעשטימט אונז אין אינטערנאַציאָנאַלען לעבען". דער פּרינציפּיעלער שטאַנדפּונקט פון א גוט־פערשטאַנענער רעאַל־פּאָליטישער ליניע.

* * *

די אינטערעסען פונ'ם היינטיגען טאָג, וועלכע עס האָבען אויפ'ן אויג די פּראַקטישע פּאָליטיקער. צווינגען זיי אָפטמאָל צו געוויסע שריט, וועלכע קומען אונז אויס א ביסעלע... אונפערשטענדליך. אָט צום ביישפּיל א קוריאָז וואָס האָט פּאַסירט די וואָך אין קעניגליכען פּאַלאַץ אין אַטען. פאַר דעם קעניג דזשאָרזש האָט זיך פּאָרגעשטעלט א דעלעגאַציע פון... קאָמוניסטען און רוהיג פערהאַנדעלט וועגען ענינים, וואָס אינטערעסירען די קאָמוניסטישע בירגער פון לאַנד. אַ קאָמוניסטישע צייטונג — האָט נאָך א פּנים געפונען פאַר נויטיג צו לויבען די שטאַטסמענישע פעהיגקייטען פון קעניג דזשאָרזש, און צו בעווייזען, אַז ער דער „געקרוינטער בירגער" האָט מעהר פערשטענדניש פאַר דער בירגערליכער — פרייהייט און טוט מעהר פאַר די „חברים" ווי דער רעפּובליקאַנער וועניזעלאָס. די צייטונג ווייזט אויף אַז אין קאַמף געגען פאַשיזם און רעאַקציע מוז מען אָנווענדען, אַלע מעגליכע און רעאַלע מיטלען און אין זייער צאָהל די לאַיאַלע מיטאַרבייט מיט דעם... גאָט געזאָלבטען, פּאַרדאָן דורכ'ן פאָלק־געוועהלטען, קעניג דזשאָרזש פון דער דאָזיגער — אַביסעל קאָמישער צוזאַמענאַרבייט. וועט אַרויסוואַקסען די אמתע דעמאָקראַטישע פרייהייט...

איך האָב ציטירט דעם קוריאָז נישט אַלס ביישפּיל פון א רעאַל־פּאָליטישער ליניע נאָר פון א מאַראַדיע, פון א אַבסורד צו וועלכען עס דערגעהען מענשען, וועלכע וויקלען זיך איין אין א מאַנטעל פון געזעלשאַפטליכע אידעאַלען און וועדעלען אין דער טאָג־טעגליכער פּראַקטיק שלעכט פערשטאַנענע פּרינציפּען פון רעאַלע מעגליכקייטען; רעאַל־פּאָליטיק קאָנען פיהרען מענער מיט א שטאַטסמענישען בליק אָבער נישט סתם קיין פּאַרטיי־דעמאַגאָגען וואָס מאַכען אַ געלעכטער פון זייערע אידעאַלען און שטעלען פּשוט אין א פערצווייפעלטער לאַגע די נאַיווע „אידען־ברידער" וועלכע קוקען זיך צו וואָס עס ווערט אין דער פּראַקטיק פון די ערהאַבענע אידעאַלען פון זייער יוגענד...

פּאָליטיק איז טאַקע א קונסט פון מעגליכען אָבער נישט יעדער האָט די מעגליכקייט די קונסט צו בעזיצען..

און אפשר האָט אַביסעל רעכט דער בעריהמטער פראַנצויזישער שריפטשטעלער אַנאַטאָל פראַנס, ווען ער שרייבט מיט א ביטערער איראָניע, „די פּאָליטיק פון די פראַנצויזישע רעאַקציאָנערען בעשטעהט אין דער זיכערקייט, אַז די לינקע וועלען פערווירקליכען זייער פּאָליטיק" א ביטערע, שטאַרקע איראָניע...

* * *

לאָמיר אָבער צוריקקעהרען צו אמת'ער שטאַטס מענישער פּאָליטיק, ליידער איז א נויטווענדיגקייט אין פּאָליטישען לעבען אַ סך נישט צו דערזאָגען... וואָס זאָלען מיר זיך נאַרען... עס איז נישט נאָר אין פּאָליטיק אין טאָג־טעגליכען פּריוואַטען לעבען טאָר מען אויך נישט זאָגען דעם גאַנצען אמת, על אחת כמה וכמה אין דער פּאָליטיק. און אָט ווילט נעם איהר הערען אַמאָל א קלאָר וואָרט, וואָס זאָל אייה. טאַקע עפּעס זאָגען, וואָס איהר זאָלט טאַקע עפּעס דערפון פערשטעהען און ליידער נישט שטענדיג קאָנט איהר עס דערהערען... דער שטאַטסמאַן קאָן נישט אַלץ דערזאָגען... עס מוז פאַר אייך גענוג זיין ווען איהר הערט א בעצייכנונג : „א אָביעקטיווע בעציהונג", הגם איהר ווייסט, אַז דער בעגריף פון אָביעקטיוויטעט איז אַ זעהר ברייטער און עלאַסטישער, און מען קאָן איהם פערשידענאַרטיג אויסטייטשען ; עס מוז פאַר אייך גענוג זיין, ווען איהר הערט, אַז א „געוויסע מלוכה איז נישט קיין צד אין א סכסוך", אַז מען קאָן נישט אַזוי זאָגען ווייל דאָס וואָלט געווען נישט פּינקטליך... דאָס נישט דערזאָגען איז א בעשטאַנד־טייל פון פּאָליטישע זאָגען... מען זאָגט אַזוי לאַנג, ביז מען דערזאָגט נישט. לאַיד דזשאָרדזש האָט אַמאָל אויף א פּרעסע קאָנפערענץ אין גענוּאַ, אָנגעדייט אויף א מלוכה וואָס וויל אויפרייסען די קאָנפערענץ. ער האָט געזאָגט, אַז עס זענען אין גענואַ פעראַהן מענשען וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנפערענץ, די פראַנצויזישע זשורנאַליסטען, האָבען גוט פערשטאַנען די אָנדייטונג. איינער פון זיי האָט געפרעגט : ווי הייסען די מענשען אין גענואַ, וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנפערענץ ? די פראַגע איז געווען גלענצענד פאָרמולירט ; עס האָט זיך געדאַכט, אַז לאַיד זשאָרזש איז געשטעלט געוואָרען אין אַ שווערער לאַגע, מען מוז ענטפערען — „ווי הייסען די מענשען" אָבער דער דורכגעטריבענער דיפּלאָמאַט, דער מייסטער פון נישט דערזאָגען, האָט זיך אויך דאָסמאָל א עצה געגעבען. ער האָט רוהיג, קאַלטבלוטיג געענטפערט ביי א טויט שטיל־שווייגען פון גאַנצען זאַל : „די מענשען, וואָס ווילען אויפרייסען די קאָנפערענץ אין גענואַ הייסען : „שלעכטע מענשען", — אָט אַזוי זעהט אויס די פּאַכמענישע דיפּלאָמאַטישע אַנטוואָרט און לאַיד דזשאָרדזש האָט דאָך נישט געדאַרפט קיין נעם אָנפרעגען בכדי א אַנטוואָרט צו ערטיילען, ער

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

דאס יודישע בוך אויפ'ן נישט־יודישען ביכער־מארק

פון לעאָ קעניג

— 3 —

דער אויסערליכער קריזיס — דער היטלעריזם, אין א געוויסער מאָס, און נישט דירעקט נאָ־ ליך, ארויסגעהאָלפען דעם אינערליכען קריזיס — אזוי גערופענעם קריזיס פונם יודישען בוך, כער איז אינם לעצטען צעהנדליג יאָהר געוואָ־ כמעט ווי פערמאַנענט.

די יודישע ליטעראַטור איז זיך צשוואַקסען, ד. ה. יודישע ביכער־פּראָדוקציע, אָבער דער יודישער ־לעזער מארק איז געוואָרען אַלץ קלענער און טעשרומפּענער.

נישט דאָ איז דער פּלאַץ צו אַנאַליזירען די סי־ פונם קריזיס פונם יודישען בוך. עס איז אויך אין א סך מאָל, הגם נישט שטענדיג זאַכליך, וועגען עגין ביי אונז גערעדט געוואָרען. עס וועט דער־ גער איצט געגוג זיין נאָר די הויפּט סיבה פון דעם יזיס נאָכאמאָל צו דערמאָהנען. און די איז:

די יודישע לעזער האָבען זיך געמעהרט נישט אין זעלבע שפּראַך־ראַהמען ווי די יודישע שרייבער. ער וואוקס איז נישט געגאַנגען האַנד אין האַנד, ס'איז דער פאַל אין יעדער מעהר ווענינער נאָר־ לער נאַציאָנאַלער ליטעראַטור, וואו שרייבער און ער וואַקסען און ענטוויקלען זיך צוזאַמען און אין זעלבער שפּראַך. דער יודישער שרייבער איז גע־ וואַקסען אין זיין שפּראַך — אין זיין „מדינה"; און יודישער לעזער, בעזונדער דער יונגערער, איז סנעוואַקסען אין דער שפּראַך פון זיין געבורטס־ לאַנד.

אין דער צייט ווען דער יודישער שרייבער האָט טיש (אויב נישט אידעאיש) געמוזט בלייבען אין נאַציאָנאַלער ראַהם־שפּראַך, איז דער גרויסער יודישע לעזער ארויסגעוואַקסען פון דער נאַ־ נאַלער ראַהם, כמעט א גרויסער טייל פון דער מדשפּראַכיגער יודישער יוגענד, איז אידעאיש יאָנאַליסטישער ווי די לעזער פון אונזערע נאַציאָ־ לע ליטעראַטורען און שפּראַכען.

און דאָ איז געקומען די היטלעריסטישע אַנשי־ יש און האָט ווי איבערגעוואָרפען א בריק צווי־ ן די פרעמד־שפּראַכיגע יודישע לעזער און די נאַ־ נאַל־שפּראַכיגע יודישע שרייבער.

די יודישע לעזער, וועלכע האָבען ביז'ן היט־ ריזם אַלץ וויניגער און וויניגער זיך אינטערע־ ט מיט ספּעציעל יודישע פּראָבלעמען און ביכער, בען איצט דווקא א גרויסען אינטערעס צו זיי.

און דער יודישער שרייבער, וועלכער האָט אַלץ ווייניגער און וועניגער האָפנונגען געהאַט אויף זיין אייגענעם ביכער־מאַרק, האָט ווי פּלוצלינג דערפיהלט די מעגליכקייט צו געפינען א נייעם מאַרק, א נייעם יודישען לעזער מאַרק.

די „אוועקגעגאַנגענע" לעזער זענען איצט גע־ שטימט צו הערען און זעהן, וואָס דער יודישער שריי־ בער האָט איהם צו זאָגען און ווייזען.

און דער נישט־יודישער פערלאַגוועזען, האָט א דאַנק דער געוואַלדיגער אומזיסטער פּובליסיטי, וואָס די יודען און די יודען־פראַגע האָבען איצט, דער־ שפּירט מיט זייער ביזנעס־חוש, אזא שדכנות—דורך איבערזעצונגען — צווישען יודישע שרייבער און דעם ענגליש־יודישען לעזער קען לויגען און לוינט זיך.

וועט די יודישע ליטעראַטור אלס גאַנצע געווינען אין פּרעסטיזש און אין שעפערישקייט דורך דעם, וואָס יודישע שרייבער און יודישע ביכער האָבען זיך לעצטענס אַלץ אָפטער אָנגעהויבען בעווייזען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען ביכער־מאַרק?

אויבענאויפיג, קען אויסזעהן, אז עס קאָן גאָר אזא פראַגע נישט געשטעלט ווערען: געוויס, געווינט א ליטעראַטור ווען איהרע ווערק ווערען אָפט איבער־ זעצט. ערשטענס ווערט זי פּאָפּולער. זי קריגט א אוני־ ווערסאַלען אינטערעס. „איבערזעצונגען (אויב עס איז ערלויבט זיך אליין צו ציטירען) זענען די לוני־ גען פון יעדער נאַציאָנאַלער ליטעראַטור".

און דער ערשטער סימן פון א בעדייטענדער לי־ טעראַטור איז איהר אוניווערסאַליזם, אויף וויפיל זי ווערט איבערזעצט אין אַנדערע שפּראַכען.

דעריבער אליין, וואָלט שוין גאָר נישט געדאַרפט זיין קיין פראַגע אפילו, צי די יודישע ליטעראַטור וועט געווינען פון די איבערזעצונגען, וואָס ווערען לעצטענס פון איהר געמאַכט.

ערשטענס, ווייל דער הויפּט־אינטערעס אין און צו די איבערזעצונגען איז ס'רוב א טהעמאַטישער, און נישט קיין ליטעראַריש־קינסטלערישער: מיט גוטע צי מיט שלעכטע כוונות, בשוגג ובמזיד ווערט פערזעהן די אייגענאַרטיגע קינסטלערישע ווערט פון די איבערזעצטע יודישע ביכער און דאָס איז א גרויסע עוולה לגבי די יודישע קינסטלער, און דער יודישער ליטעראַטור בכלל.

און צווייטענס, און דאָס איז פיל וויכטיגער, איז דאָ א געפאַהר, אז די איבערזעצונגען פון יודיש און העברעאיש, זאָלען טאַקי נישט פערוואַנדעלט ווערען אין א מין יודיש־ענגלישער קינסטלערישער ליטעראַטור; עהנליך צו דער ענגליש־יודישער פּרע־ סע, וועלכע אַפּעלירט נאָר צו די יודישע לעזער. און די געפאַהר בעשטעהט אין דעם, ווייל דאָס וואָלט בעוויזען, אז דאָס יודישע בוך האָט נישט צי קריגט נישט א אוניווערסאַלען ווערט. דאָס וואָלט געווען א ריין נאַציאָנאַלע, אָדער נאָך ערגער א ריין יודישלי־ כע דערשיינונג, און וואָלט, אגב, נישט קיין צו גרויסע נוצען געבראַכט די בײדע שפּראַכען — דער אָרי־ גינעלער און איבערזעצונגס־שפּראַך.

די יונגע יודישע און העברעאישע ליטעראַטורען זענען מעהר ווענינער נאָרמאַלע נאַציאָנאַלע ליטע־ ראַטורען; די איבערזעצונגען פון די בײדע שפּראַכען קען ווערען, נישט ווילענדיג, א מין געטאָ־ליטעראַטור.

מיר ווילען יודישע שרייבער זאָלען איבערזעצט ווערען אין די אייראָפּעאישע שפּראַכען צוליב די זעלבע טעמים, וואָס ענגלישע, פראַנצויזישע און אַלע אַנדערע שרייבער, ווערען איבערזעצט. און נישט בלויז צוליב אַנטי אָדער פילאָ סעמיטישע טעמים.

זענען שוין דאָ נייע יודישע שרייבער און קינסט־ לער פון א אוניווערסאַל קינסטלערישען פערנעהם, וואָס האָבען אַן'אייגען וואָרט צו זאָגען, אויך דער גרויסער נישט יודישער וועלט?

דערווייל הערען מיר זיי נאָך נישט.

—×—

א יאַאכימאָוויטש

א רעפּטעל ברויט

וויגט זיך רעפּטעל ברויט,
אויף וואַקעלדיגען טיש,
רעגט, לאַקט מיט חשק
שלינגען עס אויגען צעפּענטע...
קלינגען ציינדלעך ווי חלפים
וואָס גרייטען זיך צו שלאַכט...
האָט זיך געטון אַ שטיף,
אַזוי שוין פאַרנאַכט
מיט אַ שטראַהל אַ בלוטיג רויטען,
אויף איהר געזעגנונגס - וועג
ווי ס'וואָלט איהר טון באַנג,
וואָס דורך א טאָג אַ גאַנצען,
האָט זי נישט בעוויזען
(געווען אין דינסט ביי רייכע...)
(בעשטראַהלט תבואות און פלאַנצן)
איף אָט דער אונטערגייענדיגער שיף
מיט אַ שטראַהל אַריינצושפּיזען
געמוזט זיך דראַפּען איבער מויערן —
איבער פּלויטען...
צו שטילען איהר פערלאַנג
און געוויזען —
דריי שוואַרצע קעפּלעך

מיט פּנימ'ער בלייכע
געטוליעט איינס צום צווייטען
מיט פּחד אין די אויגען
שטייען אַרום ליידיגע טעפּלעך —
וואָס לעכצען ווי זיי נאָך שפּייז...
מיט די פינגערלעך אין מויל —
ווי זיי וואָלטען זויגען —
קוקען זיך צו מיט גרויל —
אין שרעק פון דערווייטען
אויף די אַרומשלאַכדרענדיגע מייז
און אויף זייערע ריזיגע שאָטענס,
וואָס טאַנצען אויף ווענט,
צינדען זיך הערצלעך פון שנאה,
פויסטען זיך קינדישע הענט
— צוגערויבט אונזער חיונה!....
וויגט זיך שאָטען פון רעפּטעל ברויט
אויף וואַקעלדיגען טיש
זעצט צעפּלאַמטע רציחה
פון אויגען צעפּענטע
קלינגען ציינדלעך ווי חלפים
וואָס מען האָט נישט בענוצט צו
שלאַכט....

א וויכוח אין מיין פעטער'ס הויז

(זכרונות) • פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

פאָהרען קיין פּעטערבורג און לעבען דאָרטען, צו אַרבייטען אין דער קייזערליכער ביבליאָ־ ה, דאַרף קאָסטען געלד. און קיין געלד האָב איך גענהאַט. די פיקציע פון מיין בלומרשטדיגער האַלטעריע פאַרן פאָטער איז געווען א כלומר'שט ער אָפּצאָהל פאַר מיין לעבען אין דער היים. אַנצען פון פּעטערבורג האָב איך געדאַרפט בע־ טען אַלץ מאַקע פון די עלטערען, און דאָס איז ווען אָפּהענגיג דערפון, צי מיין פאָטער וועט בים זיין אויף דעם פּלאַן, גראָד דעמאָלט האָב גוט דערפיהלט דעם טעם פון עקאָנאָמישע אָפּ־ גיגקייט און האָב בעשלאָסען צו פאָהרען! סי־ סיי — אפשר מיט א הלוואה ביי מיין ברודער ער ביי פערמעגליכע פריינד — און זיך ווי עס דורכשלאָגען. אָבער פריהער דאַרף מען א פּרוב צי וועט דער פאָטער נישט זיין סימפּאַטיש גע־ ט צו מיין פערלאַנג און וועט נישט וועלען נעה־ די הוצאות אויף זיך.

אויף די יום־טובים זענען מיינע עלטערען און דער געקומען אהיים, און מיר האָבען זיי, — יום־טובים, מיין איך, — אַלע פערבראַכט אין פיין שליך, אי — די עלטערע קינדער — דורכאויס אין שוהל בין איך געווען נאָר איין מאָל, נירעצרת צו הקפות. עס האָט זיך שוין דעמאָלט מען איינשטעלען אין דער היים א רעזשים פון נעהענדיגער טאָלעראַנץ, פרומקייט און „יודיש־ זענען געוואָרען, אזוי צו זאָגען, א „פּריוואַט , אין וועלכער קיינער איז קיינעם נישט גע־ אין וועג.

די בעציהונגען צווישען מיר און די עלטערען דעריבער געווען נאָר אויסגעצייכענטע. און סטוועגען האָב איך וועגען דעם ענין מיט דעם ער נישט גערעדט. איך געדענק נישט פאַרוואָס. ווען ער איז באַלד נאָך יום־טוב צוריק אוועק־ פאָהרען קיין ריגע, האָב איך איהם אָנגעשריבען בריף, אז מיר ווילט זיך זעהר שטודירען די גע־ טע פון אונזער פאָלק, און אז צוליב אָט דעם וואָלט די בעסטע זאַך געווען, איך זאָל א גע־ צייט וואוינען אין פּעטערבורג. איך האָב אויך פערגעסען צו בעטען איהם, ער זאָל מיר ענט־ וואָס גיכער, ווייל אויב איך קאָן אין דעם נישט האָפען אויף זיין הילף, וועל איך מוזען אַן'אַנדער אויסוועג.

דער פאָטער האָט מיר געענטפערט, אז ער קאָן נישט בעשטימט צוזאָגען זיין הילף און שלאָגט פאָר, איך זאָל קומען צו איהם קיין ריגע, וואו וועל זיין א גוטער גאַסט אי ביי איהם, אי ביי ערע דאָרטיגע קרובים. וועלען מיר זיך קאָנען דורכשמועסען וועגען מיינע פּלענער. אזא אָנ־ האָב איך אָנגענומען מיט דער גרעסטער שמחה. בין געווען מעהר ווי זיכער, אז פון ריגע וועל פאָהרען קיין פּעטערבורג. אויב נישט אויפן ם חשבון, איז מיט דער הילף פון מיין פריינד סאַמואיל גורעוויטש, וועלכער איז דעמאָלט געווען א סטודענט אין ריגער פּאָליטעכניקום. אויך מיין צווייטער יוגענט־פריינד, באַרים רייגוס, האָט דאָר־ טען געשטודירט, און אויך מאַריא רייגוס האָט זיך דעמאָלט אויפגעהאַלטען אין ריגע. זעהן זיך מיט זיי און ווידער פערברענגען מיט זיי איז פאַר מיר אוודאי געווען אַן'אָנגעלייגטער ענין. א שאַד נאָר, וואָס דער פירמער צום יוגענט־בונד וועט פעהלען דערביי: מיין פריינד שלמה־זאַוועל ראַפּאַפּאָרט (אַן־סקי), וואָס מיינע בעציהונגען צו איהם האָבען זיך איבערגע־ ריסען, א דאַנק מיין יודישען נאַציאָנאַליזם. ס'קאָן זיין, אז ווען מיר וואָלטען איצטער געווען אינאיינעם, ווען מיין „יודישקייט" האָט אָנגענומען א קלאָר אויס־ געשפּראָכענעם רעוואָלוציאָנערען כאַראַקטער, וואָלט ער מיך בעסער פערשטאַנען. און אפשר אויך איצ־ טער נישט. צו שטאַרק אַסימילאַטאָריש, „רוסיפיקאַ־ טאָריש איז ער, ווי די אַנדערע יודישע פריינד מיינע, געווען געשטימט. און צו אינטענסיוו איז גע־ ווען מיין אינעווייניגסטער פּראָטעסט אַנטקעגען אָט דער ריכטונג. נישט וויניגער און אפשר נאָך מעהר שטאַרק, איידער דער פּראָטעסט אַנטקעגען דעם יו־ דישען „נאַציאָנאַליזם". דעם פּאַלעסטינאָפילענטום. ווי וואָלטען אַלע מיינע פריינד אויפגענומען דעם בעשלוס צו שטודירען גאָר... די יודישע געשיכטע! געהערט אַן'איינפאַל פון א „רעוואָלוציאָנער"? און זאָל דאָס זיין — נאָר די געשיכטע פון דער סאָציאַ־ לער פראַגע ביי דעם יודישען פאָלק. צוליב וואָס שטודירען זי? כדי צו קעמפען אַנטקעגען דער יודי־ שער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענץ! — א שעה־ נער משא ומתן!

עס איז דעריבער געבליבען ביי מיר, איך זאָל מיט מיינע יוגענד־פריינד נאָר נישט רידען וועגען דער יודישער זייט פון מיינע בעשטרעבונגען. איך וועל פריהער א טאַפּ טון זייער דופק; און אויב עס שלאָגט נאָך ביי זיי א רעוואָלוציאָנערער אָדער, וועט לען מיר רעדען וועגען די אַלגעמיינע פּראָבלעמען פון דעם רעוואָלוציאָנערען קאַמף, און וואָס מען דאַרף איצטער טון.

אין ריגע האָט מיך דער פאָטער באַגעגנט אויפן וואָקזאַל און געבראַכט צו זיך אהיים, אין א קליינער וואוינונג פון צוויי צימערען. עסען פלעגען מיר געהן צום פעטער „זיאַווען", דעמזעלבינגען זאַנוועל ריי־ נוס, וועלכער פלעגט זיך אויפהאַלטען גאַנצע חדשים ווייז אין אונזער שטוב.

די ערשטע טעג זענען אַריבער אין מאַכען וויזי־ טען, אין זעהן זיך מיט קרובים און פריינד. אויך דער פאָטער איז געווען געשעפטליך זעהר פערנומען אַזוי, אז מיר פלעגען זיך זעהן אָדער גאָר שפּעט ביי־ נאַכט, ווען מיר פלעגען קומען אהיים, יעדערער פון זיינע „עסקים", אָדער ביים פעטער „זיאַווען", ווען איך פלעג קומען אויף א מאָהלצייט.

דער פעטער זיאַווע האָט מיך אַלעמאָל נעאינטע־ רעסירט.

איינמאָל זענען מיר געזעסען אינאיינעם באַלד נאָך וואַרמעס. מיין פאָטער איז אויך דערביי געווען. דער פעטער האָט גענומען פון טיש א צייטונג און האָט זיך דירעקט געווענדעט צו מיר:

— חיים, האָסט שוין געלייענט די היינטיגע צייטונג? ווי געפעלט דיר די אַמעריקאַנער „סטאַטשקע?"

די צייטונג „נאָוואָסטי" פון יענעם טאָג האָב איך שוין געהאַט געלייענט. א קאָרעספּאָנדענט פון אַמע־ ריקע האָט בעריכטעט וועגען א גרויסען שטרייק, וואָס איז אויסגעבראָכען אין די שטאַטען.

— געלייענט, — האָב איך געענטפערט קיהל.

אָבער גראָד פון דעם קאַלטען ענטפער האָט זיך מיין פעטער ווי אָנגעצונדען.

— ס'איז דאָך אַן'אמת'ע גאַזלאָניע! נעהמען און אוועקוואַרפען די אַרבייט אין רעכטען מיטען, ביי אזא גרויסען געשעפט! מען האָט זיך דאָך גע־ שטעלט אַרבייטען אויף אַן'אָפּמאַך! און אינמיטען דעריינען — א כאַפּ פאַרן גאַרגעל און געוואָרען. ווי קומט דאָס אויס על פּי אייער יושר?

אויף אָט דער דירעקטער פראַגע האָב איך גע־ מוזט ארויס מיט לשון. איך האָב שוין געוואָלט דער קלערען ווי דאָס קומט אויס על פּי „אונזער" יושר. אָבער דאַן האָט זיך אַריינגעמישט דער פאָטער, אײ־ בער וועמעס פּנים עס איז גלייך דורכגעלאָפען א טונקעלער וואָלקען, ווי נאָר איך האָב ארויסגערעדט די ערשטע פּאָר ווערטער.

— וואָס ווילט איהר? — האָט ער זיך גע־ ווענדעט צום פעטער, — עס איז דאָך א געשעפט מיט קאָנטראַקטען. אויב זיי האָבען געבראָכען דעם קאָנ־ טראַקט, טאָ פאַרוואָס שלעפּט זיי נישט דער באַלע־ באָס צום געריכט? אלא, מען קאָן זיי נישט פער־ קלאָגען — האָט דאָך דער באַלעבאָס געוואוסט אויף וואָס ער געהט. אויף זייער „יושר" האָט ער זיך פערלאָזען? ס'איז דאָך א געשעפט. וואָס האָט דאָס צו טון מיט יושר? וואָדען? ווי ביי „פּאַניען"? תיכף געלאָפען צום פּאָליציי־מייסטער...

— הייסט עס „כל דאלים גבר" (ווער עס שטאַר־ קער האָט די אויבערמאַכט)? — האָט איהם גע־ פרעגט דער פעטער.

— ווי אין אַלע געשעפטען — האָט איהם דער פאָטער געענטפערט מיט א געלעכטערל, וואָס איז מיר גאָר נישט געפעלען געוואָרען, און האָט זיך אויפגעהויבען פון טיש. דאָס געלעכטערל איז מיר נישט געפעלען געוואָרען דערפאַר, ווייל מיר האָט זיך גערוכט אין איהם א חזוק־מאַכען פון אַלע אַרטען „יושר'ס", וואָס ווילען זיך אַריינמישען אין „גע־ שעפטליכע" ענינים.

דער פעטער איז אַנטשוויגען געוואָרען. אויך איך האָב געשוויגען, האָב אָבער אינעווייניג שטאַרק הנאה געהאַט פון דעם צוועורטלען זיך צווישען פאָטער און פעטער. זיי בײדע האָבען דעמאָלט פאַר מיר פאָר־ געשטעלט צוויי לעבעדיגע טיפּען פון דער אַלטער וועלט, אַנטקעגען וועלכע עס ווערט געפיהרט דער סאָציאַליסטישער קאַמף: דער פעטער, דער שטרענ־ גער רעאַקציאָנער, מיט זיין פּאַטריאַרכאַלישען בליק אויף דעם באַלעבאָס, ווי אויף דעם חיונה־געבער, און אויף די אַרבייטער, ווי אויף זיינע „מענשען". וואָס דאַרפען איהם דינען געטריי. מיין פאָטער — א מאָדערנער קאַפּיטאַליסט, א געשעפטסמאַן, מיט די גרונט־פּרינציפּען: „וואָס ווערמען עס לוינט" און — „לויט דעם קאָנטראַקט־געזעץ", צוויי געשיכט־ ליכע עפּאָכעס זענען געזעסען פערקערפּערטע פאַר מיר, און איך בין דערביי, ווי א שטרעבען צו דער דריטער, דער צוקונפטיגער. דריי דורות, דריי פער־ שידענע וועלט - אַנשויאונגען אין איין משפּחה, ביי איין טיש. אָבער איז דער פעטער זיאַווע טאַקע דער אמת'ער רעפּרעזענטאַנט פון דער אַלט־פרומער וועלט? און וואָס איז מיט מיין זיידען? איז ער נאָר א זעלטענער אויסנאַהם? אפשר. מיין זיידע האָט נאָך פאָרט געלעבט אין דער ספערע פון אייגענער אַרבייט. איז ביי איהם די נשמה פון דער אַלט־ פרומער וועלט נישט אזוי פערהויקערט געוואָרען, ווי ביים פעטער און ביים פאָטער, וועלכע האָבען פון קיין אַנדער עקאָנאָמישען לעבען, וואָס איז נישט מקח וממכר, נישט געוואוסט.

דער קליינער צונויפשטויס האָט אָבער אויך פער־ שטאַרקט אין מיר מיין אָפּמאַך מיט זיך אליין: איך זאָל ביים „דורכשמועסען זיך" מיטן פאָטער מיט קיין וואָרט זיך נישט ארויסכאַפּען, וואָס האָט א וועלכע־ עס איז שייכות צו סאָציאַליזם און רעוואָלוציע. איך האָב געזעהען אין איהם א מענשען מיט טיפע סאָ־ ציאַל־עקאָנאָמישע, אויב נישט פּאָליטישע איבערצייגונגען, פונקט דער היפוך פון מיינע, אפילו: וועגען ריין־פּאָליטישע פרייהייטען און יודישער גלייכבערעכ־ טיגונג וואָלטען געווען ארויסגעוואָרפענע רייד מיט איהם. נישט וואָס ער וואָלט זיי נישט געוואָלט האָ־ בען, די פרייהייטען מיט דער גלייכבערעכטיגונג, אדרבה! איך בין זיכער, אז די מערב־אייראָפּעאישע און אַמעריקאַנישע פרייהייט איז אויך זיין אידעאַל. אָבער אזוינס קאָן מען נישט דערוואַרטען אין רוס־ לאַנד. נישט ביי „פּאַניען"!... די שנאה צו דעם רוס האָט, משמעות, נאָך געלעבט אין איהם פונקט אזוי פריש, ווי אין די פריהערדיגע יאָהרען..

—×—

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

מיט דער צייט האָט זיך ליקערניק איבערגעוואָרפען פון פאַרבעריי אויף וועבעריי און איז אויך אין דעם נייעם געביט דערגאַנגען צו גינסטיגע רעזולטאַטען. אין 1854 האָט ליקערניק אין זיין אונטערנעהמונג בעשעפטיגט 19 מאַן (דערונטער 8 מייסטערס), אויף 13 וואַרשטאַטען און דער ווערט פון זיין יעהרליכער פּראָדוקציע האָט אויסגעמאַכט 6740 זילבער רובעל. אין 1861 האָט די צאָהל בעשעפטיגטע מענשען ביי ליקערניקן אויסגעמאַכט 42 (דערונטער 8 מייסטערס) ביי 28 האַנד - וואַרשטאַטען און איין זשאַקאַרד - מאַשין. אויסער דעם האָט ליקערניק „אויסערווערטס זיין פאַבריק" בעשעפטיגט 70 אַרבייטער אין לאָדז. דער פּראָדוקציע - ווערט פון זיין אונטערנעהמונג האָט זיך פערגרעסערט, ביז צו 32 טויזענד רובעל א יאָהר. ליקערניק האָט צו יענער צייט (1861) פּראָדוצירט אַרום 8 טויזענד „פראַנצויזישע און מאַנטיל" טיכלעך. זיין סחורה האָט ליקערניק פערקויפט „אויפן אָרט צו סוחרים פון אַנדערע שטעט פון לאַנד, ווי אויך צו סוחרים, וועלכע זענען אָנגעקומען פון רוסלאַנד און דורך דער פערמיטלונג פונם לאַגער, אונטער דער פירמע „יאַקאָנין אין מאָסקווע". ביי אַנ'אַנדער געלעגענהייט דערמאָהנט ליקערניק, אז ער בעזיצט אויך אַנ'אייגענעם לאַגער פון זיינע אויסאַרבייטונגען אין פעטערבורג.

אין 1861 איז ליקערניק געווען איינער פון די 10 לאָדזער פאַבריקאַנטען, וואָס האָבען זיך רעצידירט צוצושיקען זייערע אויסאַרבייטונגען צו דער אינדוסטרי - אויסשטעלונג אין פעטערבורג (ליקערניק האָט צו דער דאָזיגער אויסשטעלונג צוגעשיקט דריי פראַנצויזישע טיכלעך). ביי דער געלעגענהייט האָט דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט געגעבען איבער איהם פאָלגענדיגע חנופה־מיינונג: „צווישען די 10 אויסשטעלענדיגע פאַבריקאַנטען, טוען זיך מאַנכע, ווי יולירש ווערגאַו, לעאָפּאָלד העגמשעל, פראַנציזשעק סימאָמא און אַדאָלף ליקערניק אויסציכענען מיט דעם צוקלייב פון רויהען מאַטעריאַל, מיט געשמאַק פאַר דעם גרונד און מיט דער אויסגעצייכענטער אויספערטיגונג פון זייערע אויסאַרבייטונגען, די אַרבייטער אין די דאָזיגע פאַבריקען נעהמען געגוג גוטע שכירות, וועלכע לאַנגען זיי אויף אַנ'אָנשטענדיגען אויסהאַלט. דער לופט־צושטאַנד אין די אַרבייטס־זאַלען דאַרף נישט זיין קיין בעסערער. באַלד ביים בויען זייערע פאַבריקען, האָבען די אייגענטימער געוועגדעט אויף דעם פּרט זייער אויפמערק און זאָרגענדיג זיך וועגען געזונט פון זייערע אַרבייטער, היטען זיי

מורא פאַר יודישער קאָנקורענץ

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אָפּ מיט דער גאַנצער געוויסענהאַפטיגקייט די זויבערקייט, אָרדענונג..."

אין די קריזיס־יאָהרען 1862-1863 האָט אויך ליקערניק זיין פּראָדוקציע געמוזט בעגרעניצען (35 מאַן און 24 טויזענד רובעל אין 1862, 27 מאַן און 16 טויזענד רובעל אין 1863). אין 1867 האָט ליקערניק בעשעפטיגט 10 אַרבייטער ביי 10 וואַרשטאַטען ביים ווערט פון דער יעהרליכער פּראָדוקציע פון 22.500 רוסישע זילבער רובעל. אין 1865 האָט ליקערניק צו דער אינדוסטרי - אויסשטעלונג אין מאָסקווע 6 פרויען־טיכלעך אין גרונדען.

ליקערניק האָט געהאַט גרויסען ערפאָלג צווישען דער בעפעלקערונג אין לאָדז, וואָס עס בעווייזט דער פאַקט, אז מען האָט איהם אין 1861 אויסגעוועהלט צום שטאָטראַט.

אויף דאָס אַריינדרינגען פון גערשאָנען און ליקערניקן אין דעם וועבערישען פאַך איז פערהעלטנישמעסיג רוהיג אַדורכגעגאַנגען, האָט דער ענין פון אַבראַהם פרידמאַן, אַנ'איינוואוינער פון סאַמפּאָלנע, פערמאָגט די אַלע נויטיגע, פאָרמעלע קוואַליפיקאַציעס, פונאַנדערגעבלאָזען אַנ'אמת'דיגען שטורעם. אַבראַהם פרידמען, אַנ'איינוואוינער פון סאַמפּאָלנע, האָט שוין זייט 12 יאָהר געאַרבייט אין וועבערישען פאַך און אַדורכגעיענדיג אַלע פאָרמעלע מדרגות איז ער דורכן וועבער־צעך אין סאַמפּאָלנע פּראָמירט געוואָרען אַלס מייסטער. אָבער „נישט פאַראויסזעהענדיג אין דער דאָזיגער שטאָט (סאַמפּאָלנע) קיין ענטשפּרעכענדיגען נוץ" פון זיין פּראָפעסיע, האָט זיך פרידמאַן איבערגעפּעקעלט קיין לאָדז „אַלס בעריהמטע אינם גאַנץ לאַנד דערמיט, וואָס עס קומען דאָ אָהער סוחרים פון פערשידענע געגענדען" און דאָ האָט ער, אין 1842 געגרינדעט אַנ'אונטערנעהמונג פון פיינוועל - אויסאַרבייטונגען, וועלכע איז בעשטאַנען פון 6 וואַרשטאַטען. די צענטראַל און מוניציפּאַל מאַכט האָבען זיך צו פרידמאַנען גינסטיג בעצויגען, אָבער מצד דעם וועבער־צעך האָט ער זיך אָנגעשטויסען אויף א שטאַרקען ווידערווילען און שיקאַנעס. במשך

פון גאַנצע 2 יאָהר, האָט פרידמאַן אָהן ערפאָלג זיך בעמיהט, אז מען זאָל איהם אַריינטראָגען אין דער מייסטער־ליסטע פון לאָדזער וועבער־צעך. עס האָט אפילו נישט געהאָלפען די אינטערווענץ פון מאַגיסטראַט לטובת פרידמאַנען, ווייל „דער כלל היגע וועבער ווילען נישט אָננעהמען אין זייער חברותא קיין יוד אַלס מייסטער און פון דער דאָזיגער עקשנות לאָזען זיך די וועבערס, טראָץ די אויפקלערונגען, נישט אָראָפּפיהרען". דער לאָדזער בירגערמייסטער אין זיין בעריכט צום נאַטשעלניק פון לענטשיצער דיסטריקט האָט די עקשנות פון די וועבערס כאַראַקטעריזירט אַלס „פּאַראורטייל... וואָס האָט זיך צו זיי דערנומען צוליב דעם שלעכטען פערשטיין די מלאכה - פאַרשריפטען".

אַנדערש האָבען דעם ענין תופס געווען די וועבערס, בעת זיי האָבען דעם בירגערמייסטער ערקלערט די סיבות פון זייער עקשנות. קודם כל האָבען זיי אָנגעהויבען פון דער פערזיכערונג: „נישט אונזערע אבות און נישט מיר אַליין, זענען געווען, אָדער זענען געגען די חוקים פון לאַנד" (די דעמאָלטיגע וועבערס זענען כמעט, אויסשליסליך נאָך געווען אימיגראַנטען, אָדער אָפּשטאַמיגע אין ערשטען דור פון דייטשע און טשעכישע אימיגראַנטען). ווייטער האָבען זיי אויסגעדריקט זייער פערוואונדערונג „וואָס עס בעוועגט דעם אַלט־גלויביגען אַבראַהם פרידמאַן אַזוי זיך אָנצעוואַרפען אַרויסצובעקומען דעם מייסטער־בריף, בעת דער פינאַנץ־אַמט מאַכט איהם אַבסאָלוט קיין שום שוועריגקייטען נישט ביים אויספיהרען זיין פאַך, טראָץ דעם וואָס ער איז נישט קיין מיטגליד פון צעך". לסוף אַנשטאָט זיך צו פערענטפערען זענען זיי אַריבער צו א דרייסטען אָנפאַל אויף דער ליבעראַלער פּאָליטיק פון קעניגרייך, לגבי יודען: „אונזערע מעהרמאָליגע פאָרשטעלונגען האָבען שוין געדאַרפט געגוגענד איבערצייגען דער רעגירונג, וואָסערע שעדליכע רעזולטאַטען עס האָבען די לאַנדס־פאַבריקען דורך דער פערגרעסערונג פון די צאָהל וועבערס פון משה'ס אמונה. א יוד מיט א יוד איז פעהיג אויף אַלעם מקריב צו זיין.... אויב די פערגרעסערונג פון די צאָהל פיינוועל־ גאַרן־לאַגעריסטען דערפיהרט צו דער ירידה פון דער אינדוסטרי פון די לאַנדס - פאַבריקען, אויף אַזויפיל און פערגליך נישט מעהר, איז עלול צו אַזאַ אומגינסטיגקייט פאַר די פאַבריקען דאָס פערגרעסערען פון אַלט־אמונה־שע וועבערס".

לאָדז איז הפנים געווען איינע פון די לעצטע פעסטונגען פון דעם וועבערישען קאָנסערוואַטיזם, וועלכע האָט זיך פערטיידיגט געגען דעם דערלאָזען פון יודען צו זייער מלאכה; זעהענדיג די אָנוואַקסענדיגע צאָהל פון יודישע וועבערס אין די אַרומיגע שטעט, האָבען דערין די לאָדזער וועבערס זעהר טרעפליך דערשמעקט א געפאַהר, פאַר זייער מאָנאָפּאָליסטישער פּאָזיציע אין דער לאָדזער פּראָדוקציע. „מיר קענען דאָ נישט פערשווייגען די טרויעריגע לאַגע פון די שטעט און ישובים אין דער געוועזענער קאַלישער גובערניע, ווי טשענסטאָכאָוו, סטאַרא־הוטא, טשאַרני־לאַס און אַנדערע, וואו די גרעסטע צאָהל פון יודישע וועבערס שפּרייט אויס פריי די גאַנצע יודישע נידריגקייט — די פאַבריקאַנטען פון טשענסטאָכאָוו, טורעק, פּאַביאַניץ, זדונסקא־וואָליע און אין היגען דיסטריקט קאָנסטאַנטין און אָזאָרקאָוו, ליידען בפרט דערדורך, וואָס די יודען האָבען זיך פערזעהען מיט מייסטער־בריף". לסוף קומט אַרויף פון אויבען די הויפּט־ספּרענזשינע פון די וועבערס עקשנות — די מורא פאַר דער יודישער קאָנקורענץ, וועלכע איז גורם צו דעם זול פון סחורה. וואָס אַנ'אמת ווילען זיך די וועבערס אַזוי פּראָסט דערין נישט מודה זיין אין די ביליגקייט פון דער יודישער פּראָדוקציע שרייבען זיי צו דעם שמוגעל. די יודישע וועבערס זענען — לויט זייער מיינונג — „מעהר מכשירים און העלפערס פון די גאַרן - לאַגעריסטען... ווי טיכטיגע פאַבריקאַנטען... און דערפון נעהמט זיך די ביליגקייט פון זייערע סחורות, מיט וועלכער זיי נעהמען צו דעם לעצטען פערדינסט ביי יענע, וועלכע פּראָדוצירען זייערע סחורות פון צאָל־געצאָלטען גאַרן". אָבער די פערענטפערונג איז פולשטענדיג פאַלש, ווייל אויב האָט צו יענער צייט אין לאָדז געפינען א גרויסען קוואַנטום ביליגער, געשמוגעלטער גאַרן, האָבען קודם כל פון איהם פּראָפיטירט די קריסטליכע וועבערס, ווייל יודישע וועבערס אין לאָדז האָט מען, צו יענער צייט געקענט אויף די פינגער איבערציילען.

———:———

אוי, א ווינטער!...

אינטערוויואוען מיט די היי־יאָהריגע ווינטער־געליטענע

פון י. אָבערזשאַנעק

מיין שכן ר' וואָווע איז באמת א יוד א חכם. נישט בחנם האַלט ער און איין שרייען, אז די וועלט איז משוגע.

קומט צו איהם דער ווירט מאָהנען פאַר א קוואַרטעל דירה־געלד, גיט ער איהם א מעסט־אָן פון קאָפּ ביז די פיס און אונטער די וואָנסעס רעדט ער אַרויס:

— משוגע!...

זאָגט צו איהם דאָס ווייב:

— וואָווע, גיב מיר א פ־ערל אויף שבת, טוט ער א שמייכעל:

— משוגע!...

קומט צו איהם דער סעקוועסטראַטאָר מאַכען א זייעגמשע, ווייזט ער איהם די גאָלע ווענט. דעם טיש אויף דריי רגלים, די שאַנק פון דיקטען, די אַטלאַסענע קאַפּאָטע מיט צוויטען און אַנדערע „וואָרטאַשטשאָווע" זאַכען, און ווען יענער איז שוין ביי דער טיר, שאָקעלט ער מיטן קאָפּ:

— משוגע!...

זעהט ער די טאָכטער, ווי זי רייסט שטיקער פון די נעגעל, ריסט זיך איין די ברעמען מיט מאַרזע שמירט אָן מיט צפיקל־פּאָרשט די ליפּען, שטעהט ער פון ווייטען און טראַכט זיך:

— משוגע!...

הערט ער, אז רייבען זיך און־די מאָרדעס, הייסט „ספּאָרט" און אז דער, וואָס האַקט דעם צווייטען אונטער די לעבער, הייסט „מייסטער", האַלט ער זיך ביי די זייטען:

— משוגע!...

האָט מען איהם דערציילט, אז די „אגודה" וויל פאַר יעדען פּרייז אַנגאַזשירען א הויפּט־רב פאַר לאָדז, האָט ער זיך א קראַץ־געטון ביים בערדעל און געזאָגט:

— משוגע!...

די וועלט, זאָגט מיין שכן ר' וואָווע, איז משוגע. און איך זאָג אייך, אז ר' וואָווע איז כשר גערעכט; יאָ, די וועלט איז טאַקע משוגע. אפילו דער מלאך הממונה על ה'פּאַגאָדעס, איז אויך „געכאַפּט אויף דער מעשה". ווען מ'דאַרף פאָהרען אויף זומער־וואוינונג, ווערט מען געשוואָלען פון קעלט *) ווען ס'דאַרף זיין ווינטער, ווען מ'דאַרף פאָהרען קיין זאַקאָפּאַנע זיך גליטשען אויף די בערג — איז גאָר סיון און געה אום סיון זיך גליטשען אויפן שניי — משוגע!...

ווייסט איהר כאָטש, רבותי, וויפיל קרבנות ס'זענען דאָ פון דעם היי־יאָהריגען ווינטער, פערגעסען? הונדערטער און אפשר גאָר טויזענטער געליטענע זענען דאָ. געליטענע, וואָס ווייגען מיט ביטערע טרערען אויף זייער ביטערן גורל נעבעך.

*) פאַר דער ענדערונג פון וועטער איז דער מחבר נישט פעראַנטוואָרטליך. י. א.

— וואָס? איהר גלויבט נישט? ווער, פרעגט איהר זענען די געליטענע? איהר מיינט אפשר, קויהלען־סוחרים? קירזשנערס? סוויטער־מאַכערס? קאַלאָשען פאַבריקאַנטען? אַך, ווי פעלט איהר דאָס אויס? גאָר אַנדערע פּערשוינדלעך. מיר האָבען דעם „זאַשטשיט" זיי פאַר אייך, ליבע לעזער, פּאַרצישטעלען און הערט־זשע, וואָס זיי אַליין דבר'ן:

פּאַלאַ פּייפּאַקלאַקאָווא

מאָיע אושאַנאָוואַניע, מאָם זאַשטשיט פּשעד - סטאַווימש שען, יאַ שען נאַזיוואַם פּאַלאַ פּייפּאַקלאַקאָווא.

ווי איהר קוקט מיך אָן, פּראָשען פּאַנסטווא, בין איך נאָך באַרדזאָ מלאָדאַ, איך בין א מעגזשאַטקע, אַליע ליבּיע שען באַוויטש. הויפּטזעכליך וו'טאַוואַזשי סטוויע מענשטשיזן. מיינע בעקאַנטע כלאַפּצים זאָגען, זשע יאַ יעסטעם זשיווי גומער, ווייבער טשערפּיע איך נישט, פּאַניעוואַזש זיי זענען זאַזדראָסנע און סטראַשנע פּליאָטקאַרקעס. וואַבעץ טעגאָ ווייל איך בעסער האָבען צעהן פּשיאַטשעלעס, ווי איין פּשיאַטשילקע...

איצט, אז מיר האָבען זיך שוין בעקענט, וויל איך מיך טאַקע מיט אייך, פּראָשען פּאַנכמווא פּאָראַדזשען, הערט:

— און יאָהר. האָב איך צוויי סעזאָנען: ליעטני סעזאָן, אי זשימאָווי סעזאָן. פאַרן ליעטני סעזאָן, בעקום איך איבריג א „נאַפּאַר" אויף די נערקעס, שיקט מיך מיין מאַן אוועק קיין טרוסקאַוויעץ נאַ קוראַציע. טאָ יאַ שען טאַם באַרדזאָ פּאָפּראַוויע. די פּאָוויעטזשע און דאָס וואַסער ליובּיעט מיר גאָר - זוויטשיינע.

פאַרן זשימאָווי סעזאָן, בעקום איך ווידער א נערוואָווי נאַפּאַר, שיקט מיך מיין מאַן אוועק דאָ זאַקאָפּאַנעגאָ, אין דאָרט אין די בערג א ראָסקאָש! פּראַוודזשיווי ראַי — יאַק באַפּטשע קאַכאַם!

— נו, פרעג איך אייך, פּראָשען פּאַנסטווא, וואָס טוט מען היי־יאָהר? אז ס'איז אַזאַ פּאַסקודנע־ווינטער. קיין מרוז זעהט מען נישט, קיין טראָפּ שניי אויף א רפוּאה ניעמאַ, מאָי מאָנזש טשעקאַ אויף א נאַפּאַר, א פּאָצאָ מי טען נאַפּאַר, אז אין זאַקאָפּאַנע איז קיין סעזאָן נישט!...

— נו, פרעג איך אייך, פּאַנאָוויע, זאָל איך קריגען א נאַפּאַר, צי נישט?

דער פּרעזעס נעבעך!

— א גוטען מאָרגען אייך!

— איהר ווייסט ווער איך בין? פּרעזעס באַלבערישעסקי בין איך! פּרעזעס פון „נותן לחם".

— וואָס זאָגט איהר נישט רבותי, צו דעם ווינטער האַ? א גאַנץ יאָהר געוואַרט אויף דעם טייערען, ליבען ווינטער. כ'זאָל קענען מאַכען א טאַראַראַם מיט א קויהלען־אַקציע פאַר די אָרימע מאַסען, האָב „נאַביערעט" דעם קאָנסול מאַקס קאָהן, פינף וואַגאָן קויהלען, האָב איך שוין אויף דער האַנד, בין איך דאָך אָבער א לא יצלח, איז גאָר אין דרייסען „וויאָסנע", נו, געה, מאַך און „וויאָסנע" — א קויהלען־אַקציע!....

— נאָך א זאַך: וואָס מאַך איך מיט מיין „פּאַליאָווע קוכניע"? „נותן לחם" האָט דאָך א קוך אויף „רעדער" מיט א קוימען ווי פּאָזנאַנסקים פאַבריק להבדיל! וואָלט געווען א ווינטער „יאַק שען נאַלעזשי", וואָלט איך דעם „סוחר" מיט דעם קוימען אַרויסגעשיקט קיין באַלוט, מ'וואָלט געטיילט קרופּניק און איך וואָלט געקענט „אַפּעלירען" צום געוויסען פון דער מענשהייט".

— „יודען גיטם כסף!"...

— אָבער איצט? וואָס טוט מען איצטער? א סוף צו די וואַגאָנדלעך קויהלען. די „קוך אויף רעדלעך" שטעהט אין געהאַקטע וואָונדען און איך פּרעזעס פון „נותן לחם" בין אויף צרות"...

פּרעזעס קראַיאָזנאָוויעץ

— אז איך וועל דאָס אויסהאַלטען, וועל איך זיין שטאַרקער פון א נאַרטען־שטעקען!

קוים מיט צרות דערלעבט צו זיין א „מנהיג" פון דער נאַרטען־סעקציע ביי די „קראַיאָזנאָוצעס", נו, טאָ האָסטו דיר אַזאַ שלומיזל'דיגען ווינטער!

איך פרעג אייך, רבותי, גיט מיר אַנ'עצה, וואָס טו איך איצט מיט מיינע נאַרטשאַזשעס, וואָס? שטעהען 60 יונגען ווי די בערן מיט די שטעקענס אין די הענד, אָנגעטאָן אין די נאַרטשאַרסקע שפּאַנצערס און פילצערנע תחתונים, מיט שיך ווי ביי די נאַכט־סטרוזשעס. אַלע שטעהען זיי גרייט צו פליהען ווי די רוחות און דאָ פלוצים אַזאַ אומגליק! מ'זאָל דאָס זעהען א ברעקעל שניי אויף דער ליכט־שיין. מילא, מיט אונז גיט מען זיך אַנ'עצה; מאַכט מען „שטוטשנע" איין, אָבער ווי אַזוי מאַכט מען „שטוטשנע" שניי?

— רבותי, אפשר ווייסט איהר ווער ס'קאָן מאַכען „שטוטשנע" שניי?...

יעמוד ר' מרדכי חיים!

— איצט, רבותי האָב איך, פּרנס רומקאָווסקי, דאָס וואָרט:

— איך זאָג אייך רבותי, אז די מעשה מיט דעם היי־יאָהריגען ווינטער געפעלט מיר נישט. איך האַלט פאַרשטעהט איהר מיך, אז דאָס איז א שפּיצעל פון דער „אגודה". יאָ, א שפּיצעל פון דער „אגודה"! דאָס איז, פאַרשטעהט איהר מיך, זייער אַרבייט...

אָט האָב איך אין קעשענע א פאַרטיגען דרינגענדען פאָרשלאָג וועגען א קויהלען־אַקציע פאַר דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז. איך האָב נאָך פאַר פּסח אָנגעשריבען א וואַרימען אַרטיקעל פאַר דער פּרעסע וועגען פּרעסט, קויהלען, אָרימקייט, טויט. נו, ליגט ער איצט ביי מיר אין קעשענע. נישט איך קאָן אַריינטראָגען אין דער קהלה מיין „דרינגענדען פאָרשלאָג", נישט איך קאָן פערעפענטליכען מיין „וואַרימען אַרטיקעל" אין דער פּרעסע.

— דעריבער האַלט איך, אז דאָס איז, פאַרשטעהט איהר מיך, א שפּיצעל פון דער „אגודה".

— יאָ, די „אגודה" איז צו אַלעם פעהיג!.

דער דראָשקאַזש

— פּ....ר...ר...ר! וו...י...אָ!

— ווי עץ קוקט מיך אָן, בין איך נישט פון אויפגעקומענער דראָשקאַזש. איך בין א דראָשקאַזש בן דראָשקאַזש. איך געדענק דאָך שוין עפּעס ווינטערן, נאָר אַזאַ „שקאַפּאָווע" ווינטער, געדענק איך נישט. א גאַנצען ווינטער איז דאָך היינט ווי ס'שטעהט אין דער מגילה: „מי במים ובמי באש" — אָדער ס'רעגענט, אָדער ס'איז א בלאָטע.... נו, געה פאָהר אַרוים מיטן שליטען אין א בלאָטע.

און איהר זאָלט זעהען א שליטען! ער פליהט נאָר אַזוי! אז מיין „בן יחידל", מיין קאַשטאַן הייסט עס, דערשפּירט דעם שליטען. טאַנצט ער פון שמחה און א שליטען, דאַרפט איהר וויסען, איז נישט קיין דראָשקע. אז ס'מאַכט זיך א שליטען וועג איז „אלה ברכב ואלה בסוסים" — פליהען יאַזדעס ווי האַגעל. און יאָלדען האַנדלען זיך נישט ווילסט דיך שליטלען — באַצאָהל ברידער! ווילסט פאָהרען מיט א „פּאַניענקעלע" און ס'זאָל דיר צו קלינגען, טאָ ביזט דו נישט חולה צו משלם'ען!

— פּ...ר...ר... איך בין א דראָשקאַזש נישט פון היינט. איך בין א דראָשקאַזש בן דראָשקאַזש, נאָר אַזאַ שקאַפּאָווע ווינטער געדענק איך נישט...

* * *

נו, רבותי, וואָס זאָגט איהר צו אונזערע ווינטער געליטענע? איז מיין שכן ר' וואָווע נישט גערעכט, אז די וועלט איז משוגע!....

———:———

ביים תהום

דראַמאַטישער דיאַלאָג

פון משה בראָדערזאָן

…אויפן נאַקעטען טיש — אַ קוך־מעסער, דער …אין לאָמפּ דערברענט אָהן נאַפט — טונקעל, …ווינקעלאַך. אין דער לופט — אַ ריח פון קאַרבאָל, …און טויט. דאָס טויטע קינד ליגט פערהוילען …אַ ווינקעל. ער — שפּרייזט אומרוהיג, נערוועז. …צו זיך. זי — דעם קאָפּ איינגעגראָבען אין די …שלוכצט.

ער:

…וואָס שוין ווידער?!
…וואָס וועט העלפען דאָס געוויין,
…דאָס שלוכצען דיינס?

זי:

…מיין קינד!

ער:

…וואָס קינד, וועך קינד?!
…געשטאָרבען און בעגראָבען —
…איהם איז בעסער!
…אַלץ בעסער, ווי אַ הונגער - טויט...

(זי — שלוכצט)

ער:

…נעהם צו פון טיש דעם מעסער —

(שמייכעלט):

…מעסער, נעבעך, וואַרט אויף שניידען ברויט
…אויך אָהן אַרבייט —
…אָהן אַרבייט!

זי:

…מיין קינד!
…מיין איינציג אָרעם קינד!
…אַט אין הימעל —
…פאַרוואָס?
…פאַר וועלכע זינד?!

ער:

…דאָס, מאַמעלע, עס ווייסען נאָר די גייסטליכע
…די כּלי־קודש גלחים,
…ס'איז זייער אַרבייט — זייער חוב!

זי:

…דאָס קינד — צווישען די מלאכים...

ער:

…יאָ, איז דאָך גוט!
…מעסט איינשטימען דערויף:
…נישט דאַרף עס נישט צו עסען,
…ס'איז זאַט!

זי:

…מיין אָרים קינד,
…ווי קאָן איך עס פערגעסען?

ער:

…אַ גוט און זיכער מיטעל, מאַמעלע—דער טויט
…דעם הונגער אָפּצולענקען!
…מען דאַרף נאָר אין די טויטע קינדער
…פערענקען —
…און אַלץ עס ווערט פערגעסען!

(קורצע פּויזע)

נעהם צו דעם מעסער
נעהם צו דעם מעסער — זאָג איך דיר —
פון מיינע אויגען!...

(זי — שלוכצט שטיל)

ער:

צי איז׳ס נישט גלייכער,
ווי שלום שליפען מיטן גאַרנישט —
מיטן אויסוואורף — דעם געדולה,
צו שניידען בייכער,
און נישט אומצוגיין מיט כּלי־קודש
תּרעומות און רחמנות - זאַבאַבאָנעס,
אַז דאָס מען טאָר נישט,
יענץ מען טאָר נישט?!...
איך פרעג דיך, מאַמעלע, דו זאָג מיר, הלמאַי
אַז ס'איז אַ חיה הונגעריג,
מעג צוקען זי אַ צווייטע חיה?
זאָג מיר, הלמאַי —
אין וועלט פון גנבה, גזילה, רויבעריי
טאָר מען נישט, צוליב אַ־וואַסער גלויבען,
גנב'ענען און מאָרדעווען און רויבען?!

(פּויזע)

חיות אַלע לאַכען פון די זאַכען —
זיי טוען, ווי עס איז געבאָטען:
זיי זענען גוט און שלעכט, ווי די נאַטור,
וואָס האָט זיי צו דער ערד געבוירען —
און נישט צו טעג די נעכטיגע פון הימעל
צום טויטען הימעל פון מאָראַל — דעם
ווילדען שונא!
נישטאָ קיין נפקא־מינא
צווישען לייבען, צווישען טבוערן...

(פּויזע)

דעריבער איז דער ער —
אַזוי ווי פון דער ערד בעשאַפען
אָהן זנות, אָהן מאָרד,
אָהן ווילד - פערפיהרערישען וואָרט
פון שקלאַפען־העער צו זיינע שקלאַפען...
דעריבער איז די זי —
נאָר ווייב און מאַמע,
און נישט פערפיהרערישע זונה!

זי:

דאָס קינד האָט זיך געבעטען: „מאַמע"
מיט ליפּעלעך צופלאַמטע —
„מאַמע"...

ער:

הער אויף צו מאַמע־ווען —
די ווילסט, איך זאָל דיך...
כ'זאָל דיך צו דעם טייוועל שיקען?!
הער אויף!...
נעהם צו דעם מעסער!

(פּויזע)

אָבער, מאַמעלע, פערשטייסט —
צו מאָרדען זיך אַליין
דאָס דאַרף מען קענען!...
דאָס קאָן אַ חיה נישט בעווייזען

(נעהמט צו הינטערוויילעכץ דעם מעסער פון טיש)

אויסשמידען און אויסשלייפען
דעם שטאָל און אייזען
און קענען זיך דערמיט בעגיין —
בעפעהלען מיט מעטאַל און שטיין,
און קריכען אויף אַלע פיר אין די קללה־נעכט
צו שלאַכט — צו שחיטה...

זי:

דאָס אָרים - קינד האָט אומשולדיג אַזוי
געליטען...
און זעה נאָר איצט, די ליפּעלעך פערי-
שרפה־ט טרוקען,
די אייגעלעך פערוואונדערט קוקען —
געגרויסט אַזוי, פערגלייסט...

ער:

וואָס רעדסטו איבער: „אָרעם - קינד"
וואָס אָרעם־קינד? ווער אָרעם קינד?
און ווער איז נישט געוועזען אָרעם,
ווען מאַמעס האָבען אונז געלאָזט אין בלו-
טיגע די טעג,
ווען מלאך - המות האָט אַרומגעשפּרייזט
אין שלאַנגישען מלחמה - וועג,
צו גיין אין שלאַכט?!...
צי האָבען מאַמעס דען און כּלות, שוועסטער
נישט געטראַכט
אַז ס'זאָל אַנ'אונזעריגען איינעם
אַט איטליכען פון תּבֿ־וואַטע יונגען,
וואָס זעלנערישע פּראָים־לידער האָט געזונגען
צי האָבען זיי די מאַמעס נישט געקלערט,
עס זאָל אונז מאָרדעווען דעם אויסגעטראַכטען
שונא גוט געלונגען?!...
כע, כע, און—ס'איז אונז גוט געלונגען —
מקצר זיך צו זיין די טעג,
אויב נישט אין שחיטה - גרויל,
אויב נישט דורך קויל — דורך שרויט,
איז אַט פאַמעליכען — דורך הונגער!
דורך הונגער - טויט...

(פּויזע)

אַרויסגעלאָזט מיך פון מלחמה - תּפיסה —
אַ הונגעריגע בעסטיע,
אַפּגעריסען, אַפּגעשליסען —
צו אַלדי שוואַרצע יאָהר אַ פריי אַזאַ,
אַזאַ מין שלום און אַמנעסטיע!

(פּויזע)

נישט קוק אויף מיר אַזוי —
איך בין נישט שכּור, נישט משוגע בין איך
— פרוי!
אין דעלירויום איז מיין מוח און מיין לייב
אַבער כ'בעט דיך איבער —
ס'איז נישט ווייטער בראָנפען - פיבער,
נאָר ס'איז דער מורא'דיגער שוואַרצער ציטער
— ווייב
וואָס לינדערן עס קאָן איהם זעלבסטמאָרד
אָדער מאָרד!

זי:

ברענג נישט אויף די ליפּען דאָס וואָרט —
ס'אַ זינד!

ער:

וועמענס איז די זינד?
יאָ — זעלבסטמאָרד אָדער מאָרד...

זי:

אין נאָמען פון דעם טויטען קינד —
וואָס איז פערלוירען...

ער:

אינם נאָמען טאַקע פון געטויטע קינדער,
ווי אויך אין נאָמען פון די קינדער,
וואָס ווערען נישט אין אונזער צייט גע-
בוירען —
מייט צו אַלע מערדער פון אַ מעגליך שיי-
נעם לעבען!

(מאַכט עטליכע האַסטיגע שפּרייז צו דער טיר)

זי:

ווייי מיר... וויי...
וואָס גייסטו טון — ?

(ער בלייבט פערלעגען שטיין)

ער:

מיין העלדישקייט פערפאַלען איז אין אומ-
זיניגען שלאַכט,
צוגאַנגען און צורונען אינם בלוט
פון כ'ווייס נישט וועלכע שונאים!
אין בלינדער אימה און אין שטומען קלאָג —
איך גיי אַוועק צו נאַכט...

(פּויזע)

און דו — אויב פּוח וועט דיר סטייען,
וואַרט צו
ביז ברענגען וועט דיר עמיצער
אַ נייעם טאָג!...

זי:

(דערשראָקען, האַלט איהם צוריק)

מיין גאָט! וואו גייסטו?.. ווי מיר?...
ווידער אין דער לופטען בויען שלעטער?...
וואו ווילסטו גיין?

ער:

אַט... זעהסטו... (שטעכט זיך) וואו איך גיי!

זי:

אוי, ניין... אוי, ניין!
איך האָב אַזוי דאָך נישט געוואָלט!

ער:

געזאָגט... אַוועקנעהמען דעם מעסער!...
בלייב איך שולדיג...
בלייבט... דער חוב דערוויילע... נישט
בעצאָהלט!...

געבוירענע און דערוואָרבענע פעהלער ביי קינדער

פון ד"ר י. האַנרזועל

— 7. —

דער שיפער האַלז, קלומפ-פיס, פלאַטפיס א. א.

…בכדי אונזער טעמע, וועלכע מיר שליסען מיט …דער היינטיגען אַרטיקעל, צו פערפולשטענדיגען, …מיר בעטראַכטען נאָך מאַנכע פעהלערן, …וועלכע זענען אפשר נישט אַזוי אָפט בנמצא, אָבער …וועלכע שפּילען דאָך אַ גרויסע ראָל אין צוקונפטיגען …לעבען פון מענש, אויב מען פערהיט און היילט זיי …נישט. עס איז דערפאַר נויטיג אויף זיי אויפמערק- …זאַם צו מאַכען.

דער שיפער האַלז

…איז בולט מיט דעם וואַקסען פון קינד. אין די …ערשטע חדשים, בשעת דאָס קינד ליגט, הויבט נאָך …מען דעם קאָפּ זעהט מען דעם פעהלער זעלטען. …ביי אַ זעהר אויפמערקזאַמע מוטער קען עס שוין …אין די פריהעסטע לעבענס־וואָכען בעמערקען.

עס זענען פערהאַן אַ סך פאָרמען און אַ סך …פון אַט דער קראַנקהייט. מיר ווילען זיך דאָ …אָפּשטעלען בלויז אויף דער הייפיגסטער פאָרם, וואָס …די סבּה ליגט אין פעהלער פון די מוסקולען, …וועלכע זענען גורם דאָס בעוועגען מיט'ן קאָפּ.

ביי אַ שווערען געבורט קאָן דאָס ציהען ביי …דעם קינד'ס קעפּעל זיין צו שטאַרק, אָדער דער דרוק …פון די צאַנגען, מיט וועלכע מען ציהט דאָס קינד …קאָן זיין אַזוי שטאַרק, אַז עס פעראורזאַכט דאָס …צורייסען פון די מוסקולען. די אַזוי געריסענע שטעל …ווערט שפּעטער פערנאַרבט און דאָס הינדערט דעם …מוסקול אין זיין רעגעלמעסיגען וואַקסען. דער אַנ- …דערער מוסקול אויף דער צווייטער זייט פון דעם …האַלז וואַקסט נאָרמאַל, עס ענטשטעהט אַזוי־אַרום …די איינזייטיגע איינציהען פון דעם האַלז אויף …דער זייט פון דעם געשעדיגטען מוסקול.

דאָס אויסזעהען פון אַזאַ מין קינד איז זעהר …כאַראַקטעריסטיש. דאָס אויער פון דער קראַנקער …זייט איז נאָהענט צו דעם אַקסעל (דער שולטער). …דער קין איז אַרויסגעצויגען צו דער געזונדער זייט …אין העלפט פנים ווערט פלאַכער איינגעצויגען אויף די העלפט נאָז איז שיואַכער ענטוויקעלט. די עלטערן מיינען, אַז דאָס איז אַזאַ שלעכטע מידה פון קינד, מיט גוטען און בייזען בעמיהען זיי זיך דאָס קינד צו בעוועגען צו אַ ריכטיגער האַלטונג. נאָך אַ צייט זעהען זיי אײַן די צוועקלאָזיגקייט פון זייערע „מיטלען" און זוכען הילף ביים דאָקטאָר. דער דאָקטאָר קלערט ערשט אויף די עלטערן די סבּה פון דער שלעכטער „געוואוינהייט" פון דעם קינד און ערטיילט די ערצטליכע הילף.

אין די ערשטע וואָכען קאָן מען דעם פעהלער היילען אָהן אַנ'אָפּעראַציע. שפּעטער מוז מען דורכ- שניידען דעם קראַנקען מוסקול, אַרויפלייגען אַ גיפּס- פערבאַנד און נאָך זיין אַראָפּנעהמען מאַכען ענט- שפּרעכענדע גימנאַסטיק.

וואָס לענגער אַלזאָ מען וואַרט, אַלץ שווערער ווערט דער פעהלער און שווערער דאָס היילען.

דער קלומפּ - פיס

איז אַ זעהר אָפטער איינגעבוירענער פעהלער. ער איז תּיכף נאָך דעם געבורט זיכטבאַר. ער „פאַלט אין די אויגען" און דערפאַר קומען אויך דאָס רוב קינדער שוין פריה אין בעהאַנדלונג. דער פעהלער איז היינט אינגאַנצען היילבאַר, אפילו ביי עלטערע קינדער, עס איז דערפאַר אַ פערברעך, ווען עלטערן פערנאַכלעסיגען אַזעלכע קראַנקהייטען. אָבער אויך דאָס געשעהט נאָך היינט. אפילו אין די גרויסע שטעט, וואו די הילף איז אַ לייכט-דערגרייכבאַרע, זעהט מען אַ סך קראַנקע קיילעך מיט אויסגעדרייטע ענטשטעלטע פיס.

איינע פון די סבּות פון דער קראַנקהייט איז דער ענגער רוים אין דער געבערמוטער, אין וועל- כער עס געפינט זיך יעניג פרוכט־וואַסער. ביי יונגלעך איז דער פעהלער דאָפּעלט אַזוי אָפט, ווי ביי מיידלעך, אָפטער טרעט ער אַרויס אויף ביידע פיס ווי איינזייטיג.

די בעהאַנדלונג האָט אייגצוטרעטען תּיכף ומיד שוין דעם ערשטען טאָג נאָך דעם געבורט, ווען די ביינער און די בענדער זענען נאָך ווייך, עלאַסטיש און לאָזען זיך בויגען. יעדע וואָך וואַרטען פערלענ- גערט דאָס היילען מיט חדשים.

מיט געוועהנליכע האַנד־מאַניפּולאַציעס, מיט פלאַסטערס, עיוענטועל שפּעטער מיט גיפּס, און ענטשפּרעכענדע אַפּאַראַטען אָדער שיך, בעזייטיגט מען דעם פעהלער פולשטענדיג. שטעלט דאָס קינד אויף „גלייכע פיס", היט עס אָפּ פון אַ מיאוסען פעהלער, וועלכער קען זיך אויסווירקען שווער־וואָגיג אין דעם קינפטיגען לעבען פון קינד.

דער פלאַטפוס.

דאָס זעלבע קען געזאָגט ווערען פון דעם גע- בוירענעם פלאַטפוס. (איבער די פלאַטפיס פון על- טערע וועלען מיר רעדען אין אַ בעזונדער'ן אַ"- טיקעל). דער פעהלער איז אַ סך זעלטענער, ווי דער געבוירענער קלומפּפוס. יעדער ווייס, ווי אַזוי אַ נאָרמאַלער פוס דאַרף אויסזעהען. ווען דער פוס ביים אויפשטעלען פון דעם קינד איינגאַנ- צען די אונטערלאַגע, און איז פלאַך, נישט אויסגע- הוילט, דער אינגער ראַנד ליגט גלייך מיט דער אויסערען, דאַן איז דער פוס נישט נאָרמאַל גע- פאָרמט: עס איז אַ פלאַטפוס. אויך דער פעהלער „וועט זיך נישט פערוואַקסען", אויך ער דאַרף ערצט- ליכע הילף און ווידער אַמאָל גילט דער אַלטער דין: וואָס פריהער אַלץ בעסער.

עס זענען נאָך פערהאַן אַ גאַנצע רייה פון פערשידענסטע פעהלערן. עס ווערען געבוירען קינ- דער אָהן פינגער, אהן הענד, אָהן פיס, מיט איבער- מעסיגע צאָהלען פון ביינער א. אַז. וו. א.אַז.וו. די אַלע, נישט־נאָרמאַלע ערשיינונגען, פיהרען תּיכף די עלטערן צום דאָקטאָר, הגם מען מוז אָפען זאָ- גען, אַז דאָ איז אָפט אונזער הילף אַ קנאַפּע, און אויב מיר קענען דאָ יאָ עפּעס אויפטון, דאַן גע- שעהט עס אין די עלטערע יאָהרען, ווען דאָס קינד איז דעריואַקסען, ווען מיר ווייסען שוין וואָס מיר האָבען צו קאָריגירען הן אין איכות הן אין כמות און ווען דאָס קינד איז פעהיג צו אַ שווערען איינ- גריף.

אין די ענגע ראַהמען פון די פּאָר אַר- טיקלען איז שווער אַרומצורעדען אין אַלע פרטים די סמנים, פאָלגען, הייל־מעטאָדען פון אַלע גע- בוירענע און דערוואָרבענע פעהלער ביי קינדער. עס איז אויך נישט דער ציועק פון די אַרטיקלען, זיי זאָלען בלויז זיין אַ קול קורא צו עלטערן און ערציהער, זיי דערמאָהנען, אַז הויך זיי ליגט דער חוב אונטערצושטיצען דעם דאָקטאָר אין זיין אַרבייט, אַז זיי דאַרפען געבען דעם קינד די ריכטיגע היגיענישע ערציהונג, מיט אָפענע אויגען קוקען אויף די קינדער, בעמערקען אויך די חסרונות פון זייער גוף און וואָס שנעלער געגענווירקען. דערמיט גיבען זיי זייערע קינדער דעם בעזיץ פון עלטערן־ ליבע און אַזוי־אַרום אויך דאָס גרעסטע פערמעגען מיט אויף דעם וועג: די געזונדהייט.

די יודישע ענציקלאפעדיע

(א גוטער אנהויב) //// פון ש. ניגער

מיר האבען יודישע ענציקלאפעדיעס אויף פערשידענע לשונות — אויף ענגליש, אויף רוסיש, אויף דייטש, מיר האבען דעם אנהויב פון א יודישער ענציקלאפעדיע אויף העברעאיש. אויף יודיש האבען מיר ביז איצט קיין ענציקלאפעדיע נישט געהאט.

עס זענען געווען פרובען צו שאפען א יודישע ענציקלאפעדיע. עס האט זיך פון זיי גארנישט נישט אויסגעלאזען.

דער עקספערימענט, וואס איז געמאכט געווארען פון א יחיד (הרר גאלדבלאט) אין אמעריקע, איז געווען נישט קיין געלונגענער. ער האט נישט געקאנט געלינגען. איין מענש, ווען ער זאל זיין אפילו ענציקלאפעדיש געבילדעט, קאן נישט שאפען קיין ענציקלאפעדיע, בפרט נאך אויף יודיש, וואו דאס איז איינגאנצען א ניי געביט, און עס זענען דא מניעות (שפראכליכע, אלגעמיין־קולטורעלע), וואס ביי אנדערע פעלקער זענען זיי שוין לאנג אפגעשאפט געווארען....

מיר האבען דעריבער, געהאט יודישקייט ־ ענציקלאפעדיעס, קיין יודישע ענציקלאפעדיע אינם פולען זינען פון ווארט האבען מיר נישט געהאט (און מיר האבען נישט) אפילו אויף די רייכע שפראכען, וואס זענען פריהער דערמאהנט געווארען.

א יודישע ענציקלאפעדיע קאן זיין נאר אויף יודיש (אדער — אין פאלעסטינע — אויף העברעאיש), נאר אויף יודיש (אדער אויף העברעאיש — אין ארץ־ישראל) איז דא א בעדערפעניש אין אזא מין ווערק.

די יודען, וואס זייער שפראך איז ענגליש, רוסיש, דייטש אדער אנ'אנדער נישט־יודישער לשון, זענען יודען נאר ווען עס קומט צו יענעם ספעציעלען געביט, וואס זיי רופען אן ,,יודישקייט''. אלגעמיינע ידיעות שעפען זיי פון אלגעמיינע קוואלען. יוד און מענש זענען ביי זיי אזוי ווי צוויי גאר באזונדערע זאכען. זיי פיהרען זיך אויף אזוי, ווי ווען זיי זאלען באמת זיין טריי דעם לאזונג פון י. ל. גארדאן: היה אדם בצאתך ויהודי באהלך: זיי זענען יודען נאר ,,אין דער היים'', אין יענעם ווינקעל פון זייער לעבען, וואו עס איז נאר געבליבען ביי זיי א זכר פון יודישקייט. און אויב זיי ווילען שאפען פאר זיך אליין א סך־הכל פון וויסענשאפט, איז עס פון יענער וויסענשאפט, וועלכע די דייטשע יודען, די אידעאלאגען, אויב נישט די פיאנערען, פון אסימילאציע, האבען אנגערופען מיטן נאמען ,,וויסענשאפט דעם יודענטומס'', חכמת ישראל.

זענען די אלע יודישע ענציקלאפעדיעס, וועלכע זענען ביז אהער ארויסגעגעבען געווארען, געווען יודענטום ־ ענציקלאפעדיעס, און דאס מיינט, אז זיי זענען געווען איינזייטיג און פארטייאיש אפילו בנוגע צו יודישע אנגעלעגענהייטען. זיי האבען יודישקייט און יודישע אנגעלעגענהייטען פערשטאנען נישט אזוי, ווי מיר ,,יודישע'' יודען, פערשטעהען זיי.

זיי זענען געווען אריינגעטאן מעהר אין דער פערגאנגענהייט, ווי אין דער געגענווארט. און סיי אין דעם אמאל, סיי אין דעם איצט האבען זיי אנגעריהרט דערהויפט דאס, וואס עס אינטערעסירט דעם אסימילירטען און האלב־אסימילירטען יודען, נישט דאס, וואס האט א ווערט פאר אונז, פאלקס־מענשען.

דעם אסימילירטען און האלב־אסימילירטען יודען אינטערעסירט מעהר, וואס גויים טראכטען וועגען איהם, ווי דאס, וואס מיר אליין טראכטען; איהם גערט מעהר אן דאס, וואס שונאי ישראל טוען מיט אונז, ווי דאס, וואס מיר אליין טוען. ממילא, זענען די ענציקלאפעדיעס, וועלכע זענען ארויסגעגעבען געווארען פון און פאר איהם, נישט נאר נישט געווען קיין אמת'ע יודישע ענציקלאפעדיעס, זיי זענען נישט געווען אויך קיין פולשטענדיגע יודישקייט ענציקלאפעדיעס, זיי זענען געווען ענציקלאפעדיעס פון א ספעציעלען סארט יודישקייט — פון טעמפעל צדקה־ און קאמף־ געגען־ אנטיסעמיטיזם ־ יודישקייט. זיי האבען איינזינען געהאט דעם גוי (און דעם גוי'אישען יודען), נישט אונז. פאר איהם האבען זיי זיך געוואלט אויספיינען, נישט אונז אויספארשען און אויסמאלען.

די ,,אלגעמיינע ענציקלאפעדיע'', וואס איהרע ערשטע, פרעכטיג־ארויסגעגעבענע בענדער ליגען איצט פאר מיר, איז נישט אויף אויסצופיינען זיך פאר אנדערע, נישט אויף צו שפיגלען זיך אין איהר, נאר — צו זיין א שפיגעל פון אונזער לעבען, פון אונזער גאנצען יודיש־מענשליכען לעבען — אמאל און איצט. קיין שום גרענעץ איז דא נישטא צווישען מענש און יוד, צווישען אלגעמיינע און יודישע ידיעות.

מען זעהט עס שוין אויף דער ערשטער זייט ביים רעכטען אנהויב, ביים סאמע ,אלף''. עס ווערט דערצעהלט, וואס אלף איז אויף העברעאיש, וואס ער איז אויף יודיש (,,פון אלף ביז תיוו'') און וואס ער איז, ווי א צייכען פון א קלאנג, אין אלע אנדערע שפראכען. און אז עס קומט צו, א שטייגער, אזא ווארט ווי ,,אויטאנאמיע'' זאגט אונז פראפעסאר מ. ווישניאק, וואס איז אויטאנאמיע בכלל, ד''ר א. שטיינבערג שרייבט וועגען דעם בעגריף ,,אויטאנאמיע'' אין דער פילאזאפיע און פראפעסאר ש. דובנאוו גיט אנ'אפהאנדלונג וועגען אויטאנאמיע אין דער יודישער געשיכטע.

און אזוי איז עס מיט אנדערע בעגריפען:

אז עס רעדט זיך א שטייגער, וועגען אויסטראליע, וועגען אוקראינע, וועגען אונגארן, ווערט דערצעהלט, וועגען אויסטראליע בכלל און וועגען די יודען אין אויסטראליע, וועגען אוקראינע בכלל און וועגען די יודען אין אוקראינע. וועגען אונגארן בכלל און וועגען די אונגארישע יודען. (אין אויסטראליע, אין אונגארן, אין אוקראינע) רעדט זיך טאקע וועגען יודען, נישט נאר וועגען יודישקייט אליין, און וועגען היינטיגע יודען אויך, נישט נאר וועגען פארצייטיגע יודען אליין.

עס איז אנ'ענציקלאפעדיע פון (און פאר) א פאלק, וואס לעבט איצט, נישט פון א פאלק, וואס האט אמאל געלעבט. אבער דאס הייסט נישט, אז עס ווערט איגנארירט די פערגאנגענהייט. א, ניין, קיין היסטארישער בעגריף, קיין ירושה־נאמען, וואס האט א בעדייטונג, איז נישט פערנאכלעסיגט געווארען. די בעסטע אילוסטראציע דערצו איז דאס ווארט ,,אבות''. עס ווערט בעהאנדעלט אין זעקס ארטיקלען; ,,אבות (אברהם, יצחק, יעקב) ,,פרקי אבות'', ,,אבות אבותינו'', און עס זענען נישט אויסגעלאזען געווארען אפילו ,,אבות דרבי נתן'' און ,,אבי אבות הטומאה''...

דערביי איז כדאי צו בעמערקען, אז די הויפט־אויפטוער און די הויפט־טוער פון דער ענציקלאפעדיע זענען יודישיסטען. אבער אויך יודישיסטען הויבען נישט אן די יודישע געשיכטע, ווי אנדערע מיינען, פון א. מ. דיקן אדער פון אליהו בחורן. אויך זיי פערלייקענען נישט די אלטע אבות. פערקעהרט, זייער ציל איז אויפצוהיטען אין דעם אוצר פון יודיש, אין דעם לעבעדיגען אוצר פון דער נייער יודישער קולטור אלץ, וואס האט א ווערט געהאט אין דער פערגאנגענהייט, אלץ, וואס קאן בעפרוכפערען דעם באדען פון דער געגענווארט, די עצם פונקציע פון דער ענציקלאפעדיע איז א זאמעל־פונקציע, איהר עצם ־ אידעע איז א קאנסערווירענדיגע: עס זאל אויסגעשמידט ווערען א רינג און עס זאל געשאפען ווערען א סיסטעם צווישען די דערפאהרונגען פון די פריהערדיגע דורות און די דערפאהרונגען פון איצט.

דאס עלטסטע און דאס נייעסטע — די יודישע ענציקלאפעדיע גיט אונז ביידע זאכען, צווישען אבטליון, איינעם פון די עלטסטע חכמי המשנה, און אבי אבות הטומאה. אויך אנ'אלט ווארט, געפינט זיך אבטשוק אברהם, א סאוויעטישער שרייבער.

און אט דא זעהען מיר דעם גרויסען אונטערשיד צווישען דער ענציקלאפעדיע, וואס דער דובנאוו־פאנד גיט ארויס, און די ענציקלאפעדיעס, וועלכע עס האבען ארויסגעגעבען און עס גיבען ארויס פערשידענע סארטען יאהודים, פון איין זייט, און פראלעטקולטישע טוערס, פון דער אנדער זייט. די יאהודים דערצעהלען אונז וועגען די שמעיה ואבטליונים און פערשווייגען די אבטשוקס. די פראלעט־קולט מענשען מאכען פערקעהרט, א ווענן פון די אבטשוקס און זענען מבטל און מבזה די אבטליונס. אבער די ענציקלאפעדיע, זי גייט נישט אויף דעם וועג. זי גיט ידיעות אי וועגען די אלטע תנאים, אי וועגען די יונגסטע קאמוניסטען.

און די ידיעות זענען באמת וויסענשאפטליכע, אומפארטייאישע. איהר וועט דא נישט געפינען נישט די איינזייטיגע אפאלאגעטיק פון די, וואס שרייבען אויף גוי'איש פאר גויים, נישט די — נאך מעהר איינזייטיגע — פראפאגאנדע פון פראלעט־קולט.

דאס מיינט נישט, אז עס זענען נישטא קיין פערזעהענס און קיין פעהלערען, די בעסטע און די רייכסטע ענציקלאפעדיעס זענען נישט פריי פון זיי, היינט ווי קאן געמאלט זיין, אז עס זאל נישט האבען קיין פעהלערען אנ'ענציקלאפעדיע, וואס מאכט איהרע ערשטע שריט ביי די סאמע אומגינסטיגע בעדינגונגען? מען האט אנגעהויבען די ארבייט אהן פאנדען און אהן א פערלאג אדער א מעצענאט, וואס זאל גרייט זיין צו שאפען די נויטיגע פאנדען. ממילא האט מען אויך נישט געקאנט האבען אין דער רעדאקציע און צווישען די מיטארבייטער יענע אלע וויסענשאפטליכע כוחות, וועלכע זענען נויטיג פאר דער ארבייט. דערצו האט מען געמוזט זיך אינמיטען איבערקלייבען פון דייטשלאנד, וואו די אונטערנעהמונג איז געפלאנט געווארען, קיין פראנקרייך..... מען האט הכלל, געארבייט ביי די ערגסטע בעדינגונגען. איז קיין וואונדער נישט, וואס דא און דארטען האבען זיך אריינגע'גנב'עט טעות'ן און וואס געוויסע זאכען פעהלען. יעדער, וואס בלעטערט די ענציקלאפעדיע, וועט עס בעמערקען. יעדערער וועט אומזיסט זוכען עפעס אזוינס, וואס ער וואלט וועלען געפינען. איך אליין, צום ביישפיל, וואלט וועלען געפינען אין דעם ארטיקעל וועגען משה אבן עזרא די מיטטיילונג אז זיינע לידער זענען איבערגעזעצט געווארען (פון י. י. שווארץ) אויף יודיש און אז געשריבען וועגען איהם אויף יודיש האט נאך פאר י. צינבערג אין זיין ,,געשיכטע פון דער ליטעראטור ביי יודען'' — ד''ר א. גינזבורג און זיינע ,,פאעטען און דענקער פון מיטעלאלטער''. אין דעם ארטיקעל וועגען אגדה וואלט געווען פאסיג צו דערמאהנען ח. נ. ביאליק און ראווניצקיס יודישע ,,אגדות'' און בכלל די גרויסע ראלע, וואס די אגדה האט געשפילט אין דער עלטערער יודישער ליטעראטור. צווישען די אונגערס וואלט זיך געדארפט געפינען אויך מנשה אונגער אויך אויף דער שפראך וואלט מען געדארפט נאך מעהר אכטונג געבען...

אבער מען דארף זיך וואונדערען, ווי איך האב געזאגט, נישט אויף די איינציגע טעות'ן, וועלכע האבען זיך אריינגעכאפט אין דער ענציקלאפעדיע ווי אויף דעם פאקט, וואס זייער צאהל איז בערך נישט גרויס. מען דארף האבען איינזינען נישט נאר די ספעציעלע מניעות, וועלכע די רעדאקציע און די אדמיניסטראציע פון דער ענציקלאפעדיע, האט געדארפט — און נישט אלעמאל געקאנט — בייקומען. מען דארף געדענקען, אז דאס איז בכלל א נייע זאך: מיר האבען נישט נאר אזא טיפ ענציקלאפעדיע נישט געהאט, מיר האבען בכלל נישט געהאט אזא ארבייט אויף יודיש. און נישט די שפראך, נישט די וויסענשאפטליכע ליטעראטור אונזערע איז געווען גענוג צוגעגרייט צו אזא ריזיגער אונטערנעהמונג.

א דאנק דער ,,אלגעמיינער ענציקלאפעדיע'' ווערט צום ערשטען מאל אין דער יודישער שפראך און פאר דעם יודישען עולם געמאכט א סך־הכל פון מענשליכען און יודישען וויסען. צום ערשטען מאל ווערען דא אויף יודיש מיט וויסענשאפטליכער פינקטליכקייט בעהאנדעלט זאכען, פאר וועלכע מיר האבען אפילו קיין נעמען נישט געהאט... ,,איבערפלאך שפאנונג, ,,פליסיגקייט־מאלעקולן'', ,,איבערשטע ליג'', ,,דריזען ־ טרעהרען'' און הונדערטער אזוינע ווערטער זענען ניי פאר דער יודישער שפראך, און זיי וועלען זיין ניי אויך פאר א סך יודישע לעזער.

אבער נישט נאר נייע ווערטער און נייע בעגריפען וועט דער דורכשניטליכער יודישער לעזער געפינען אין דער ענציקלאפעדיע, ער וועט קריגען נייע ידיעות אויך וועגען אלטע זאכען, וועגען זאכען, וואס זענען איהם גוט בעקאנט.

ער וועט בכלל פיהלען, אז מיט יעדען בלאט, וואס ער קוקט דורך, ווערט זיין וויסען רייכער און זיין האריזאנט ברייטער. און ער וועט זיך פרעהען, וואס ער האט אריינגעבראכט אנ'אוניווערזיטעט צו זיך אין הויז, אנ'אוניווערזיטעט, וואו עס איז גרינג צו לערנען און וואו מען קאן שיער נישט אלץ לערנען, סיי יודישע, סיי אלגעמיינע זאכען, סיי גייסטיגע, סיי נאטור ־ וויסענשאפטען, סיי ארכעאלאגיע, סיי אקטועלע פריש־צאפלדיגע פאליטישע ענינים. ער וועט זיך פרעהען, אויב ער איז א יוד פון א גאנץ יאהר, און אויב ער איז א יוד, וואס איהם איז טייער די יודישע שפראך, די יודישע קולטור, וועט ער נישט נאר זיין העכסט צופרידען, ער וועט שטאלץ זיין.

יעדע פרוי - א רעטעניש

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

ווען עטליכע מענער פעררויכערען ציגארען נאך א גוטען מאהלצייט און זענען אויפגעלייגט צו דערצעהלען זיך מעשיות, קאנט איהר זיין זיכער, אז די פרויען וועלען שוין נישט ארויסקומען פון זייערע מיילער מיט גאנצע בייגער:

אזוי איז עס טאקע געווען יענעם אווענט, ווען פעליקס, דער אלטער בחור, האט אויפגענומען ביי זיך זיינע פריינט. די געסט האבען נאכן עסען זיך פערזאמעלט אין רויכער־צימער און זיך פונאנדערגערעדט. נאטירליך, וועגען פרויען:

— יעדע פרוי, — האט מארטין, דער עלטערער דאקטאר מיט די גרויע וואנסעס, געזאגט, — יעדע פרוי, וואס איך האב געקענט אין מיין לעבען, איז געווען פאר מיר א רעטעניש. קיין מאן, גלויב איך, קאן נישט זיין זיכער אין די געפיהלען פון א פרוי, ווען אפילו זי איז, דאכט זיך, איינגאנצען זיינע. אפילו יאהרען פון צוזאמענלעבען קאנען דעם מאן אויך נישט געבען קיין זיכערקייט אין דער פרוי'ס געפיהלען. די פרוי לאזט שטענדיג איבער נאך זיך א סוד.

— ווי אזוי, צום טייוועל, — איז פיליפ, דער יונגער אדוואקאט, אריינגעפאלען אין די רייד, — קאנט איהר גאר פערלאנגען צו וויסען, וואס א פרוי טראכט, ווען זי פערשטעהט אליין נישט, וואס זי טראכט, וואס זי טוט, און פאר וואס זי טוט עס? ווען זי וואלט אייך בעדארפט ערקלערען די מאטיווען, וואס האבען זי בעוואויגען צו האנדלען אזוי אדער אנדערש, וואלט עס געווען פאר איהר א גאנץ שווערע ארבייט.

— אט דאס איז טאקע מיין אייגענע מיינונג, — האט באריס, דער ראמאנען שרייבער, געזאגט, — און איך קאן עס אייך בעווייזען מיט אנ'אינטערעסאנטען פאל, וואס האט פאסירט מיט מיר אליין.

— דערצעהלט, דערצעהלט, מיר ווילען הערען, — האבען עטליכע פון די געסט אויסגערופען אויפאמאל. ווי זיי וואלטען מורא געהאט, טאמער וועט דעם ראמאנען־שרייבער איבערשלאגען די רייד.

דער שרייבער האט זיך לאנג נישט געלאזט בעטען און ער האט אנגעהויבען:

,,איך האב אמאל געהאט א געליבטע. איך וועל זי אנרופען פאר אייך קלארא. זי איז געווען א גאנץ אנגענעהם ווייבעל. איך בין געווען זיכער אין איהר, ווייל זי האט נישט געהאט קיין שום אנדערען אינטערעס, א חוץ מיר. זי איז געווען צארט, צוגעבונדען, געטריי. א צייט לאנג איז עס געווען, קאן איך זאגען, א גליקליכע ליבע, נישט פערוואלקענט פון אייפערזוכט, צווייפעל אדער קריגערייען. מיט אמאל אבער, פון דער העלער הויט, האב איך גענומען בעמערקען אין איהר סמנים פון קאלטקייט. ערשטענס, האט זי אנגעהויבען זיך טרעפען מיט מיר זעלטענער. און ווען זי איז שוין אמאל געקומען צו מיר, האט זי גלייך גענומען, אונטער אלערליי אויסריידען, זיך איילען צו געהען אהיים.

,,נאך א סימן, א מעהר וויכטיגער. מיר האבען זיך נישט געזעהען א צוויי־דריי וואכען. ענדליך, איז זי געקומען. איך האב זיך ארומגעכאפט מיט איהר, האב זי אויפגענומען ווי א טייערען גאסט. אין עטליכע מינוט ארום האבען מיר אבער שוין נישט געהאט וואס צו זאגען איינעם דעם אנדערען. איך האב געפיהלט, אז איהר הארץ איז ערגעץ אנדערש. עס איז מיר געווארען אומהיימליך פון אזא געדאנק. זי האט גערעדט ווייניג, האט זיך יעדע ווייליע פערטראכט. ,,פון וואס טראכסטו?'' — האב איך איהר א פרעג געטון. ,,פון גארנישט, מיין טייערער'', — האט זי מיר געענטפערט. עס איז אבער געווען א מעכאנישער ענטפער.

,,מיט די אלע סמנים האב איך נאך אלץ נישט געוואלט צולאזען דעם געדאנק, אז קלאראס ליבע צו מיר איז טויט. איך האב געמוזט האבען נאך א שטארקערען בעווייז. און ער איז טאקע באלד געקומען. מיט יעדער ווייטערער באגעגעניש איז איהר גלייכגילטיגקייט צו מיר אלץ געשטיגען. איך האב מעהר נישט געקאנט צווייפלען, אז אין קלאראס געפיהלען איז פארגעקומען אנ'ענדערונג, וואס איז געווארען פון דעם אמאליגען ברען, פון דער פלאטערניש, מיט וועלכער זי פלעגט אריינפאלען אין מיינע ארעמס?

,,איך בין צוגעשטאנען צו איהר מיט פראגעס, האב זיך געבעטען ביי איהר, זי זאל מיר ערקלערען אפען, צי האט זי מיך מעהר נישט ליב. איך האב איהר צוגעזאגט, אז אויב נישט, וועל איך שטילערהייט זיך צוריקציהען און נישט האבען צו איהר קיין שום טענות. זי האט נאר געצווינגען מיט די אקסעל און געזאגט, אז איך בין א ,,נארעלע''.....

,,צו וואס, איך בעט אייך,האט זי מיר געזאלט זיין פאלש, ווען זי האט מיך געקאנט פערלאזען און מעהר קיינמאל נישט קומען צו מיר? עס האט זיך מיר נישט געלייגט אויפן שכל, אז זי זאל מיר נישט זיין געטריי, ווען קיין זאך האט זי נישט געצוואונגען צו האלטען זיך מיט מיר''.

באריס האט זיך אפגעשטעלט צו טון א זופ וויין און האט באלד מיט א שמייכעל דערצעהלט ווייטער:

,,אבער ווי נאר דער געדאנק, אז קלארא איז מיר נישט געטריי, האט זיך בעזעצט אין מיר, אזוי האט ער שוין נישט געוואלט אפטרעטען. עס איז געווארען מעהר ווי א צווייפעל, מעהר ווי א פערדאכט: עס איז געווארען א פעסטע איבערצייגונג. איך האב זי געהאט געבעטען איין אווענט צו פערברענגען מיט מיר. זי האט געענטפערט, אז זי קאן נישט, ווייל זי מוז פאהרען צו איהרער א מוהמע, וועלכע איז דעמאלט געווען ערנסט קראנק. ,,עס קאן זיין, — האט זי צוגעגעבען, — אז איך וועל שוין דארט פערבלייבען נעכטיגען, ווייל איך וויל נישט קומען צו שפעט אין שטאט''.

,,דער תירוץ איז געווען א גוטער. איך האב גראד געקענט איהר מוהמע. איך האב אויך געוואוסט, אז זי איז קראנק. איך האב אפילו געהאט געלייענט איהרען א בריף, וואו זי רעדט אוים איהר פלימעניצע, פארוואס זי קומט נישט אמאל צו איהר מיט א וויזיט.

,,קלאראס ווערטער האבען אין אנהויב מיר געקלונגען אמת'דיג. זי האט גערעדט מיט א פעסטען טאן און האט מיר אריינגעקוקט מיט איהרע גרויסע קלארע אויגען גלייך אין פנים אריין. דאך בין איך מיט יעדער ווייליע געווארען אלץ זיכערער ביי זיך, אז זי זאגט ליגען.

,,דער געדאנק האט מיר אליין אויסגעזעהן משונה ־ ווילד: צו וואס האט זי עס מיר געוואלט זאגען ליגען? וואס האט זי דען געהאלטען צוגעבונדען צו מיר, אויב נישט דער אינטערעס צו מיין פערזאן, די ,,ריינע ליבע'', ווי מען רופט עס? אבער דער צווייפעל האט נישט געוואלט אפטרעטען פון מיר, פונקט ווי א ביזע פליג אין מיטען זומער, וואס אט טרייבט איהר זי אפ פון אייער שטערן און טאקע גלייך קומט זי צוריק צופליהען, שטעלט זיך ווידער ארויף אויף אייער שטערן און נעהמט אייך דאקוטשען נאך בייזער און נאך צודרינגליכער.

,,עס איז מיר איינגעפאלען זי נאכצושפיאנירען. איך האב זיך טאקע געשעהמט פאר זיך אליין, אבער אנ'אינעווייניגסטער דראנג וואס איז געווען שטארקער פון מיר, האט מיך דאך געטריבען צו שפילען די ראלע פון א דעטעקטיוו: איך האב געמוזט דערגעהן, צי האט מיך קלארא גענארט אדער נישט.

,,דעמזעלבען אווענט, ארום אכט א זייגער, בין איך געזעסען בעהאלטען אין א טאקסי לעבען איהר הויז און האב געווארט, אז זי זאל ארויסקומען.

,,איך בין איהר נאכגעפאהרען, ביז מיר זענען אנגעקומען צו א פארק, דארט איז איהר טאקסי געבליבען שטעהן.

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

הומאר ● סאטירע ●

דער קונדס

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 15 — פרייטאג, דעם 17 יאנואר 1936

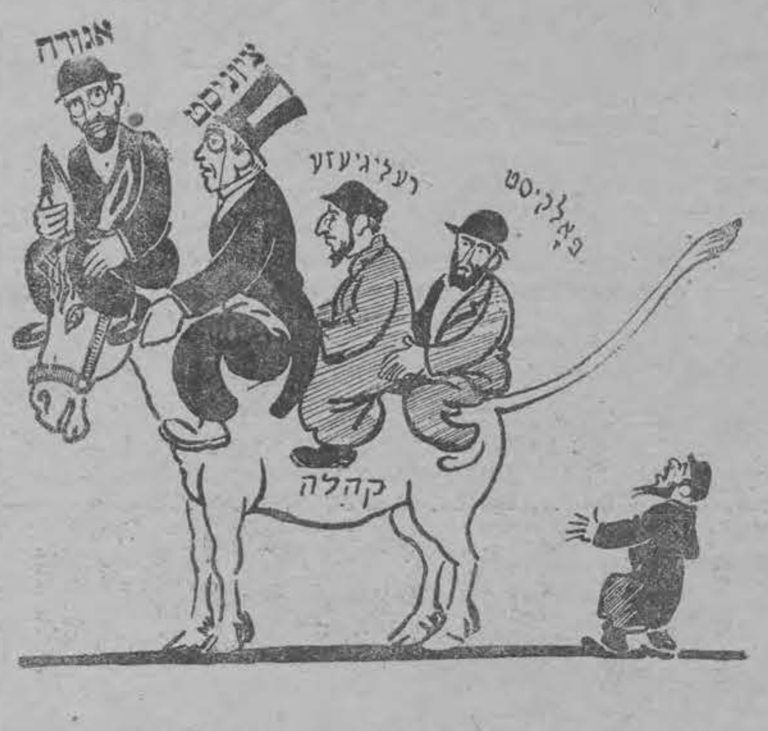

יוד פון א גאנץ יאהר: דאכט זיך מענדעלעס
„קליאטשע", נאר אנדערש געשליירט...

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאגט מיר, פאניע שבת הגדול, איז דאס אמת, וואס די גאזעטען שרייבען, אז די קומענדיגע מלחמה וועט פארקומען אין דער לופטען?

שבת הגדול: הלואי!

קורצער פרייטאג: וואס איז דער הלואי?

שבת הגדול: אז מיוועט זיך שלאגען אין דער לופטען, וועלען דאך מיר אויף דער ערד כאטש זיין זיכער מיטן לעבען....

די „מאסקע"
פון א לאדזער סוחר

אין „פילהארמאניע"-זאל קומט פאר א מאסקענבאל. ס'קומען אן צו פאהרען פרויען אין מאסקעס. פאר דער טיר, שטעהען צוויי יודען, זאגט איינער צום צווייטען:

— דו ווייסט, איך געה אויך אויף דער מאסקעראדע, כ'וועל מיך פערשטעלען פאר א סוחר.

— ביזט משוגע? דער ערשטער פאליציאנט וועט דאך דיך פערהאלטען.

— פארוואס?

— מ'טאר דאך נישט געהען צווישען מענשען נאקעט....

פון ג'יוואוינהייט
נאך דער אמנעסטיע

אין דער נאס טרעפען זיך צוויי בעפרייטע, פרעגט איינער:

— איהר קענט מיך?

— א שאלה, אנ'אלטער בעקאנטער.

— אזוי? טא, וואס פאר א נומער האב איך.

ס'וואשט פון געשעפט
אדער א מאן — א סוחר

פרוי (צום מאן): הער, נאטאן, פאר יעדען מאל וואס איך וועל דיך כאפען פלירטעווען מיט דיין מאשינשרייבערין, וועסטו פאר יעדען מאל צאהלען 5 זל. שטראף.

מאן: מסכים, נאדיר שוין 300 זל. א קאנטע.

דייך פאדים

—X—

טויבע סובלאקאטארען

מאטעל איז א יוד, וואס איז מעהר ארימאן ווי יוד, אז מאטעל האט אויף שבת איז ער גליקליך, אין ער א צווייטער ראטשילד.

מאטעל האט אויך א ווייב. איז דאס ווייב מיט 15 יאהר עלטער פאר איהם. ער זאגט, אז זי איז עלטער מיט 20 יאהר. קריגט מען זיך תמיד ארום; רייסט מען זיך ארום ווי צוויי קעץ אין איין זאק. און אזוי ווי פרנסה איז אויך נישטא, קריגט מען זיך נאך מעהר.

מען קאן זאגען, אז פון 24 שעה, וואס דער מעת-לעת פערמאגט, קריגט זיך מאטעל מיט זיין פרוי 19 שעה. 5 שעה שלאפען זיי, רוהען זיך אויס, זיי זאלען זיך מארגען ווייטער קאנען קריגען.

מאטעל האלט אויך צוויי סובלאקאטארען. ער מוז האלטען סובלאקאטארען, כדי ער זאל נישט דארפען צאהלען אליין דאס דירה-געלד.

זענען בידע סובלאקאטארען, וואס מאטעל האט געהאלטען, זענט ער אין מאטעל, זינט ער איז אנ'ארימאן, זינט ער קריגט זיך מיט זיין פרוי, זענען געווען טויבע.

קיין הערענדיגע סובלאקאטארען נעהמט מאטעל נישט אריין; ער זוכט אומישנע טויבע, כדי זיי זאלען נישט הערען, ווי ער קריגט זיך מיט זיין ווייב...

רעדט מען מיט מאטעלס סובלאקאטארען זאגען זיי, אז מאטעל לעבט מיט זיין ווייב ווי צוויי פערליבטע טויבען.....

ב. קאוונער

—X—

„לינת הצדק" זאל איהם העלפען

פאר דער אלטשטאטישער שוהל, שטעהט א בעטלער. פלוצים נעהט פון דער שוהל ארויס א בעקאנטער לאדזער נגיד, א טרויסער דבר-אחר. זאגט דער בעטלער:

— ר' סרולטשע, העלפט א יוד א קאליקע!

— זאל אייך גאט העלפען!

— און אייך די פאנטאוויע פון „לינת הצדק", האט דער בעטלער געענטפערט.

א הבטחה

גנב (צום אדוואקאט): פאניע מעצענאשע. אויב איהר וועט מיך בעפרייען, וועט איהר עס נישט בעדויערען. אונזער משפחה בעשטעהט פון עטליכע און דרייסיג פשוינדלער. אלע פון דער „בראנזשע". איהר וועט האבען ארבייט איבערן קאפ.

נעכטען און היינט

מיט 2 וואכען צוריק, האבען מיר געפרעגט: וואס וועט אונז ברענגען דאס נייע יאהר.

איצט, פרעגט מען: וואס וועט אונז צונעהמען דאס נייע יאהר?

אין א באלוטער שולע

לעהרער (צו א שילער): דו האסט א טאטע?

שילער: כ'האב געהאט, נאר איצט האב איך שוין נישט.

לעהרער: ער איז געשטארבען?

שילער: ניין, ער איז געווארען א האז.

אנ'עפידעמיע, נעבעך!

לאדזער דאקטאר (צו א קאלעגע פון דער פראווינץ): נו, פאניע קאלעגע, ווי געהט עס אייך עפעס אין אייער שטעטעל?

פראווינצער דאקטאר: ביטער. ביי אונז אין שטעטעל הערשט א שטארקע געזונדהייטס - עפידעמיע.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאג מיר טרייטעל, דו ביזט שוין אמאל געווען אין זאקאפאנע?

טרייטעל: אין האלט בכלל נישט פון זאקאפאנע. די אייגענע קונץ, וואס אנדערע מאכען אין זאקאפאנע, האב איך געמאכט אין לאדז.

פייטעל: דהיינו?

טרייטעל: איך בין אין לאדז א פאהר-אראפ-געגעבען פון מיין מאנופאקטור - געוועלבעל גלייך אין מושב-זקנים אריין.

א טייערער הוט

ערשטע פרוי: זי' טראגען א שעהנעם הוט, וויפיל האט ער געקאסט?

צווייטע: במעט ס'גאנצע יום-טוב'דיגע געפעס.

ערשטע: וואס עפעס ס'יום-טוב'דיגע געפעס?

צווייטע: ווייל ס'חמץ'דיגע האב איך צובראכען אין מיין מאנס קאפ, פארן קויפען דעם פאקען-פאלטען.

אהן קעפ

אנ'אמעריקאנער זשורנאליסט פרעגט איינעם פון די אביסינישע אפיצירען: פארוואס האט איהר אנ'איטאליענישען פליהער אראפגענומען דעם קאפ?

— מיר האבען איהם געמאכט ענגליך צו די איטאליענישע קריגס-פיהרער — האט דער אביסינישער אפיציר געענטפערט.

דער טאטע מעג

יונגעלע (צו דער מוטער): מאמעשי, פארוואס לאזטו מיך נישט גלומשען אויפן אייז, און דעם טאטען דערלויבסטו זיך צו באדען אין טייך?

מוטער: דער טאטעשי מעג.

קינד: פארוואס מעג דער טאטעשי יא?

מוטער: ווייל דער טאטעשי איז אסעקורירט אויפן לעבען....

אזוי פערדארבען!

אין א היגען רעסטאראן, גיט דער קעלנער צו דעם גאסט א יונגען קורטשאק. דער גאסט שמעקט צום קורטשאק, שאקעלט צו מיטן קאפ.

— וואס שאקעלט איהר אזוי מיטן קאפ? — פרעגט דער קעלנער.

— אזוי יונג און שוין אזוי פערדארבען — האט דער גאסט געענטפערט.

אבי ס'איז אין ארדענונג....

דאקטאר (צו דער פרוי פון חולה): וואס מאכט מיין פאציענט?

פרוי: ער איז שוין לייידער געשטארבען.

דאקטאר: האט ער געשוויצט פארן טויט?

פרוי: דאכט זיך מיר. אז ער האט געשוויצט.

דאקטאר: אויסגעצייכענט: אויב ער האט גע-שוויצט, איז אלץ אין בעסטען ארדענונג.

פאליטיק פון דער וואך

מיר הויבען אן אונזער פאליטיק מיט דער עקס־פּאזע פון אויסערן־מיניסטער בעק.

אז אַנ'אויסערן־מיניסטער נעהמט רעדען אין א סיים וועגען דער אויסערן־פּאליטיק, דארף מען הערען, דארף מען אויסשפּיצען די דיפּלאמאטישע אויערען און זיך שטארק צוהערען. דאס האבען מיר, וואס אַנ'אמת, געטון, נאר צי האבען מיר עפּעס גע־הערט, איז נאך א גרויסע פראגע, אזא טבע האבען זיי שוין די אויסערן־מיניסטארען — זיי רעדען און רעדען, נאר הערען, הערט מען גאנץ קנאפּ.

גאנץ אפט רעדען די אויסערן־מיניסטארען אויף אזא קלארע שפּראך, אז עס ווערט נישט קלאר אין קאפּ.

אַנ'אויסערן־מיניסטער איז לויטער דיפּלאמאט, ער איז געקנעטען און געוועלגערט פון בלויז דיפּלא־מאטישען טייג, טא גיי־זשע זיי א חכם און קריך ארויס פון אזא דיפּלאמאטיש געפּלאנטערטען טייג.

מיר זענען טאקע געבּרענטע און געבּראטענע דיפּלאמאטען, נאר דאס לשון פון אַנ'אויסערן־מי־ניסטער, פערשטעהען מיר נישט.

און אויב מיר פערשטעהען יא, וועלען מיר דען איך אויסזאגען? מיר זענען דאך עפּעס דיפּלא־מאטען.

ווען מיר וואלטען געווען אויסערן־מיניסטארען וואלטען מיר אויך אזוי גערעדט. מען זאל נישט בענייפען אונזערע כוונות.

אזא מין „דיינו“

פינאנץ־מיניסטער (צום וואזשני): ווי מיינסטו וואלענטי. דאס פאלק האט מיך ליב?

וואזשני: איך מיין, אז נישט.

מיניסטער: און וואס לויט דיין מיינונג, דארף איך טון? אפשר עפּעס געבען דעם פאלק?

וואזשני: ס'וואלט גענוג געווען, ווען דער מי־ניסטער הערט אויף צו נעהמען.

שטיקלעך און ברעקלעך

פון בעניעלע זאלץ

דער הויך־קאמיסאר פאר פליטים־ענינים ביים פעלקער־בונד מאקדאנאלד, זעהענדיג, אז ער קאן גאר נישט טון פאר די פליטים, איז אליין געוואָרען פליטה — פון זיין אמט.

* * *

די לאנדאנער פרעסע פערעפענטליכט א נאווע־לע צום געזעץ וועגען די ארץ־ישראל תפיסות, לויט דער נאוועלע זאלען אומלעגאלע עולים בעהאנדעלט ווערען צוגלייך מיט קרימינעלע פערברעכער.

זאגט בעניעלע:

— דאס איז נישט קיין נאוועלע, נאר — א נבלה.

* * *

אין ווארשאווער יודישען רעסטאראן „קוויק“, האבען ענדעקישע סטודענטען אריינגעווארפען א גאז באמבע.

אט מיט וואס עס קוויקט זיך די פוילישע „אינ־טעליגענץ“.

* * *

א נאצי־פיהרער האט געזאגט, אז דער היטלע־ריזם ווערט אויף דער וועלט פערפעסטיגט.

דער נאצי־פיהרער האט א טעות, ער מיינט צו זאגען: דער היטלעריזם פערפעסטיגט די וועלט!

* * *

פּרעז. ווייצמאן האט איבערגעגעבען וואוקאפּ'ן דעם בעשלוס פון ישוב. זיך נישט צו בעטייליגען אינם לעגיסלאטיוון־ראט.

דאס הייסט, אז דער לעגיסלאטיווער ראט ווערט בעשאפען נישט „וואוקאפּ“ און נישט מ'ישוב (מיושב).

נראף קאלי.

אסטראלאגען

איצטער וועט שוין ווינטער ווערען
— זאגען אונז די אסטראלאגען
און די פוטער־קויהלען־הענדלער
וועלען מעהר נישט דארפען קלאגען...

און זיי ווארטען שוין בעצייטענס
אויף די פיינע ליבע „געסט“
אויף די בייזע שטורעם־ווינטען
מיט דער גרויסער כוואליע פרעסט....

צי די באלוטער קבצנים
ווארטען אויכעט אויף דער קעלט?
דאס איז נאך א גרויסער ספק,
דאס איז נאך נישט פעסטגעשטעלט...

אויך די יונגעטשקע פאניענקעס
וועלכע טרייבען ווינטער־ספּארט
זענען פרעהליכער געווארען
אויפגעטרייסעלט פונם ארט...

ווינטער־ספּארט איז זייער לעבען
און דער עיקר — ווינטער פלירט
ס'האט די ווארעמע „פּאוויעטשע“
זיי גאר שרעקליך דענערווירט...

אוי, די הויזען און די גליטשערס...
וועלכע מאכט זיי אימפּאזאנט
הענגען אזוי לאנג פער'אבל'ט
און פערשימעלט אויף דער וואנט...

אבער איצט — עס געהט א לעבען
ס'וועט די בענקשאפט מעהר נישט נאגען
עס וועט זיין א קאלטער ווינטער
זאגען אונז די אסטראלאגען...

אט אזוי, אזוי רבותי,
זאגען אונז די אסטראלאגען
איצטער אבער לאמיר הערען
וואס מיין ווייבעלע טוט זאגען?...

יא, מיין ווייבעל זאגט שוין גארנישט
נאר זי פילדערט און זי שרייט:
קויהלען דארף מען און קארטאפעל
אוי, צו פריהלינג איז נאך ווייט...

וואס הערט זיך ביי די לאדזער פאכען?

ביי די טישלערס

אין טישלער־פאך איז א גרויסער קריזיס. ס'־הערשט א גרויסער קאנקורענץ. אלע יודען אין דייטש־לאנד מאכען איצט.... פיס.

סטארשי משה דוד הערשקאוויטש

שלאסערס

די לאגע אין פאך איז ביז איצט געווען א נישט פויגעלדיגע. איצט, נאך דער אמנעסטיע איז צו האפען, אז ס'וועט זיין ארבייט....

סטארשי ריזשיק

טאפעציהער

אין דער טאפּעציהער־בראנזשע איז נישטא קיין שטאך־ארבייט. דער עולם קויפט נישט קיין קאנאפּעס, ווייל די סוחרים שלאפען אין די קרא־מען. קומען זיי אהיים אויסגעשלאפענע.

סטארשי געפּנער

קירזשנער

מיט די קירזשנערס האלט עס גאר שמאל. ערש־טענס פעהלט אוים סחורה.

מאלפעס

מאלפעס — שטעהען אין גרויסען. זיי זע־נען פלוצים געווארען פאליטיקער און פרעדיגען ווע־גען ראסען־טעאריע.

א גרויסע נאכפראגע איז אויף לאפקעס: אין די אוניווערזיטעטען ארבייטען — „לאפקעס“, אויף די גאסען, אויף די מערק — „לאפקעס“, אויף שריט און טריט, האלט מען אויסגעצויגען די — „לאפקעס“.

אוים ארטיקעל, די פוטער־בראנזשע, אז דער איינציגער מבין אויף פאקען־ און קאראקול־פאלטענס, איז איצט.... דער סעקוועסטראטאר.

פשיגורסקי

נאך דער אמנעסטיע

איך האלט, אז איצט נאך דער אמנעסטיע וואלט געווען די פאסיגסטע צייט פאר א פעראייניגונג פון ביידע האנדווערקער־פעראיינען, ווארום אלע אלטע חטאים זענען דאך פערגעבען געווארען.

דיר. רעדלוס

ביים טויטען-בעט

דער מאן מיט א ווייטען בליק

די לעצטע מינוטען פארן טויט, רופט זי צו דעם מאן און זאגט מיט די לעצטע כוחות:

— דוד'ל... איך שטארב... א שטוב... א בעל־הבתישקייט.. קינדער... דארפען אויפציכט.... נוי־טיגען זיך אין א פרויען־האנד.... האב חתונה... נאר זוך נישט אין דער פרעמד... האב חתונה מיט דער דינסט... גוטשען... זי ווייסט שוין... צוגעבוני־דען צו די קינדער. די קינדער צו איהר.... האב מיט איהר חתונה.... זאגסט מיר צו?

דער „טיפבעטריבטער“ מאן שטעהט ביים בעט, די טרעהרען פאלען ווי באב. ענדליך זאגט ער:

— לאה'שי קרוין, וואס דארף איך דיר צוזא־גען.... אז מיט דריי יאהר צוריק, האב איך שוין וועגען דעם געטראכט.

פיניעלע מזיק

גיט לשון

צ'וויסט יאטן, כאשוין די וואך וואטער גיגאט קרענקיניש. אין איבער וועימע, מיינט עץ? אלץ פין די ווילקער.

א שווארצן קויעך אבן זיי, די ווילקער. קימט קא לאדזש א קרענק, קימט זי ציגעירשט קא באליט. קימט א באפעך־טיפוס, קימט שער גלאך אין שמולן געסל אראן. קימט א דעזיענטעריע (געמיינט: דיזענ־טעריע) בוך־אבע, קימט זי קא באליט אין טאמער קימט אפוער טולער, שיקט מע זיי קא ווילקע. אזא שווארצן קויעך אבן די ווילקער!

צ'וויסט, וואס איעך מיין? איעך מיין די נאן טאזנט גילדוינים, וואס זענע גיקימע פין לאנדן פאר די לאדזשער קוכן. אין צי וועימע, מיינט עץ, אבן די לאטרינער גישיקט דועם קעיסעף? צין פרע־זים מינצבאריק אין צי איינעם עפּיס א פערוואקס־ענעם אין צין טאטע פין נאנציק קינדער, מאטכע כאים.

זוג איעך ענק, אז די מאנסע ברענט מיעך ווי א פאיער, פאוואס זאל מיעך נישט ברענע? וואס הייסט, צ'גייט אין צ'שיקט אזא מיאנטיק צי די ווילקער שמאלץ באכער, וואס פרעסן גענדזינס אין דערוואכנס אין האקן קאניפאט אין א פראסטן מיט־וואך?

וואס הייסט עפּיס, זיי ענע נעמע געלט? זיי ענע זאן די טיילערס? איעך, פיניעלע, האלט נישט דיי־פין. איעך ווייס שוין ווי די ווילקער טיילן. ציגעירשט געבן זיי ס'געלט אין א פריינד (פעראיין) אראן. ריכטיעך מאכט מע א פישידזוניע, זוגט איינער — הוידים, ענטפערט דעיער צווייטער — בוידים. קריגט מע זעך, מ'זוגט זיך אין מאטענס טאטן אראן, אין מ'פלאכט צי ריפן א צווייטע פישידזוניע. ריכטיעך מאכט מע א לעקסירער (געמיינט: קאסירער) און ביז ס'קימט צי עפּיס מאכט אעם אף קאל ישרועל א מאקע.

אין וועיר מיינט עץ, אט גישיקט דועם געלט פין לאנדן? לאדזשער יאטן, וואס אבן אמועלט גיקטאקט באניקערן אין שמולן געסל. וואס אבן גישפילט קליפע אפן באליטער שיל־הויף. גייען די יאטן, אין שיקן געלט צי די ווילקער.

קרענקט מיעך טאקיש די מאנסע. כאשוין גי־וואלט רעדן מיטן פרעזוס אליינט, טאר באניש, קא פארע צי גיין אין דער קילע אראן.

צ'מיינט, אז כאשוין אוועקגיליגט די קוילים? אויב צ'מיינט אזוי, קענט עץ ניש פיניעלן. איעך על יוי נאך פאציילן די מאנסע פין שווינער.

כאב ענק נאך גיוואלט פאציילן די מאנסע וועגן רוף. צאץ גיהערט, אז די קילע וויל בעזעצן א רוף אין לאדז. נאר וואס גייט עס אונז די באר־פיטעא? אינץ אמע רעך א רוף. א רוף אין באליט א גודל אין פיפיק, אמע רעך בא ווערמע צי פרעגן א שאלע. די ווילקער ווילן א רוף, טא וואס גייט עס אונז די באליטער?

דעוואל אונץ מיער א גיטן שאבים אין זאצץ מיער גיזינט

דער וואלף און דער אדלער

פאבעל פון א. איטקין

ביים וואלף, דעם גרויסען פרעסער,
וואס בענוצט קיין מאל גאפּעל־מעסער,
איז געבליבען שטעקען אין האלז א ביין.
ר' זאב בעט, רחמים מיט גרויס געוויין —
בי די אדלערס, וואס פערביי זיי פליהען:
ערבארעמט זיך, איהר קאנט דאך ארויסציהען
דעם ביין מיט אייער שנאבעל דעם לאנגען,
דערפאר, גיב איך וואס איהר וועט נאר פערלאנגען
דימענטען, בריליאנטען, זילבער, גאלד,
אויך ארבעס, האבער, אלץ וואס איהר האט האלד
נאר העלפט מיר אין מיין נויט,
ראטעוועט מיך פון א זיכערען טויט.
איין אדלער מיט א גוט הארץ,
נישט קאנענדיג צוזעהען זיין שמארץ,
איז צום וואלף צוגעפלויגען
און דעם ביין מיט זיין שנאבעל ארויסגעצויגען,
ווען די געפאהר איז שוין פערביי,
און דער וואלף אטעמט שוין פריי.
דאן האט דער אדלער געפאדערט זיין לוין,
— וואס אַניאונדאנקבארער פויגעל קאן!!!
האט דער וואלף בייז געשריען:
דו ווייסט, אז ווען דו האסט דעם ביין געצויגען
האט דיין נארישער קאפּ געשטעקט אין מיין
האלז טיף,
דו האסט עפּעס א בעגריף?
פון מיין גוטסקייט פון מיין איידעלען געוויסען,
וואס איך האב דיין קאפּ נישט אפּגעביסען,
אוועק פון מיינע אויגען דו אונפערשעהמטער!
און דער אדלער איז נעבעך אוועק א צוקלעטער

הנמשל:

ווען אין דער וועלט־מלחמה
האט ענגלאנד געפּאכעט מיט דער נשמה,
און האט גאנץ אפט פון ר' יעקען
געכאפּט א פסוק מיט א שטעקען,
איז געקומען דער יודישער לעגיאן,
געוויזען, וואס ער קאן,
און געהאלפען בעזיגען דעם פיינד,
האט טאקע ענגלאנד, דער ליבער גוטער פריינד,
בעגליקט אונז מיט א מאנדאט,
מיט א פערטיגען יודען־שטאט,
געוויזען האט אבער די צייט:
אז פון וכך היה אומר, ביז וכך היה מונה איז
זעהר ווייט,
עדות איז דער סערטיפיקאט,
איצט: דער לעגיסלאטיווער ראט.

צווישען „בלינדע“

פאר דער אלטשטעטישער שוהל

ערשטער בלינדער: ווער איז דאס דער יאלד, וואס האט דיר אריינגעלייגט א צוואנציגער?

צווייטער: זאל איך אזוי וויסען פון איהם. כ'־זעה איהם איצט צום ערשטען מאל.

פאר דער שוהל שטעהט א בליינדער מיט א צעטעל אויפן האלז: „האט רחמנות אויף א בלינדע קאליקע“. דער „בלינדער“ קוקט אריין אין א צייטונג.

— פעטער, איהר זענט בלינד, טא, ווי אזוי לייענט איהר די צייטונג?

— כ'לייען דען? כ'קוק בלויז איבער די ביל־דער — האט דער „בלינדער“ געענטפערט.

אין א צוקערניע קומען אריין צוויי יונגעלייט, זאגט איינער:

— פאניע אבער, מיר גיט א גלאז טיי, און פאר דעם א קאווע.

— ווייסע צי שווארצע?

— אלץ איינס, ער איז סיי ווי א בלינדער.

ווייבער און פאליטיק

ערשטע: זי ווייסען, אז איצט איז זעהר מאדערן פאשיזם?

צווייטע: ס'איז ענצעל־פריט, צי טאפעל־פריט? וויפיל דארף מען דאס אויף א ספּודניטשקע?

פארוואס זי האט נישט חתונה

קלאפּאט פון א בוגרות

דאקטאר (צו אַניעלטער מוידעל): זאגט מיר, פאַ־ניענקא, פארוואס האט איהר נישט חתונה?

— ווייל איך בין זיכער, אז איך וועל נישט קענען נעהרען.

דאקטאר: נישט אמת. איך פערזיכער איך, אז איהר וועט האבען געזונדע נאהרונג.

— נישט דאס, איך מיין, אז איך וועל נישט קענען דערנעהרען א מאן.

וויב'ן „ווינטער-סעזאָן“

(כמעט אַן עפּיגראַם)

שוין באלד אוועק דער ווינטער,
עס איז שוין נאכן „סעזאן“.
די פראטעסטען קומען אונטער,
די צרות הויבען זיך אן.

בעניעלע זאלץ

אויפן פיש-מארק

דיאלאג פון צוויי יודענעס

ערשטע: גוטען אווענד ביילע.

צווייטע: א גוט יאהר קיילע.

ערשטע: וואס זעהען זי אזוי שלעכט אויס? וואס זענען איהן די אויגען אזוי אריין?

צווייטע: זי ווייסען נישט? פרנסה, דאגות, צרות פון קינדער.

ערשטע: א גוטע נאכט, אז מיר וועלען זיך זעה־ען ס'צווייטע מאל, זאלען איהן שוין די אויגען האבען ארויס.

צווייטע: א שיינעם דאנק.

ערשטע: א גוטע נאכט ביילע.

א גוטע נאכט קיילע.

ל. מלאך

דאָן-דאָמינגאָ

ראָמאַן

נאָכדרוק אין אַ טאָג-צייטונג, אפילו טיילווייז — פאַרבאָטן.

אין „גאַרקיך" זענען געווען: פעלטע בעל-עגלה, זיינע ביידע הענט אַריינגעשטופּט אין די אַרבּעל, ווי אין אַ מופטע. ער האָט געדרעמלט. אַלע רגע זיך אויפגעכאַפּט און מיט האַלב-פאַרמאַכטע אויגען אַר־ רויסגעקוקט דורך דער שויבען-טיר צו די פערד, וואָס זענען געשטאַנען איינגעשפּאַנט אין אָמניבוס.

סאַוויצקעלע, דער פּאָליציסט, וואָס איז געווען אַמאָל אַ מויערער און איז דערהויבען געוואָרען צו זיין „פּאַן נאַטשאַלניק" אין שטעטעל זינט די „עסט־ רייכער" האָבען אָפּגעטראָטען און עס איז געוואָרען „גזשאַ פּאָלסקאַ" — ער האָט זיך געדרייט ביי דער טיר פון אַלקערוש, וואו דינעלע, אַבּעלע פּאַפּיראָס־ ניקס טאָכטער, איז געשלאָפען.

אַבּעלע פּאַפּיראָסניק אַליין האָט אַרומגעפּוצט די קעסלען, אָנגענאָסען וואַסער און צוגעגרייט פייער צו מאַכען....

דאָנערשטאָג ביינאַכט. שפּעט, שוין נאָך צוועלף. דאָס שטעטעל איז געשלאָפען אונטערן צודעק פון אַ שטאַרק טונקעלער נאַכט, פּלוצלונג האָט פעלטע בעל-עגלה דורך דער שפּאַרע פון די האַלב-צוגעמאַכ־ טע אויגען דערזעהען ווי זיינע פערד אין דרויסען וועהרען אָנגעגאָסען מיט אַנ'אויסערגעוועהנליכער ליכ־ טיגקייט, עפּעס ווי אַ העלער טאָג וואָלט זיך אויף זיי אָנגערוקט. אָט האָט שוין דאָס ווייסקייט איינ־ געהילט דעם אָמניבוס, אויפגעגלאַנצט די שויבען פון מאַגיסטראַט, און דער גאַנצער שאָסיי, וואָס ציהט זיך דורך דעם שטעטעל, איז געוואָרען אַ ליכ־ טיגער פּאַס.

איז שוין פעלטע אַרויסגעלאָפען, נאָך איהם — סאַוויצקעלע. דאָס שטאַרקע ליכט, וואָס האָט גע־ שלאָגען פונדערווייטענס ווי צוויי שטראַהלען מיט פּאַרע, האָט אַריינגעשטאָכען אין זייערע פּנים'ער. האָבען זיי פאַרמאַכט די אויגען און ווען זיי האָ־ בען זיי צוריק געעפענט, איז שוין אַ גרויסער אווי־ טאָמאָביל געשטאַנען לעבען דער טיר, און אַ פּאַר־ פּאָלק האָבען אַרויסגעשטיגען און אַריין אין גאַר־ קיך. דער אויטאָמאָביל האָט זיך באַלד אויסגע־ דרייט, שטיל און שנעל אַוועק, גלייך ווי עמיצער וואָלט אַוועקגעשפּרונגען אויף גומענע אָפּצאַסען, מען האָט נאָר געזעהען ווי אַ ווייס רעדעל איבערן שאָסיי ווערט קלענער און איינגעזאָגענער.

אַבּעלע פּאַפּיראָסניק האָט זיך ווייטער געטון זיין אַרבּייט: געשניצט „קינעלעך" מיט אַ קליין פּען-מעסערל און אַרויפגעלייגט אויף דער „קאַפּע" איינס איבערן אַנדערן — אויסצוטריקענען. ער איז שוין געוואוינט צו די פּריצים'לעך: זיי קוקען אויף די ווענט, בעטאַפּען די שעניקעס און די בעט־ טען, פּרובען צי ס'איז ווייך, קרימען זיך און בע־ צאָהלען פונדעסטוועגען וויפיל מען בעט.

סאַוויצקעלע האָט בעטראַכט די געסט און נישט געוואוסט, וואָס צו טון, צי זאָל ער זיי פרעגען אויף אַ „פּאַספּאָרט", צי נישט? בלויז פעלטע איז גע־ שטאַנען עפּעס ווי פאַרלוירען, נישט אַזוי ער, ווי זיינע פערד האָבען זיך פאַרשעהמט! האָסטו גע־ זעהען אַ קומען דאָס? שאַ, שטיל, אָנגעצונדען דאָס שטעטעל און — פּיקס און פאַרטיג! אפילו נישט אָפּגערוהט זיך דער „סאַמאָכאָד". וואָס איז, מען דאַרף די פערד אַביסעל איבערשפּאַנען? אַ טרונק געבען? אַז איינגאַנצען דויערט עס אַ האַלבע שעה פון ראַדאָם אַהער.... און אין די עטליכע רגע'ס פון זיין טראַכטען האָט ער ווי איינס שוין פון אויטאָמאָביל - ליכט דערזעהען אַ נייע צייט; דער עולם פאָהרט שוין נישט מיט זיינע אָמניבוסען, מען שטעלט זיך שוין נישט אָפּ אויף די קרעטשמעס, מען כאַפּט שוין נישט אַריין אַ דאַווען און דערנאָך — אַנ'איבערביס אין וועג. איינס און צוויי איז מען אין „פּאָוויאַט" הין און צוריק און אַ שטאָט וועט אָהן פּרנסה בלייבען....

דערווייל האָט דער פרעמדער זיך געפרעגט אין פּראָסטען יודיש, צי וועט ער דאָ קענען איינשטיין, האָט שוין אַבּעלע אויסגעשטרעקט די האַנט: שלום־ עליכם! און דערנאָך צוריק געפרעגט, צי וויל ער איין חדר מיט צוויי בעטען, צי צוויי בעזונדערע חדרים?

האָט דער גאַסט מיט זיין „פּריצטע" עפּעס גערעדט צווישען זיך אין אַ פרעמדען לשון. אַלע דריי אין גאַרקיך האָבען זיך איינגעהערט מיט אָפענע מויי־ לער און אויסגעשפּיצטע אויערן. אַבּעלע האָט גלייך ביי זיך בעשלאָסען, אַז זיי זענען נישט קיין אַמערי־ קאַנער, דאָס לשון וואָס זיי רעדען צווישען זיך זעהט נישט אויס צו זיין ענגליש, ווייל זיינע שיך זענען נישט מיט קיין שפּיצען, חוץ דעם טראָגט ער נישט אויף דער נאָז קיין גרויסע ברילען מיט שוואַרצע ראָמלעך.....

אַז סאַוויצקעלע האָט דערהערט, אַז די „געסט" רעדען אויף אַ פרעמדער, אויסטערלישער שפּראַך, האָט ער שוין זיכער בעשלאָסען, אַז מען טאָר זיי אויף קיין פּאַספּאָרט נישט פרעגען, האָט ער זיך דערפיהלט ווי עפּעס אָהן אַ ראָלע. האָט זיך איהם דעמאָלט פאַרוואָלט אַריינגעהן אין דינעלעס צימער און זי אויפוועקען, נאָר אַזוי ווי דינעלע איז דאָך נישט גלאַט אַזוי אַ מיידעל, האָט ער זיך איינגע־ האַלטען.

דינעלע איז אַמאָל, ביים „רוס" נאָך, געווען די „ליובאָווניצע" פון „ראָטנעם קאָמאַנדיר", וואָס איז „געשטאַנען" אין שטעטעל מיט אַ ראָטע זעל־ נער. שפּעטער, ווען די „עסטרייכער" האָבען פאַר־ נומען דאָס שטעטעל, איז זי געוואָרען דעם פעלד־ זשאַנדאַרם „געליבטע" און ווען די פּאָליאַקען האָ־ בען אָפּגענומען פּוילען ביי די „קיסער", איז סאַ־ וויצקעלע געוואָרען פּאָליציסט און זיך גענומען די־ נעלען פאַר אַ „קאָכאַנקע"...

אַבּעלע פּאַפּיראָסניק ווייסט און שאַצט אָפּ זיין „אוצר", דינעלען. ביי „פּאָניע" נאָך האָט ער אַ דאַנק איהר צוגעשטעלט פּראָוויאַנט צו דער ראָטע זעלנער. בשעת דער עסטרייכישער אָקופּאַציע האָט ער געהאַט אַ קאָנצעסיע אויף טאַבּאַק און בראָנפען, ביי די פּאָליאַקען איז איהם געבליבען דער אייגע־ נער „מאָנאָפּאָל". די „טשיינע" זיינע ברענגט איהם ווייניג וואָס אַריין, די גאַרקיך — נאָך ווייניגער און צו דער אכסניה לייגט ער נאָך פּשוט צו. ווען ער פאַרדינגט דעם ערשטען גאָרן צום וואָוינען אויף „סטאַלע", וואָלט איהם דיהרהיגעלט אַ סך מעהר געגעבען ריווח.

נאָר אַזוי ווי אַלץ גייט אין איינעם אַריין, אַר־ בייט ער ביי טאָג און ביי נאַכט. גיט געלט אויף פּראָ־ צענט און נעהמט משכנות, קויפט אַ מציאה'לע, וואָס שטאַמט פון אַ גנבה אין אַ צווייטער שטאָט (נישטאָ וואָס מורא צו האָבען, זיין טאָכטערס „בעקאַנטער" וועט שוין אונטערזאָגען, ווען מען וועט אַראָפּקומען פון „פּאָוויאַט" אויף אַ רעוויזיע....)

פונדעסטוועגען היט ער אָפּ זיין טאָכטער, זי מוז גיין פריה שלאָפען און ווי וואָלט איצט גע־ ווען סאַוויצקעלען, ווען ער געהט אַריין אין דינעלעס חדר. ער וואָלט זיך שוין ביי אַבּעלען נישט געקענט אויסקויפען און אַדער זיך אַזוי צו פאַרענטפערן איז שוין גלייכער אינגאַנצען אַרויסגיין און פּטור.

און כּדי די פרעמדע זאָלען וויסען זיין מאַכט, נעהמט ער אַרויס דעם רעוואָלווער פון שיידעל, לאָדט איהם אָן מיט קוילען, גייט אַרוים און גיט אַ לאַנגען פייף, אַז די פינסטערניש מיט דער שטילקייט ציטערן אויף.

ווען דער פּאָליציסט איז אַרויסגעגאַנגען, האָט זיך פעלטע נעבאַפּט און אויסגעשטרעקט זיין איינ־ געקאָרבטע האַנט צום גאַסט און אַרויסגערעדט ווי פון דריי קעלער: שלום-עליכם!

האָט דער פרעמדער שוין געשמייכעלט ברייט און מיט אַ פול פּנים. די אויגען האָבען זיך אָנגע־ צונדען פון הינטער זיין קאַפּעליוש און אַרויסגע־ פּראַלט:

— איהר דערקענט מיך נישט, פעלטע?

פרייטאָג איבערפריה איז דאָס גאַנצע שטעטעל געווען פאַרזאַמעלט אויפן שאָסיי אַרום אַבּעלע פּאַ־ פּיראָסניקס גאַרקיך.

דערוואוסט האָט מען זיך פון דעם נייעם, אַז דן, דער איזשעכעס זוהן, איז געקומען נאָך גאָר פאַרטאָג.

מען האָט נישט געקענט וויסען ווער איז עס געווען דער, וואָס האָט אַלעמען אָנגעזאָגט די בשורה, ווייל פעלטע בעל-עגלה איז מיט זיינע עט־ ליכע פאַרשוינע אַוועקגעפאָהרען אין זיין אָמניבוס ווען דער טוי איז נאָך געשטאַנען ווי אַ ווייס-בלוי־ לעכער נעפּעל.

סאַוויצקעלע האָט זיך אַנידערגעלייגט אויף אַ באַנק אין דער קאַנצעלאַריע, און איז איינגעשלאָפען מיטן פּייפערל אין מויל. אַבּעלע אַליין האַלטען נישט פון דערציילען און אויספּלוישען זאַכען, וואָס קומען פאָר ביי איהם אין „האָטעל". חוץ דעם, ווען ער איז געקומען אין בית-מדרש אַריין צום ערשטען מנין, האָט מען איהם שוין געהאַט אַרומגערינגעלט מיט פאַרשידענע איבערגעבעצען וועגען דעם גאַסט, גלייך ער איז מחויב עפּעס מעהר צו וויסען, און אין דער אמת'ן ווייסט ער גאָרנישט.

איין חדר האָבען ביידע גענומען מיט צוויי בע־ טען. מן-הסתם איז זי אַ ווייב, און ער, „דאָניע" אַליין, ווייזט אויס, אַ גאַנצער לייט געוואָרען. ער האָט געשמייכעלט און געוואָלט מען זאָל איהם עפּעס אויספרעגען. נאָר אַבּעלע פרעגט זיך נישט „זיינע געסט". האָט ער בלויז געהערט יענער האָט זיך געדרייט אויף אַלע זייטען, אַראָפּגעגאַנגען פון בעט, געריבען שוועבעלעך, זיך געיאָגט מיט די וואַנ־ צען איבער די ווענט און די פּריצה זיינע האָט גע־ קנאַקט מיט דער צונג צווישען די ציין.

דן האָט עס זיך קיינמאָל נישט פאָרגעשטעלט, אַז אַזויפיל כבוד וואַרט אויף איהם אינדרויסען. פאַרן פּאַפּיראָסניקס טיר און אינעווייניג, אין גאַר־ קיך איז נישטאָ ווי צו אָטעמען אפילו. מעהרסטענ־ טייל ווייבער מען האָט פאַרגעסען, אַז עס איז ערב שבת, אַז די „ראָשטשינעס" וועלען איבעריערן, אַז מען דאַרף צושטעלען אונטער דער יויך. ווי דאָס וואַסער ביים פּריצ'ס „סטאַוו" בעת עס טרייבט דאָס גרויסע ראָד פון דער וואַסער-מיהל, אַזוי האָט דאָ געראוישט און געזשומעט, און כאָטש דאָניע איז נאָך נישט געהאַט אַרויסגעקומען פון זיין צימער, האָט איהם שוין יעדער געהאַט זיך אָפּגעמאָלט אין דער פאַנטאַזיע אין אַנ'אַנדער געשטאַלט. דאָניעס יונגע וועגען זענען פאַר אַלעמענס אויגען אויפגע־ גאַנגען און זיינע יונגע טעג האָבען אויפגעליכטען ווי דורך אַ טומאַן אין זייער זכרון.

קאַפּיטעל איינס

יעדעס קינד האָט געלערנט אין אַ חדר. אפילו אָרימע זענען אויך געגאַנגען אין תלמוד-תורה. דאָ־ ניעלע אָבער איז געוואַקסען אַ „גוי". וואָרום זיין מאַמע די איזשעכע האָט געהאַט אַ סך ביליגערע זאַכען איידער אומקוקען זיך אויף איהם. זי האָט געמוזט זיצען אַ גאַנצען טאָג אויפן מאַרק ביי די מולטערס מיט אויבס, ציהען אַ גראָשען און אַרויס־ העלפען איזשען, איהר מאַן, מיט וועמען זי האָט ווייניג די זכיה געהאַט צוזאַמען צו זיין.

זינט זי געדענקט איהר מאַן, איז ער תמיד גע־ זעסען אין די קרימינעלער, תמיד געהאַט צו טון מיט גע'גנב'עטע פערד. איז ער שוין אַמאָל אָפּגע־ זעסען אַ טערמין, אַהיימגעקומען און זיך געוואָלט רעכט אַרומוואַשען, — אַהאַ, דער „סטאַרשע סטראַזש־ ניק" איז דאָ, דאָס מעשענע בלעכעל אויפן היטעל צינדט זיך געגען דער זון, און באַלד מוז שוין די איזשעכע ווידער איינפּאַקען עטליכע העמדער און לאָזען איהם צונעהמען אויף נייע עטליכע יאָהר.

דנ'עלע האָט קיינמאָל נישט געזעהען זיין טאַ־ טען. איינמאָל געדענקט ער איהם יאָ, אַזוי פאַר־ נעפּעלט, אַזוי שווינדעלדיג, אַז ווען ער דערמאָהנט זיך, דאַכט ער איהם אויס אפשר אין הונדערט קעפּ, איינער וויקעלט זיך אַריין אין אַנדערען, און דער אַנדערער שווימט אַרויס פון דריטען, אין די יונגע יאָהרען, טאָך אַלס קינד האָט דן שטאַרק געבענקט נאָכן טאַטען, וואָס זאָל איהם אַמאָל אָפּ־ שמייסען, אָדער שלעפּען איבערן מאַרק פרייטאָג פאַרנאַכט אַהיים. איהם האָט קיינער נישט געשלעפּט קיינעם נישט אָנגעגאַנגען, גלייך גאָרנישט, גלייך עס וואָלט גאָרנישט געווען קיין דאָניע אויף דער וועלט.

עס האָט געטראָפען צייטען, ווען ער האָט זיין מאַמע צוזמאָל נישט אָנגעזעהען. ווען זיין מאַמע איז אַוועקגעגאַנגען, איז ער געשלאָפען צונויפגעקנוילט אויף דער שלאָף-באַנק, און אַז ער האָט זיך אויפ־ געכאַפּט, האָבען די פליגען געזשומעט און געוואָשט אויף דעם שטיקעל ברויט מיט דער „אָפּגעריהרטער" באַרנע, וואָס זי האָט איהם געלאָזען פאַר „איבערד־ ביים". נאָר אַזוי ווי צו וואָרעמס איז ער נישט אַ־ רויסגעקומען צו דער „שטעל" מיט אויבס און איז אַ גאַנצען טאָג געווען הינטער דעם שוהל-הויף און געשפּילט אין קנעפּ מיט די יונגען, האָט זיין מאַמע איהם געטראָפען אין אָוונט ליגען אויפן גרויסען שטיין אין „איהר" געסעלע איינגעשלאָפען מיט אַ צעשפּאָלטענעם גראָבען פינגער פון פוס, דעם פאָ־ טערס „ליובצודעקעל", וואָס ער אַליין האָט אויס־ געזוכט און זיך אָנגעטאָן, איז געווען אויפגעריסען, די פּסול'ע ציצית זענען געווען איינגעקליעפּט אין בלאָטע...

האָט זי איהם אויפגעהויבען מיט איין האַנט, נישט אַראָפּשטעלענדיג פון דער צווייטער דעם קויש מיט פּרוכטען, הערנאָך איהם געלאָזט שטעהן אויף דער ערד. איז ער געשטאַנען, ווי אַ יונג ביימעל בעת אַ שטאַרקער ווינט בלאָזט דערויף, אַלע מאָל האָט ער זיך איינגעבויגען ביז דער ערד, אַ צאַפּל געטון, זיך געכאַפּט און ווייטער שאָקלענדיג זיך, געשלאָפען.

האָט איהם די איזשעכע אָנגענומען מיט דער איינער האַנט, איהם אַזוי געשלעפּט ביז אין איהר שטיבעל. דאָרט האָט זי איהם געגעבען אַ שטאַרקען קניפּ מיט אַ שטיק ברויט אָנגעשמירט מיט איול. האָט ער דאָס געגעסען מיט פאַרמאַכטע אויגען פון שלאָף און מידקייט, געקייט און געשלאָפען. האָט זי איהם ווידער געגעבען אַ קניפּ, האָט ער אַ געשריי געטון: אוי, און דרעמלענדיג ווידער געקייט.

האָט זי איהם שוין אַזוי „באַליען געלעגט" אין אַנטועכין, און אויף דער לינקער זייט פון אַ שוואַר־ צען, פאַרברענטען בלעכענעם חלה-בעקען האָט זי אויסגעשאָטען דעם פּדיון פון טאָג און גענומען אי־ בערציילען איהר פאַרדינסט...

דערפאַר, וואָס דן איז קיינעמס נישט געווען, האָט דאָס שטעטעל געהאַט פון איהם צרות. קליי־ נערהייט פלעגט ער אָפּוואַרטען די חדר-יונגלעך און מיט אַ פּען-מעסערל אָפּשניידען די קנעפּלעך פון זייערע קאַפּאָטקעלעך... צוגעזאָגט האָט ער זיי, אַז ער וועט זיך פאַר זיי אָננעהמען און אויב עמיצער וועט זיי שלאָגען, זאָל מען קומען פאַר איהם זיך פאַרקלאָגען, און ער וועט שוין שפּאַלטען קעפּ...

און וואוויל איז געווען דעם יונגעל, וואָס האָט נישט נאָר זיך געלאָזט אָפּשניידען פון דנ'עלען די קנעפּ, נאָר אויך מיט דעם „איבערביים", וואָס די מאַמע פלעגט מיטגעבען אין חדר אַריין, זיך טיי־ לען און אָפטמאָל אינגאַנצען עס איהם אָפּגעבען. דן פלעגט אָפּוואַרטען די יונגלעך אין די דורכגאַנג־ געסלעך און געמאַכט אַ סעודה מיט די קעז-קיכלעך, אייער-בייגעל און נאָך אפילו אויסגענאַרט די קאָ־ פּיקע „נאַשעריי-געלד"..

דאָניעס גבורה האָט געשמ'ט און וואוויל איז גע־ ווען די, וואָס האָבען מיט איהם גוט געלעבט. מיט די, וואָס דאָניע איז געווען „חבר", האָבען זיך די אַנדערע מורא געהאַט צוצוריהרען, דן איז אַרומ־ געגאַנגען מיט אַ גומענע קישקע וואָס האָט געהאַט ביים סוף אַ שווער קוילעכעל פון בליי און אַז ער האָט דערמיט אַ ציה געטון איבער עמיצענס פּלייצע, און אַ רויטער שטרייף, ווי אויסגעפּרעגט מיט אַ שאַר-אייזען, געשטאַנען וואָכען לאַנג...

ער פלעגט אָנפּעצען די העק פון זיין היטעל מיט איול, אָנגעמען דערמיט אַ קווימען סאָושע און איינ־ ריסען די מיידלעכ'ס פּנים'ער. איז געוואָרען אַ גע־ שריי, אַ גוואַלד, און אַז מען האָט איהם געכאַפּט, האָט מען אין איהם אַריינגעלעגט טרוקענע קלעפּ ווי אין אַ הויל פעסעל און ווייבער האָבען אַריינ־ געקוטשען זייערע פינגער אין זיין לייב ווי אין טייג צום חלה נעמען...

— גיי גנב'ע פערד, ווי דיין טאַטעלע — האָט מען איהם געזידעלט, און דאָניע האָט איינגעבויגען דעם קאָפּ, זיך צוגעהערט צום פּויקען איבער זיינע פּלייצעס און געשוויגען.

און אַז דאָניע האָט אָפּגעלאָזט די יונגען מיט די מיידען, איז ער געוואָרען גוטער-ברודער מיט'ן חזי־ צעל, מיטגעלאָפען און געהאָלפען כאַפּען הינט, זיי פאַרצוימט דעם וועג און פאַרוואָרפען איבער זייערע העלזער אַ שטייפען „סטריגאָט", מיטגעפאָהרען מיט הינט-שלעגער, געזעסען אויבען, אויף דער קוילניע פון דעם פאַרמאַכטען, געקראַטעוועטען קאַסטען, און געקנאַקט מיט דער בייטש איבערן שטעטעל...

די אמת'ע בזיונות האָט מען פון איהם געהאַט ערשט גרויסערהייט. ער האָט אָנגעפיהרט מיט חברה די „ליציטאַציעס" ווען דאָס גאַנצע שטעטעל מיט יודען פון די „שטיבלעך" און מטיטים זענען געווען פאַרזאַמעלט אין גרויסען בית-מדרש. ווען איבער די ווענט האָבען זיך געהויבען שאָטענס און זיך אויס־ געצויגען איבער די בעלקעס פון סופיט, און די קעפּ האָבען זיך געפּלאָנטערט איבער שטריק און געצי־ טערט אויף שטאַנגען, דעמאָלט איז דנ'עלען געווען אויפ'ן באַלעמער צוגלייך מיט'ן גבאי, מיט'ן שמש. ער איז געשטאַנען ווי אַ גענעראַל, אַרום איהם — אַ כאַליאַסטרע קינדער און יונגען פון תלמוד-תורה אַרוים, פון חדרים און שטיבלעך, אַלע האָבען מיט פינקעלדיגע אויגען און געשלאָסענע ליפּען זיך איינ־ געקוקט אין זיין פּנים אַריין.

און דאָניע אַליין האָט מיט דרך ארץ אָפּגעוואַרט ביז דער בעל-תפילה וועט האָבען אָפּגעדאַווענט מעריב, און די יתומים — אָפּגעזאָגט קדיש, וועט ער זיך ערשט רעכט נעמען צו די כּלים...

כאָטש דאָניע האָט קיין וואָרט עברי נישט גע־ קענט, פונדעסטוועגען האָט ער אויסגעזונגען „אמן" הויך מיט אַ ניגון פון הלל ווי ביים יום-טוב'דיגען דאַווענען, און צוזאַמען מיט איהם — די חברה יונ־ גען. דאָס האָט הנאה געטון יאָסקע דעם שוואַרצען, געוועזענעם שוסטער, בשעת ער האָט צונויפגעזאַ־ מעלט אַלע קינדער-יתומים און זאָגענדיג מיט זיי אין איינעם אַריין וואָרט ביי וואָרט קדיש.

דאָניעס אמן זאָגען הויך אויפ'ן קול איז מיט אַ יום-טוב'דיגען ניגון האָט איהם אַליין צוגעגעבען קוראַזש און האָט אין איינוועניגס געלאָשען דעם כּעס פון געלען לייביש, אָבער ווען דער שמש האָט זיך בעוויזען אויף דער מזרח-וואַנד מיט'ן ליכטעל אין האַנט גרייט אָנצוצינדען דאָס ערשטע חנוכּה-קנויי־ טעל, האָבען די בעלקעס אָנגעהויבען צו ציטערען פון געשריי און טופּעריי, וואָס איז געקומען פון דאָניען און זיינע יונגען.

ווי דורך אַ סיגנאַל, האָבען אָנגעהויבען פליהען האַרטע איידיגע שניי-קוילען, קעפּ האָבען זיך איינ־ געבויגען, הענט אויסגעשטרעקט, אויגען אָנגעצינ־ דען — אַ שטופּעניש, אַ שפּאַרעניש...

און צוזאַמען מיט דעם האָט זיך איבער אַלער מענטשנס קעפּ געהערט דאָניעס אויסגעצויגענער געשריי:

— אַ ליצעטאַציע אויף משה-ווידעלס פערשטונ־ קענע הערינג!

— הורר-ראַ! — האָבען זיינע יונגען אונטער־ געכאַפּט, און דן האָט ווייטער גערופען:

— אַ ליצעטאַציע אויפ'ן געלען לייבישעס אַלטע מיידען!

— הורר-ראַ!

— אַ ליצעטאַציע אויף הערשעל שידלאָווצערס הויקער!

— הורר-ראַ!

— אַ ליצעטאַציע אויף ברוך לעכטענציהערס ווייבערישער שלאָף-קופּקע.

— הורר-ראַ!

— אויף שלמה'לע גוטמאַנ'ס וואַסערדיגע מילך! אויף פּסח פּורים'ס געזאַלצענע פעל! אויף אלי־ מלכ'ס געשטופּעלטען פּנים, אויף דעם שוחט'ס גע־ הירען און אויף איזיק קצב'ס לונגען-און לעבער!..

יעדען איינעם פון שטאָט האָט ער איינגעטיילט „כּיבוד" און דער כּיבוד איז געווען אַ טרעפליכער. ער האָט יעדען „אויפגערופען" ביי זיין שוואַכקייט, יענער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, אַז די באַקען האָבען געפלאַמט, די אויגען געגליהט, כאָטש דאָס מויל האָט געשמייכעלט, און צוגעגעבען: — „אַי, גוט, אַי גוט,, אַי טרעפט ער צו, אַז גע'הרג'עט זאָל ער ווערען אויפ'ן גלייכען וועג"...

און די „ליציטאַציעס' אין די נעכט פון חנוכה איז קיינעמס חסרון נישט געבליבען איינגערעכט. דאָ־ ניעס אויג האָט זיך אַ גאַנץ יאָהר געשאַרפט, און זיין צונג האָט ממש געשניטען ווי מיט אַ מעסער, געשניטען און קיין בלוט איז נישט געראָנען. דער עולם האָט זיך צוגעוואוינט צו זיינע „שטוקעס" און נישט נאָר מאַנכעס זענען געקומען צו „חנוכּה־ ליכט-בענטשען" אין בית מדרש אַריין, נאָך ווייבער און מיידלעך האָבען זיך אָנגעהאַלטען אין די גראַ־ טעס פון דער „ווייבערישער שטוב", כּדי אַ קוק צו טון ווי אַזוי דנ'עלע „אַרבייט ווי פאַר'ן טויט"...

ווייטערדיגע פאָרטזעצונג לייענט זונטאָג אין „נייעם פאָלקסבלאַט"

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 17 יאנואר
כ"ב טבת תרצו

זון־אויפגאנג 7.20
זון־אונטערגאנג 3.55
ליכט צינדען: 3.45

רעארגאניזאציע פון בעפעלקערונגס-עווידענץ-אפטיילונג

פון דעם 2. יאנואר אן איז אין דער בעפעלקערונגס עווידענץ־אפטיילונג פארגעקומען אן איבעריקע רעארגאניזאציע, די רעארגאניזאציע פון דער דאזיגער אבטיילונג, וועלכע בעדינט טעגליך זעהר פיל אינטערעסאנטען, האט דעם ציל וואס שנעלער צו ערלעדיגען אלע ענינים, ביז איצט איז די ארבייט געווען אזוי צענטראליזירט, אז אן ענין פון אן אינטערעסאנט האט געמוזט לאנג ווארטען ביז ער איז ערלעדיגט געווארען.

איצט איז די ארבייט דעצענטראליזירט געווארען אויף דעם אופן, אז ביי פערשידענע פענסטער לעך וועלען ערלעדיגט ווערען אינטערעסאנטען, וועמענס נאמען עס הויבען זיך אן אויף פערשידענע אותיות, אזוי ארום זעהט מען נישט מעהר קיין רייהען אין דער עווידענץ־אפטיילונג.

קיין שום באלופניקעס-צוזאמענפאהר איז נישט פארגעקומען

אויף די פיל אנפראגעס פון די באלופניקעס־פעראיינען און פון איינצעלנע באלופניקעס וועגען א בלומרשטען צוזאמענפאהר פון באלופניקעס, וועלכער האט געזאלט נעכטען און עהרנעכטען פארקומען אין בזשעזשין, טיילען מיר מיט, אז קיין שום צוזאמענפאהר פון באלופניקעס איז נישט פארגעקומען נישט אין בזשעזשין און נישט ערגעץ אנדערש־וואו, די גאנצע ידיעה וועגען דעם איז פשוט פאבריצירט און אויסגעזויגען פון פינגער.

ערב'ן שליסען א קאלעקטיווען־אפמאך אין דער טריקאטאזש־בראנזשע

(א)) אויף היינט איז צום דריטען מאל בעשטימט א קאנפערענץ אין ארבייטס־אינספעקטאריאט וועגען שליסען א קאלעקטיווען אפמאך אין דער טריקאטאזש־אינדוסטריע אויפ'ן זומער־סעזאן.

דער פראפעסיאנעלער פעראיין פון די טריקאטאזש־ארבייטער האט אויסגעארבייט גענויע בעדינגונגען, וועלכע וועלען ארויסגערוקט ווערען אויף דער היינטיגער קאנפערענץ, און א פלאן פון דער וויטערדיגער אקציע אויפ'ן פאל, וען די פאבריקאנטען וועלען נישט וועלען אננעהמען די בעדינגונגען.

ליקווידירט דעם סכסוך אין דער זאקען-אינדוסטריע

(א) כידוע, איז אויסגעבראכען א סכסוך אין דער זאקען־אינדוסטריע, וואס האט ארומגענומען אן ערך 1,800 ארבייטער, וועלכע ארבייטען ביי אזוי גערופענע „רונדע מאשינען".

די סיבה פונ'ם סכסוך איז געווען, וואס די פאבריקאנטען האבען דעם 31. פ. ח. געקינדיגט דעם קאלעקטיווען אפמאך, צוליב דעם וואס דער דאזיגער אפמאך איז נישט אונטערגעשריבען געווארען דורכ'ן צווייטען קאנקורענץ־פעראיין פון די פאבריקאנטען.

אזוי ווי אבער די ארבייטער האבען געדראהט מיט א שטרייק, האבען די פאבריקאנטען צוריקגעצויגען די קינדיגונג.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער שלאגער־פראגראם!
I
די מעלאדישסטע קאמעדיע
וויענער פראדוקציע א. נ.
דער הער אהן א דירה
אין די הויפטראלען:
Herman Thimig, Hilda Wolston
Paweł Hurbiger, Leo Slezak
II
שעהנער פילם־ראמאנס מיט
JOSE MOJICA אין פילם א. נ.
„דאס מיידעל פון די וואלקענס"
ווי אויך די פענאמענאלע טענצערקע
ROSITA MORENO

לוסטראציע פון די אונטערנעהמונגען און שטראף-פראטאקאלן

פון אדוו. ע. שעסקי.

ווי איך האב שוין בשעתו געשריבען וועלען זיך אין די נאהענטסטע טעג, נאך אין היינטיגען חודש אנהויבען די לוסטראציע פון אינדוסטריע־ און האנדעלס אונטערנעהמונגען כדי פעסטצושטעלען צו די געגעבענע אונטערנעהמונג בעזיצט א ענטשפרעכענדען פאטענט. אויב ס'וועט פעסטגעשטעלט ווערען אז קיין פאטענט איז בכלל נישט אויסגעקויפט געווארען אדער ס'איז אויסגעקויפט געווארען א נישט־ענטשפרעכענדער פאטענט וועט צונויפגעשטעלט ווערען א שטראף פראטאקאל און אלס פאלגען דערפון א שטראף רעציזיע מיט געלד־שטראף.

מ'דארף זיך דעריבער בעקענען באטש אין אלגעמיינע שטריכען מיט דעם אויף וואס דאס געזעץ וועגען אומזאץ שטייער ערלויבט ביי דער אדער אנדערע קאטעגאריע פאטענט.

וואס שייך האנדעלס אונטערנעהמונגען אונטערשיידעט דאס געזעץ וועגען אומזאץ שטייער 4 קאטעגאריעס פאטענטען: 1טע קאטעגאריע דאס איז הורט־האנדעל, די דאזיגע קאטעגאריע איז נוגע סוחרים וועלכע פערקויפען סחורות הויפטזעכליך אין גרויסע סכומים, (פאבטערס, פאר סוחרים און אינדוסטריעלער.

דאס קריטעריום צו ענטשיידען די פראגע צי מ'דארף דאס געגעבענע געשעפט אנערקענען פאר א הורטאווע, איז דער אומשטאנד, צי דער גרעסטער טייל ווערט פערקויפט אין גרעסערע סכומים אדער אין קלענערע; ווייטער צי ס'ווערט פערקויפט הויפטזעכליך סוחרים און אינדוסטריעלער אדער הויפטזעכליך קליינהענדלער און קאנסומענטען, וואס בעקומען סחורות אפילו וואנאנווייז האט נישט קיין שום ווירקונג אויפן מין פון דער אונטערנעהמונג, ווייל די קאטעגאריע פון דער אונטערנעהמונג איז אפהענגיג נאר פון כאראקטער פון די פערקויפס־טראנזאקציעס נישט פון די קויפס־טראנזאקציעס, קויפען קאן מען וואנאנווייז אויב אבער דער פערקויף קומט פאר פאר קליינהענדלער וועט מען דא אין קיין שום פאל נישט דארפען קיין ערשטע קאטעגאריע.

די צווייטע קאטעגאריע איז נוגע דעם דעטיל־האנדעל, דאס הייסט דער פערקויף פון אלערליי סחורות פאר קליינהענדלער און אויך פאר קאנסומענטען. אונאפהענגיג דערפון פעררעכענט דאס געזעץ צו דער צווייטער קאטעגאריע אפילו קליינפערקויף (אדער אויסשליסליך קאנסומענטען) פון בעשטימטע סחורות וועלכע ווערען בעצייכענט אלס לוקסוס אויסארבייטונגען. דאס געזעץ רעכענט אויס די דאזיגע סחורות דאס זענען אידעל־שטיינער, מאיאליקע, קרישטאל, פאליטירטע מעבעל, דיוואנעס, אויטאס, לוקסוס שיך, וואלענע סחורות, פערטיגע מלבושים (א חוץ פאלקס־מלבושים) א.א.וו. גלייכצייטיג רעכענט צו דאס געזעץ צו דער צווייטער קאטעגאריע דעם האנדעל, אפילו דעטיל, פון קאווע, טיי, לאמפען, מאשינען א.א.וו.

אויב ס'האנדעלט זיך וועגען די אויסגערעכענטע סחורות, פערלאנגט שוין א צווייטע קאטעגאריע דאס פערקויפען אנ'איינצעלנעם טעפיך אדער איינציגע מעטערס וואלענע סחורות, דאגעגען פערלאנגט דאס געזעץ ביי קאווע, טיי א.א.וו. א צווייטע קאטעגאריע אויב מ'האנדעלט אויסשליסליך אדער אין דער גרעסטער מעהרהייט מיט די דאזיגע ארטיקלען, ביי דער צווייטער קאטעגאריע קען מען בעזיצען א נישט בעגרענעצטע צאהל בעזונדערע לאגערען, אבער נאר אויפ'ן שטח פון דער געגענד וואו די אונטערנעמונג געפינט זיך. אזא בעגרענצונג האט אבער נישט די ערשטע קאטעגאריע.

די דריטע האנדעלס קאטעגאריע זעהט פאר דעם פערקויף פון סחורות אויסשליסליך קאנסומענטען און דאס פון געשעפטען, וועלכע בעשטעהען פון 1 צימער, א חוץ דעם טאר מען נישט ביי דער דריטער קאטעגאריע א חוץ דעם איינענטימער בעשעפטיגען מעהר פון איין דערוואקסענעם געדונגענעם אנגעשטעלטען און האלטען נישט מעהר ווי צוויי לאגערען און דאס ביי דער אונטערנעהמונג גופא.

די פירטע האנדעלס קאטעגאריע נעהמט ארום דעם קליינפערקויף פון סחורות אויסשליסליך די קאנסומענטען, וועלכער ווערט אויסגעפיהרט אין א נישט גרויסען הוים, וועלכער זעהט נישט אויס און האט נישט דעם כאראקטער פון א צימער.

די אונטערנעהמונגען פון דער פירטער קאטעגאריע קענען נישט האלטען קיין בעזונדערע לאגערען און קענען נישט בעשעפטיגען א חוץ דעם איינענטימער קיין שום דערוואקסענעם געדונגענעם האנדעלס־אנגעשטעלטען.

פון דעם אלעם איז צו זעהן אז וועגען דער קאטעגאריע פון פאטענט דעצידירט אויסשליסליך די אויסערליכע קענצייכענס: דער ארט פון האנדעל (הורט, דעטייל אדער קליינהאנדעל), דער ארט פון דער פערקויפטער סחורה (למשל וואל אדער האלבוואל) דער עלעמענט פון די קויפענדע (סוחר, קליינהענדלער אדער קאנסומענט), דער אויסזעהען און כאראקטער פון דעם הוים (א צימער אדער א סטראגאן, למשל), די צאהל פון די בעזונדערע לאגערען און ענדליך די צאהל פון דערוואקסענע געדונגענע האנדעלס אנגעשטעלטע.

דער לעצטער צירקולאר וועגען הנחות ביים אויסקויפען פאטענטען האט נאך צוגעגעבען אין צייכען און נעמליך: דער אומזאץ אין יאהר 1934. וועגען דעם האב איך שוין בשעתו געשריבען און איך וועל זיך מעהר דערויף נישט אפשטעלען.

מ'דארף בעטאנען אז אזא קלאסיפיקאציע פון די אונטערנעהמונגען איז אין תוך נישט קיין ריכטיגע, ווייל די אויסערליכע סמנים פון אנ'אונטערנעהמונג זענען נאר א צופעליגער מאמענט און דעצידירען נישט וועגען דעם פערנעהם און לעבענספעהיגקייט פון דער אונטערנעהמונג.

מ'דארף נאך דערמאהנען אז דאס געזעץ זעהט נאך פאר א פינפטע קאטעגאריע פאטענט פאר הויזירער־האנדעל.

א חוץ דעם סחורות־האנדעל קען נאך דאס געזעץ דעם אזוי גערופענעם „סקופ", דאס איז דער איינקויף פון רויה שטאפען און אנדערע סחורות. כדי זיי צוריק צו פערקויפען און מ'דארף דערביי נישט אויפהאלטען קיין האנדעלס־געשעפט. דער כאראקטעריסטישער סימן פון דעם אזוי גערופענעם פראפעסיאנעלען איינקויף („סקופ") איז דער פערבאט אויפצוהאלטען האנדעלס געשעפטען און אויך דער ווייטערפערקויף פון די רויה־שטאפען און א נישט בעארבייטעטער פארם.

די קאטעגאריע פון די פאטענטען אויף „סקופ" איז אפהענגיג פון דער הויך פון דער איינקויפס־סומע און נעמליך: ביז 20 טויזענד זלאטעס — פירטע קאטעגאריע, פון 20 ביז 100 טויזענד זלאטעס — דריטע קאטעגאריע, פון 100 ביז 500 טויזענד זלאטעס — 2־טע קאטעגאריע און איבער 500 טויזענד זלאטעס — ערשטע קאטעגאריע.

מ'דארף אויך צוגעבען אז די אונטערנעהמונגען פון פראפעסיאנעלען איינקויף מוזען פרינציפיעל איינקויפען סחורות נאר פערזענליך און זיי טארען נישט צו דעם צוועק בענוצען קיין קאמיוואיאזשארען, אגענטען אדער אנדערע געהילפען.

דאס געזעץ קען קיין אונטערנעהמונגען פון האנדעלס פערמיטלונג, עקספעדיציעס און טראנספארט, די פאטענט קאטעגאריע פון די דאזיגע אונטערנעהמונגען אונאפהענגיג דערפון צי זיי האבען אפטיילונגען צי נישט אין ערשטען פאל איז נויטיג א ערשטע קאטעגאריע אין צווייטען פאל א צווייטע קאטעגאריע.

דער צירקולאר פון פינאנץ מיניסטעריום פון 19 דעצ. 1935 האט ערלויבט די דאזיגע אונטערנעהמונגען צו נעהמען א פאטענט פון דריטער קאטעגאריע אנשטאט א צווייטער אויב דער אומזאץ אין יאהר 1934 האט נישט איבערגעשטיגען 10 טויזענד זלאטעס, ווי אויך אויסצוקויפען א האלב יעהרליכען פאטענט פון דער 2־טער קאטעגאריע אויב דער אומזאץ אין יאהר 1934 האט נישט איבערגעשטיגען קיין 20 טויזענד זלאטעס. אין די ענינים דארף מען **אריינגעטראגען א ביטע וועגען הנחות ביז ד. 20־טען יאנואר ה.י.**

די פאטענט־קאטעגאריע אין גאסטראנאמישע אנשטאלטען איז אפהענגיג פון דער צאהל בעשעפטיגטע פערזאנען; אין האטעלען און מעבלירטע צימערן פון דער צאהל צימערן א.א.וו.

ביי דער לוסטראציע פון די אונטערנעהמונגען פון דער האנדעלס־קאטעגאריע וועלען די שטייער־אמטער לענקען זייער בעזונדערע אויפמערקזאמקייט אויף די דערמאהנטע סמנים פון די אונטערנעהמונגען און וועלען מאכען שטראף פראטאקאלען אין פאל פון נישט פינקטליכקייטען.

פון דער שטראף רעציזיע דארף מען אפעלירען אין געריכט, ווייל — ווי איך האב שוין בשעתו אויפגעקלערט — קען נאר א פערטיידיגונג אין געריכט א פאבאווע און גוטע, אפראטעווען דעם צאהלער פון שטראפען, וועלכע ווערען ארויפגעלעגט דורך די שטייער אמטען.

דאס דארף מען געדענקען און נישט אדורכלאזען דעם 7־טאגיגען טערמין וועלכער איז פארגעזעהען אין געזעץ צו אפעלירען אין געריכט.

וועגען אינדוסטריע אונטערנעהמונגען און וועגען די פאטענטען וואס ווערן פון זיי פערלאנגט — אין קומענדיגען ארטיקעל.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ציגעל־גאס 27 — דיר. דוד צעלמייסטער.
מען קומט צו 3, 4 און 5 מאל
מען קומט מיט די פאמיליעס און גאנצע עקסקורסיעס
היינט, פרייטאג, 9 אוונט
מארגען שבת און איבערמארגען זונטאג 4 נאכמיטאג און 9 אוונט
ביטאג — ביליגע פרייזען
צום 40־טען מאל
יצחק נאזשיק'ס פרייליכע סאטירע
תל-אביב
(געשפילט אויף יודיש)
אויסשטאטונג: לויט א. ב.
שמואל לאנדוי
לילי ליליאנא
לעאן ליבגאלד
מרים מאנעלא
העלא מעלאמעד
יוליא פלוים
זישע קאץ
לעאן קאסווינער
פסח קערמאן
אייזיק ראטמאן
טוביה ראזענבערג
עווא שטאקפעדער
שמואל שעפטעל
און דיריג. ישראל שייעוויטש
פראגראם:
1. שלום — שלום!
2. תל־אביב — נישט ארץ ישראל.
3. פארביטען די יוצרות...
4. אין הארעם ביי אראבער
5. צו וואס נעהמט מען זיך? —
6. סארע - וואסער מיט לאדעס!
7. תל־חי! תל־חי!
8. כשר למהדרין . . .
9. מי אנחנו — ווער זענען מיר?
10. אבלאוועס ביי דער פלאזשע.
11. „בעדואינער"!!!
12. מגרשים בזול
13. אין א קבוצה
14. גאט'ס קאזאקען . . .
15. פרייטאג צו נאכטס אין תל־אביב.
16. בחצי הלילה!
עקספלאזיעס פון געלעכטער! :: שטורמישע אפלאדיסמענטען ביים אפעגעם פארהאנג!
פרעגט נאר ביי די, וואס האבען געזעהען!
מיידט אויס א געדרענג און בעזארגט אייך פריהער מיט בילעטען. — די קאסע איז אפען פון 11—2 און פון 5 נאכט. —::— פאספארטוער און הנחה — פרייטאג, שבת און זונטאג — נישט גילטיג.

א רשימה פון חרפה

ליקווידירט 15 שאנדהייזלעך—בעשטראפט „פעטערס און מוהמעס"

(א) די אדמיניסטראטיווע מאכט האט זיך לעצטענס גענומען ענערגיש צום אויסראטען די שאנדהייזלעך אין לאדז, און צו בעשטראפען זייערע באלעבאטים.

אזוי האט נעכטען דאס סטאראסטיווע־געריכט בעשטראפט צו 3 טעג אומבעדינגטען ארעסט פאלגענדע פערזאנען, וואס פיהרען „פרעהליכע הייזלעך" און לעבען פון פראסטיטוציע.

די הויז־ און הייזעל־בעזיצערין חיה שווארץ (יאוולטשאנסקא 61).

איהר קרובה, גיטעל־גאלדע שווארץ (דרעוונאוסקא 23) — האט אויך אויסגענוצט מינדעריעהריגע צו פראסטיטוציע.

עלזשביעטא פיטעק (פעטריקאווער 26).
גרונע שולהויז (זאכאדניא 22).
מאריאננא בעדליק (גלובנע 9).
פייגע ווייסמאן (פילסודסקיעגא 27).
אננא שיגולסקא (וואלבארסקא 32).
יאכוועט ראבינאוויטש (קילינסקיעגא 27).
מלכה ראבינאוויטש (פאמארסקא 32).
ביילע קירש (פעטריקאווער 10).
מאריאננא גאזוראן (גלובנע 61), וועלכע איז איצט אלט 71 יאהר...
שפרינצע ליכטענבערג (פאמארסקא 11).
חיה קאגאן (נארוטאוויטשא 10).
אננא פילארסקא (פעטריקאווער 197).
וולאדיסלאוו מיכאלאווסקי (פעטריקאווער 253).

אונאפהענגיג פון דער ארויסגעגעבענער שטראף וועט די אדמיניסטראטיווע מאכט, אין הסכם מיט די ארויסגעגעבענע פעראדנונגען צוזעטצען איצט צו דער ליקווידאציע פון די אויבען־אנגעגעבענע לאקאלען, און די פערזאנען, וואס וואוינען דארט וועט עקסמיטירט ווערען.

Niemasz ponad mydło „Trójka"

...ינדריקעז פון קליינהענדלער-צוזאמענפאהר אין ווארשא

...ין פאהרענדיג אויף דער באהן, האט זיך
...י אנזעהען דער קליינהענדלער-קאנגרעס, בע-
...ג זיך מיט דעלעגאטען פארשידענע אלס בע-
... פנימער פון שטעט און שטעטלעך אויסגע-
...אין יום-טוב׳דיג אבער דאך האט מען בעקענט
...דענס דעלעגאטען-געזיכט אראפלייענען עפעס
...ראס פריילעכקייט, נישט דאס הייטערקייט, ווי
...גדיג זיך אין די אמאליגע צייטען, פאהרענדיג
...וועלכע קאנגרעסען, אויך פון אונזער לאדז
...זיך ב"ה נישט צו פערזינדיגען, צוזאמען גע-
... אין וואגאן אנדערטהאלבען טוץ דעלעגאטען.
...יך אויף די גרויסשטעטישע דעלעגאטען-גע-
... האט מען געקאנט מערקען א פערזארגטקייט.
...האט מען זיך פונאנדערגעשמועסט און יעדער
... גענומען אראפרעדען פון זיין שווער הארץ,
... זיך אויפגעוויקעלט א פעקעל יודישע צרות,
... דערצעהלט ליידער פון זיין שטעטעל פון
... געשעהענישען, מעשיות פון באיקאטען,
...ריין, העצערייען, פיקעטען, שווערע שטייע-
...אטענטען „זאיענטשעס, פערקויפט די לעצטע
...ס, און ענדליך ווארשאווא.

...יינקומענדיג אויף לעשנא 40 אין דער צענט-
... שוין ביים סעקרעטאריאט-טיש, ארומגע-
... פון דעלעגאטען מיט טעקים אין די הענד,
...געפאקט מיט נאטיצען פון יודישע צרות
...לעדיגט מיט די איינטריטס-קארטען, אט
...יך שוין פון זאל דער ערשטער קלינג, פון
...ום ,די דעלעגאטען איילען זיך בעריוועז,
...ילענדיג חלילה פערפעהלען צו זיין אנוועז-
...יי דער ערעפנונג. אויפ׳ן זאל געפינען זיך
...ערשידענע הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען
...טער פון מיניסטעריום, טרעט יעדער מיט
...ורך ארי׳ן אריין אין זאל.
...ר זאל שעהן בעלויכטען, פיין דעקארירט,
...ילד פון מארשאל פילסודסקי איינגעהילט
...זארצען) אלע פלעצער כמעט שוין בעזעצט
... הונדערט דעלעגאטען צווישען זיי זעהט
...ויס דער צעלענדער-הוט פון הרב פאזנער
...ארשא, וואס איז אויך געקומען בעגריסען.
...רעזידיום-טיש איז פול בעזעצט, אין דער
...עהט שוין גרייט די פאהן מיט׳ן גאלדענעם
... בענייען ; מען זעהט ארויס די גרינע פארב,
...גט מיך שטיל, אויפ׳ן אויער א דעלעגאט
...מיר, „פאר׳וואס נישט בלוי ?״ „שא ! יעצט
... מען נישט קיין קשיות״, — ענטפער איך
...ין שארף, עס הערט זיך נאך א קלינג פון

פרעזידיום און עס שטעלט זיך אויף דער פרעזעס
פון דער צענטראלע. אד״ו. זונדעלעוויטש. א שטיל-
קייט, א פייערליכער מאמענט, עס מערקט זיך א
געהויבענע שטימונג.

עס לויפט אדורך א בילד פון 15 יאהר צוריק,
ווי די צענטראלע האט זיך געפונען אויף דער
ניזקע גאס, אויף א בוידעם-שטיבעל, מען האט
דעמאלט געפרענט, דעם יובעלער פון הויז, ווי עס
איז דא די צענטראלע, האט ער צוריק געפרענט:
„מיט וואס האנדעלט זי ?״

די פארטרעטער פון דער קליינהענדלער-ארגא-
ניזאציע זענען צופרידען דערמיט, וואס פון די
קערענדליך וואס זיי האבען פערזייט, האט זיך די
ארגאניזאציע אזוי שעהן צעוואקסען. זייער ארגא-
ניזאציאנעלע ארבייט איז נישט געגאנגען פערלוירען.
אט מיט אזא פייערליכע שטימונג, און בעגריסונגען
פון הויכגעשטעלטע פערזאנען, און פון פערשידענע
אינסטיטוציעס, און מיט א הארציגע טרייסט-רעדע
פון דעפ. זאמערשטיין, און פון אד״ו. זונדעלעוויטש,
צו די טיפגעבלוטיגטע הערצער פון די דעלעגאטען,
וועלכע האבען אויף א מינוט פערגעסען פון זייער
באגאזש פון יודישע צרות ,וואס זיי האבען מיטגע-
בראכט פון גאנצען לאנד, האט זיך דער ערשטער
טייל פון קאנגרעס געענדיגט.

❋

מיט איין מאל האט זיך דער גאנצער יום טוב
פערוואנדעלט אין א תשעה-באב שטימונג, די דע-
לעגאטען האבען זיך אויפגעכאפט ווי פון א גוטען
חלום, און דערמאנט זיך אין דער ריכטיגער ווירק-
ליכקייט, וואס עס טוט זיך אב, און מיט וואס פאר
א טרויעריגען באגאזש זיי זענען געקומען פון
זייערע שטעט און שטעטליך, אט דערזעהט זיך
אויף דער טריבונע א דעלעגאט מיט דעם ערשטען
וועה-געשריי. אין זיין שטעטעל זענען פערהאנען
500 אזוי-גערופענע מארק-פאהרערס, וואס פער-
שפרייטען איבלענדישע פראדוקציע אויף אלע מערק
און אין פערשידענע דערפלעך, וואס וועקען דעם
קאנסומענט צו קויפען און בעמיהען זיך ווי ווייט
מעגליך צוצופאסען זיך צו דער יעצטיגער פאדע-
רונג פון דער רעגירונג, צו פערקויפען ביליג,
ווי בעזיצען פאטענטען, און מיט איין מאל קומט
מען א היימצופאהרען, דערשלאגען, ווארפבירט אהן
סחורה, און אהן געלד, שוין איז פון א פרנסה-
מענש געווארען א נצרך.

אט שטייט א צווייטער דעלעגאט פון א שטע-
טעל און קלאגט זיך פאר וואס די פארשטעהער
פון דער רעגירונג זענען שוין אויסגעוואנגען.
הלמאי וואלטען זיי געהערט, וואס עס טוט זיך אב
ביי זיי אין שטאט, וואו מען הענגט אן צעטעלעך
פון היגטען דעם אנשטענדיגען קריסט, וואס גייט
אריין קויפען אין א יודיש געשעפט, ווי מען שטעלט
פיקעטען ביי די יודישע געוועלבער. און לאזען
נישט אריין, א חוץ דעם סקיועסטראטאר...

א דריטער דעלעגאט דערציילט. אז אין א גע-
וויס שטעטעל האט מען דעם מארק איבערגעטראגען,
ווייט הינטער דער שטאט און צוגענומען עטליכע

הונדערט יוד. קליין-סוחרים, די פרנסות. דער „אור-
ושאנד סקארבאוע״ וויל פון דעם אלעם נישט וויסען
און מאהנט „פאדאטקעס״, „מיר ווילן גערן צאהלען
אבער פון וואנען ?״ ווען מען לאזט אונז נישט האנ-
דלען. עס רעדט א דעלעגאט פון די פויזנער פאה-
רערס, און דערציילט וואס פאר שבעה-מדורי-גהנום
זיי האבען אויסצושטעהען אין יענע קאנטען, און
ווייזט אן, אז די דאזיגע פאהרערס פלעגען אויס-
קויפען באהן-ביכלעך אויף צענדליג טויזענדער זל.
און היינט מוז מען זיצען אין דערהיים אויסגעהן
פון הונגער, און פאלען צו לאסט דער געזעלשאפט,

די אלע רעדנער ווייסען צו דערצעהלען וועגען
ווילען פון כלל קריסטליכע בעפעלקערונג צו קוי-
פען ביי יודען ,נאר קליינע אנטיסעמיטישע גרופען
שטערען און די גאנצע אנטיסעמיטישע העצע צילט
נאר אראפצורוימען דעם יודישען סוחר, בכדי זיי
זאלען שפעטער קאנען גוט פערדינען ביים ארביי-
טער און פויער.

יעדער דעלעגאט ,וואס גייט אראפ פון דער
טריבונע זאגט: „איך האב נאך קיין טויזענד-
חלק נישט דערציילט פון די ליידען ,פון די צרות

נאך די אנגענומענע רעזאלוציעס און נאך
די וואהלען ,ווינשט מען זיך: מזל טוב! מזל טוב!
זאל אונז אלע זיין מיט מזל, הליאי !

לייבוש ראזענבערג

(פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין
און דעלעגאט צום צוזאמענפאהר)

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט פרעמיערע !
פילם פון דער נייעסטער סאוויעטישער
פראדוקציע א. ג.
גאלדענער
טייך
אויסערן פראגראם:
קלאנג-צוגאבען פון Paramount
פון P.A.T.

Proszki od
BÓLU GŁOWY
dla dorosłych, ze znakiem fabrycznym
KOWALSKINA
AP
FABR. CHEM. FARM. AP. KOWALSKI W WARSZAWA

קאנפיסקירט געשמוגעלטען סאכארין

(א) אויף לימאנאווסקיעגא-גאס האט די גרעניץ
פאליציי פערהאלטען א וואגען און קאנפיסקירט גע-
שמוגעלטען סאכארין פאר א סומע פון 1,000 זל.
ווי עס ווייזט זיך ארויס, האבען דעם סאכארין
א לענגערע צייט צונעשטעלט אין לאדזער בעקע-
רייען און צוקערניעס וואלף גרינבערג פון לוטא-
מירסק און זיין געהילף, אדאם קאשטשיצקי.
געגען די ביידע איז פערפיהרט אנ׳אויספארשונג

מילא, איז נישט...

(א)) אויפ׳ן באלוטער מארק איז ארעסטירט גע-
ווארען דער פראפעסיאנעלער גנב אליה ליכטמאן
בעת ער האט געהאט חשק (ער האט עס אויך געטון
נאר כ׳איז איהם נישט געראטען). ארויסציהען א
פארטפעל מיט געלד ביים סוחר משה גרינשפאן פון
קיעלץ.

— אז עס גייט נישט, „זיצט״ מען...

די נאאיווע „פראווענץ״...

(א) ווידער דיזעלבע מעשה:
אויף דער נאוואמיעיסקא-גאס האט עפעס אנ׳-
אומבעקאנטער פערשוין אפגעשטעלט א געוויסען
נחמן פאזשענטשעוסקי׳ן, וועלכער איז אנגעקו-
מען פון קאליש, און איהם פארגעלייגט צו קויפען
א בריליאנטענעם בראש — עפעס „א צוש שבצוש״...
פאזשענטשעוסקי איז אריין מיט׳ן „בריליאנטען
הענדלער״ אין א טויער, בעצאהלט איהם די קלינגענ-
דיגע 65 גילדען, און בעקומען א שטיק בלעך מיט
גלעזלעך, אז מ׳קאן דערפון מאכען אנ׳אמת׳ן
לאמטער...

איצט זוכט פאליציי דעם שווינדלער

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל-ארצט פאר הויט.- געשלעכטס-
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8 פריה ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אוו.
זונטאג פון 10—1 בייטאג. אלע ארט אנאליזען
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. REICHE...
...לודביאווא 28. טעל. 93-201
ספעציאליסט
...מענער - שוועכע - בעהאנדלונג
...עלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליזען
...מט אן פון 8—11 פון 5—8 אווענד.
זונטאג און הגאות פון 9—1

אויפן דערנער-וועג

שפאנענדער סענסאציאנעל-ראמאנטישער ראמאן

12)

... יועסט אן אלץ, וואס איהר קענט, איך
...ן די ברייטסטע פולמאכטען, הער פולקאוניק.
...דעם פערדעטער מוזען מיר האבען אין אונ-
...הענד. צום ווידערזעהן!
...דל האט איועקגעלעגט דאס טעלעפאן-טריי-
...ער האט א קוק געטון אויפ׳ן זיינער און
...ונגען צום בעדינער:
... צוגרייטען א הייסע וואנע! — האט ער א
...טון, ווען דער בעדינער האט זיך בעוויזען
...ר טיר.

שולדיג אדער אונשולדיג ?

...ר דער געביידע פון דער מיליטערישער
...אטור אין ווען האט זיך אפגעשטעלט אנ-
...טע קארעטע. פון איהר איז אויסגעשטיגען
...וניק רעדל און האט זיך גלייך געלאזט געהן
...פינעט פון דעם גענעראל-פראקוראר פון
...ישען מיליטער, ווילהעלם הארבערדיין.
...-יעצט איך ,הער פולקאוניק, — האט דער
...ל-פראקוראר אנגעוויזען רעדלע׳ן אויף א
... — איך פערשטעה ,אז אויב איהר אליין
...ך צו מיר מטריח געווען, האנדעלט זיך עס
... וועגען זעהר א וויכטיגען ענין, נישט אמת?
... — דער ענין איז טאקי זעהר א וויכטיגער —
...עדל געענטפערט, און צוגעבענדיג מיט א
...ן טאן , האט ער געזאגט: — צי זענען אייערע
...און וועגן אין ארדנונג ?
...אבערדיין האט איהם פערוואונדערט אנ-
...ט:
... — איך פערשטעה נישט, וואס איהר מיינט,
...לקאוניק.
... — איך האב מיט אייך ,הער גענעראל-פרא
... צו שמועסען וועגען זעהר א וויכטיגען
...סוד. מיר, מענשען פון „געהיימען נאכריכטען
... מוזען תמיד וויסען, צי מען הערט נישט
...אונטער.

— איהר קאנט זיין פולשטענדיג רוהיג, פול-
קאווניק. קיינער קען אונז נישט אונטערהערען.
ווייל די ווענט זענען גענוג דיק און אין שכנות דיי-
גען צימער געפינט זיך נישט קיינער.

רעדל האט ארויסגענומען פון זיין טאש א
פאפירעל און עס דערלאנגט האבערדיינ׳ן.

האבערדיין האט דורכגעקוקט דאס פאפירעל
און געזאגט:

— איך ווייס שוין דערפון, הער פולקאווניק.
איך האב זיך טאקע מיט אייך געוואלט זעהען וועגען
דעם ענין. דאס איז דאך א שרעקליכע זאך!
וואס זאגט איהר דערצו? וואו דארף מען זוכען
דעם פערברעכער? טאקי אין גענעראל-שטאב גופא?
צי האט איהר שוין וועלכע עס איז ידיעות פון
אייערע מענשען?

— יא, — האט רעדל האסטיג געענטפערט.

— נו?

— איך האב געפאקט דעם שפיאן!

— וואס רעדט איהר?! — איז דער גענעראל-
פראקוראר אויפגעשפרונגען פון זיין ארט א שיי-
נענדיגער און צופרידענער.

— 18. —

— איך ווייס שוין אפילו ווי ער הייסט,
— האט רעדל געענטפערט, — ער וועט זיך שוין
פון מיינע הענד נישט ארויסדרעהען.

— דאס איז גלענצענד, הער פולקאוניק!
איך וועל נאך היינט ארויסגעבען א בעפעהל צו
ארעסטירען דעם דאזיגען אויסוואורף.

רעדל האט א שמייכעל געטון:

— א, דאס איז נאך אביסעל צו פריה, הער
גענעראל-פראקוראר, — האט ער בעמערקט.

— פאר׳וואס?

— ווייל דער בחור געפינט זיך נישט אין
עסטרייך.

— ער האט שוין בעוויזען צו אנטלויפען? —
איז דער גענעראל-פראקוראר ווידער געווארען פער-
כמורעט, — טא ווי אזוי האט איהר איהם געפאקט?
כ׳פערשטעה נישט .

רעדל האט נאך אלץ געהיימניספול געשמייכלט.

— דער ענין איז נישט אזוי פשוט ווי עס קאן
אין פלוג זיך אויסדוכטען, — האט ער געענטפערט,
— איך האב דעם שפיאן ענטדעקט, איך ווייס ווי
מען רופט איהם, אבער אריינבעקומען אין אונזערע
הענד איז איהם נישט אזוי לייכט...

— אבער, צי ווייסט דער שפיאן, אז ער איז
ענטדעקט געווארען?

— ניין, ער ווייסט עס נישט.

— דאס איז גוט. אבער פאר׳וואס קאן מען איהם
נישט ארעסטירען?

— ווייל ער געפינט זיך אין אויסלאנד.

— טא איז ער דאך אנטלאפען, ווייסט ער דאך
יא, אז מען האט זיך שוין דערוואוסט וועגען זיינע
פערווערישע מעשים .— האט האבערדיין נער-
וועז א זאג געטון. — איך פערשטעה נישט...

— איהר דענערווירט זיך אומויסט, הער פרא-
קוראר, — די זאך איז אזוי: צי האט איהר געהערט
די געשיכטע מיט׳ן מיליטערישען ריכטער אין לעמ-
בערג, העקאילא?

— געוויס איז מיר די געשיכטע בעקאנט. איך
האב דאך דער ערשטער געהייסען מאכען אנ׳אויס-
פארשונג וועגען זיין פערברעכען.

— צי ווייסט איהר, וואו העקאילא געפינט זיך?

— דער חברה׳מאן איז אנטלאפען קיין אויס-
לאנד. עס איז אונז נישט געלונגען צו דערגעהען
וואו ער געפינט זיך. אבער וואס פאר א שייכות
האט העקאילא צו דער שרעקליכער געשיכטע מיט׳ן
מאביליזאציע-פלאן? איהר האט א חשד אויף
העקאילא׳ן?

— הער פראקוראר, דער חשד איז שוין מעהר
קיין חשד נישט. מיינע מענשען האבען עס שוין בע-
שטעטיגט, — האט רעדל געענטפערט מיט א טריאומ
פירענדיגען טאן. — העקאילא איז א געפעהרליכער
שפיאן. ער געפינט זיך שוין א לענגערע צייט אין
דינסט פון רוסישען גענעראל-שטאב, און לויט די
זיכערע ידיעות וואס איך האב בעקומען, האט ער
דאס געמאכט די קאפיע פון אונזער מאביליזאציע-
פלאן און די דאזיגע קאפיע איבערגעשיקט קיין
ווארשא. דאס רעטעניש איז אלזא שוין געלעזט.

דער גענעראל-פראקוראר האט אויפמערקזאם
אויסגעהערט רעדל׳ס ענטדעקונג. זיין געזיכט האט
זיך ווידער אנגעכמורעט און ער האט ווידער
אויפגערעגט א פרעג געטון:

— די דאזיגע ענטדעקונג קאן אונז אבער קיין
גרויסען נוצען נישט ברענגען, אויב מיר ווייסען
נישט וואו העקאילא׳ס געביין איז אהינגעקומען.
וואס קומט ארויס פון דער גאנצער ענטדעקונג, ווען
מיר קאנען נישט האבען דעם פעררעטער אין אונ-
זערע הענד!

— מיר וועלען איהם האבען! — האט רעדל
רוהיג א זאג געטון.

— איהר ווייסט וואו ער געפינט זיך?

אנשטאט אנ׳ענטפער, האט רעדל ארויסגענומען
פון טאש א בויגעלע געדיכט-בעשריבען פאפיר
און עס דערלאנגט דעם גענעראל-פראקוראר:

— נאט לייענט, דאס איז א פאטאגראפיע פון
אנ׳איבערגעכאפטען בריף.

האבערדיין האט גענומען הויך לייענען:

„טייערער פריינד! צוליב פערשטענדליכע אור-
זאכען טאר איך זיך נישט אונטערשרייבען אונטער׳ן
בריף מיט מיין אמת׳ן נאמען. איך הייס היינט
קארל וועבער און געה אן פאר א רוסישען בירגער.
איך האב זיך קוים מיט צרות דערשלאגען קיין קורי-
טיבא, א קליינע שטאט אין בראזיליען. איך געפין
זיך שוין דא צוויי וואכען. עס געהט מיר נישט
שלעכט. איך לעב פון דעם גרייזיזער געלד, וואס
איך האב מיט זיך מיטגעפיהרט. איך האב אבער מורא
פאר איין זאך: די עסטרייכישע רעגירונג זאל מיך
נישט ארויספאדערען. דאס וואלט געוועזען ביטער,
און דו ווייסט דאך, אז לויט די אינטערנאציאנאלע
אבמאכען קאן מיך בראזיליען ארויסגעבען. דערוויס
זשע זיך וואס ער הערט זיך מיט מיין ענין צי זוכט
מען מיך שטארק ארום. איך מוז עס דאך וויסען.
וואס מאכט איהר אלע? ווי פיהלט דיין פרוי?
שרייב מיר באלד אנ׳ענטפער. איך שיק דעם בריף
אויף אנ׳אנדער אדרעס. אבער איך גלויב, אז דו
וועסט איהם דערהאלטען.

„אלזא, איך ווארט פון דיר א גענויען ענט-
פער, ווי דער ענין מיינער זעהט אויס. איך דארף
דאס גענוי און דרינגענד וויסען.

דיין בעסטער פריינד, קארל וועבער".

(פארטזעצונג קומט)

אפטייקען.
היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פלאץ קאשטשושקא 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פעטריקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פושיאזד 54), ג. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 56).

„טאז" וועט ווייטער פיהרען דעם זויגלינגס-היים פון קהלה

נעכטען איז אונטערן פארזיץ פון דעפ. מינצבערג אין קהלה פארגעקומען א קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון „טאז": ד"ר שיפמאן, ד"ר שווייג און ד"ר שוואלבע וועגען ענין „זשלאבעק".

ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די היים פאר זויג-קינדער ביי דער קהלה ווערט ווייטער געפיהרט דורך „טאז" און דערביי ווערט די צאהל קינדער, וואס ווערען דארט אויסגעהאלטען דורך דער קהלה בעדייטענד פערגרעסערט ווערען.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון צייהן און יאסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-20.

זאמלונג פאר'ן פוילישע שול-וועזען אין אויסלאנד

(א) אין לאדז און אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע איז פונקט ווי אינם גאנצען לאנד, ארגאניזירט געווארען א חודשליכע זאמלונג לטובת דעם פוילישען שול-וועזען אין אויסלאנד.

דער זאמעל חודש רעכענט זיך פונם 15 יאנואר ביזן 15 פעברואר ה.י. איינשליסליך.

פארלעזונג אין יודישן קאמבאטאנטען-פעראיין

שבת ד. 18 ד. ח. 6 אין אוונט, פינקטליך, וועט אין דעם יודישען קאמבאטאנטען פערבאנד (גדאנסקא 91) פארקומען א פרעלעקציע פונם קאפיטאן ב. גראמטשעווסקי, דעם ליטער פונם זעלבסטשטענדיגען בילדונגס-רעפעראט ביי ד. א. ק. 4 א. ד. ט. „אידעאישע און בילדונגס-ארבייט אין די קאמבאטאנטען - פערבאנדען". די פערוואלטונג פון קאמבאטאנטען - פערבאנד לאדענט איין זייבע מיטגלידער מיט די משפחות, אויך סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען.

ווידער גרעסערע געווינסען אין אונזער קאלעקטור!
געכטען אין 10-טען ציהונגס-טאג פון דער איצטיגער IV-טער קלאס פון דער מלוכה-לאטעריע איז דאס געווינס פון
אויף
№ 51851 .5.000 זל
אויך 2.000 זל. אויף נומער 113552 און 1.000 זל. אויף נומר 1883, 1.000 זל.
אויף נומר 42625 און אנד. געווינסען ווידער געפאלען אין אונזער גליקליכער קאלעקטור פון
I. H. LITTMAN
32 Piotrkowska 32
ביי דער איצטיגער 4ט-ער קלאס איז שוין אין אונזער גליקליכער קאלעקטור געפאלען
10.000 אויף נומר 26004
2.000 זל. אויף נומר 74748
2.000 זל. אויף נומר 42609 און אנד.
לאסען צו דער 1-טער קלאס זענען שוין צו בעקומען. כל הקודם זכה!

א טראמוואי ארויף אויף א וואגען

(א) אויף רוג סענאטארסקא און קילינסקי איז דער טראמוואי נומער 17 ארויף אויף א פ... וועלכע עס האט געפיהרט דער פוהרמאן אב... גערשאנאוויטש.

דאס פערד איז דער/הרג'ט געווארען או... ארט, און די פוהר איז צושמעטערט.

גערשאנאוויטש איז ארויס אונבעשעדיגט.

עס ווערט געפיהרט אן'אויספארשונג.

א גנבה

(א) גנבים האבען ארויסגעטראגען פון דער וו... נונג פון חנה שאלאדאיעווסקא (נארוטאוויטשא 22) ... רונג און געשיר פאר אנ'ערך 1,100 זלאטים.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטערי...
4-טע קלאס — 10-טער טאג

50,000 zł — 117633.
20,000 zł. 142621.
10,000 zł. — 4248, 55018. 165661, 176163.
5,000 zł. — 9683, 33701, 51851, 66583.
2,000 zł. — 4656, 9488, 18762, 28559, 32711, 33296, 39351, 60256, 62949. 63953, 70704, 85215, 94888, 108513. 113552, 119570, 131841, 133052, 138925, 147789, 164134, 188565.
1,000 zł. — 6411, 7626, 10422, 18853, 15340, 26155, 28689, 28901, 33800, 33274, 39678, 39857, 40468, 50508, 50638,59087, 59517, 60453, 62161, 79037, 94948, 100275 109589, 107654, 122153, 121885, 130518, 134975, 145841, 147163, 169004, 150575, 150813, 151291, 154067, 164142, 166935, 192940, 193426.

PO 200 ZŁOTYCH

34 597 624 784 893 929 99 1176 87 211 367 465 751 87 95 812 94 978 2010 111 467 501 14 619 725 55 93 828 3022 53 110 340 598 604 903 4011 35 91 387 90 454 513 633 708 901 55 68 5006 232 40 476 603 26 83 716 45 852 61 952 6004 67 233 332 5 748 892 968 7076 87 101 37 210 38 349 423 54 62 536 609 50 75 869 8085 151 471 500 877 995 9028 151 8 522 62 637 822 80 9

10007 274 420 82 674 753 873 86 975 92 11305 499 527 65 813 943 12058 63 425 58 91 92 540 71 735 97 9 975 89 13024 228 63 404 515 35 604 721 14046 59 265 411 42 544 710 884 15058 152 209 56 76 84 372 489 543 774 82 800 7 948 16038 68 105 387 93 434 6 733 71 86 17000 38 67 222 346 462 596 901 32 18023 34 90 8 195 352 73 436 573 611 84 728 63 92 907 19062 83 125 246 345 971 83

20022 186 201 331 431 949 21238 314 69 441 48 916 17 22091 4 148 234 484 700 817 78 939 23015 88 399 420 573 81 702 98 24250 61 311 471 590 665 71 885 929 68 75 86 25082 626 707 907 26082 100 46 798 818 70 1 93 27000 135 95 275 471 508 734 968 28030 137 42 89 235 396 413 588 676 78 808 82 29043 168 218 68 359 711 32 45 868 909 31 43 69

30081 186 208 26 507 675 700 46 58 31031 447 83 502 69 771 833 82 32030 157 329 604 46 700 813 38 912 33050 144 48 243 51 62 347 71 522 83 719 64 8 78 98 834 61 924 34147 83 140 91 5 397 472 545 634 35000 100 174 237 374 616 770 862 39 88 36024 185 361 73 473 684 830 946 76 37225 421 509 604 11 763 45 832 962 38003 71 137 251 6 377 497 865 936 39039 45 91 139 99 229 412 631 761 941 57

40033 36 117 323 64 99 643 820 45 66 82 973 41003 98 179 200 41 77 401 737 54 835 960 42054 282 303 454 540 801 982 43034 136 9 352 618 44176 303 428 39 96 651 733 909 12 78 45004 83 5 6 149 316 434 538 81 768 46011 273 319 511 18 25 822 47019 283 360 2 7 84 482 769 812 40 68 73 94 905 48013 219 326 435 519 22 612 32 98 719 96 49027 182 261 300 41 98 462 558

50032 114 73 422 52 552 687 711 983 51236 95 461 536 8 53 89 616 77 89 718 65 52154 326 52 88 93 485 542 88 879 84 90 53224 313 439 503 756 54044 110 305 16 554 609 989 55079 158 357 555 612 97 817 952 56226 49 399 451 759 934 79 57144 53 81 460 561 79 635 57 817 67 908 58062 171 401 457 58 661 778 814 977 94 57049 106 15 80 91 241 60 347 409 81 94 689 94 781

60037 234 69 305 42 621 7 28 709 28 94 868 948 61 61357 476 98 513 83 633 706 7 9 852 62082 124 433 98 506 81 826 70 920 63094 156 76 9 237 371 7 444 628 59 91 7 770 940 64000 795 65106 224 7 332 3 511 671 7 85 921 98 66013 40 263 6 380 410 47 550 612 32 748 837 54 62 924 41 67012 100 30 323 431 41 709 26 863 68143 52 85 206 15 369 99 494 536 638 755 934 40 57 98 69175 279 314 58 93 570 625 8 741 88 918

70041 246 469 531 58 66 79 629 48 895 71070 198 213 73 82 316 433 567 621 71 765 886 908 72102 201 533 932 94 73150 91 5 322 412 37 40 2 55 87 726 65 826 74186 574 87 97 601 862 919 42 75075 205 745 62 9 913 76052 190 9 319 521 657 87 802 77056 184 337 401 543 790 897 906 78201 727 79058 271 418 28 546 74 619 953.

80131 293 412 509 76 727 53 953 81183 233 352 530 689 852 907 82174 84 299 358 83167 250 389 557 99 682 94 830 81 952 81 84370 456 88 505 59 763 921 85064 84 124 80 250 83 324 93 748 985 86023 347 601 816 36 985 87039 348 437 99 581 736 869 901 25 88033 105 23 77 307 596 603 37 763 812 29 74 89188 396 422 708 975

90469 92 91149 203 426 634 768 92134 68 207 369 659 99 704 843 93023 77 367 463 549 607 93 720 929 94064 100 233 325 431 531 49 622 90 730 911 82 95014 28 46 332 40 463 713 867 959 96019 137 311 790 858 76 932 38 50 97028 43 467 510 39 648 757 871 955 98019 128 321 405 559 652 73 708 808 46 71 99008 83 103 266 403 53 740

100045 259 382 549 671 890 101265 326 597 734 972 102024 106 295 347 80 415 16 512 37 610 94 860 944 103709 873 920 104373 723 91 814 105343 531 749 806 992 106197 202 424 532 679 828 957 107118 122 304 612 50 89 737 869 951 108171 299 451 94 770 88 843 957 77 109267 381 88 455 503 19 932 43 7

110073 129 286 303 80 462 86 585 93 670 83 764 111040 113 220 437 560 667 770 968 112090 8 129 39 257 414 546 814 38 113009 147 200 515 804 31 114094 336 94 407 20 42 547 94 784 900 46 115226 42 321 425 67 669 715 849 920 86 116163 392 421 4 80 531 683 791 807 67 117240 2 343 541 649 118263 690 762 72 868 956 119045 72 3 104 265 72 614 58 732 858

120079 294 426 595 726 822 42 47 121001 168 402 31 576 774 884 931 53 122003 36 157 506 24 635 707 978 123035 124 48 223 318 82 698 802 901 124696 143 230 455 791 7 125130 48 242 924 25 126054 123 44 215 82 417 753 885 959 127011 16 55 84 279 308 465 535 98 667 75 931 61 128318 73 9 447 614 972 129097 101 302 13 535 59 708 826 82 97 918 41

130057 107 225 377 429 48 73 76 518 754 802 21 43 980 90 131161 336 403 89 555 98 614 855 906 132048 98 107 276 445 65 513 60 133024 353 476 96 540 664 814 909 134205 392 400 818 38 933 135037 240 572 85 637 74 701 988 136175 275 305 421 98 555 627 812 94 900 137021 40 2 255 84 493 543 9 660 721 53 999 138026 125 347 8 738 930 139205 27 57 798 827 72

140148 57 369 414 6 618 849 99 141050 186 92 251 336 697 77 931 142010 347 420 33 9 83 674 709 39 829 92 143068 123 70 208 379 93 524 90 642 722 34 802 968 144045 8 140 258 408 32 534 656 768 851 971 145010 20 157 488 640 730 73 878 976 146008 114 31 89 301 408 26 86 93 599 617 835 147167 414 26 72 711 89 856 148046 96 324 442 586 637 807 956 72 149094 115 330 449 555 72 685 711 911 22 7 46

150033 140 420 7 74 572 610 897 151184 212 52 91 335 62 551 631 883 903 90 152030 144 68 558 73 4 654 822 64 153127 77 89 247 34 446 9 824 913 27 31 154045 236 45 436 636 75 749 827 37 41 59 943 155064 94 214 30 89 332 592 793 868 957 156012 21 114 778 868 909 71 157020 92 173 81 295 304 14 424 80 674 941 158358 746 822 916 52 159169 228 39 417 78 543 846 903 29

160221 8 44 417 77 628 800 36 71 161041 67 95 129 43 215 318 95 505 162055 109 230 393 575 763 988

163008 85 95 230 47 75 336 80 413 58 645 705 866 941 164339 47 62 170 764 165172 97 512 1623 713 35 812 166346 500 622 792 822 4 40 61 167001 3 14 412 60 639 769 830 920 108024 209 382 407 42 572 935 76 169085 132 77 99 235 72 325 33 609 946.

170207 316 617 707 826 171041 100 15 316 430 554 631 49 72 172163 219 300 832 173208 374 88 493 174037 125 413 97 555 65 92 818 39 925 43 56 175027 32 46 73 146 81 5 349 403 571 600 993 96 176131 69 270 95 458 511 28 662 81 862 177007 20 49 175 411 76 94 515 61 629 178069 744 901 179032 184 222 311 476

180043 444 537 70 608 764 181045 58 187 417 517 67 721 825 71 952 182190 559 648 749 892 956 83 183009 72 46 167 315 546 620 753 81 90 803 89 933 57 184224 34 453 510 77 644 80 952 185040 139 45 257 68 302 71 463 562 610 866 87 186059 130 314 82 478 508 31 652 724 86 918 187691 188049 51 249 334 427 775 941 64 189137 208 349 415 90 506 77 685 753 830

190260 71 504 32 650 876 930 45 66 191011 281 714 61 869 904 192055 81 178 294 7 322 96 414 611 805 50 933 78 193057 8 200 10 32 92 369 89 404 72 576 722 848 53 978 194082 103 356 526 653 766 845

W drugiem ciągnieniu padły następujące wygrane:

30.000 zł. — 167420.
20.000 zł. — 104516.
10.000 zł. — 38515 165757.
5.000 zł. — 61317 77035 171342 177519.
2.000 zł. — 9180 15516 44185 46390 59711 70608 70974 100453 122648 126501 142179 147820 167558 191780 192758.
1.000 zł. — 3355 6255 12680 23070 27111 34905 41018 42248 42625 43021 44133 44361 46266 50759 55639 60886 61638 64733 67223 69187 71043 76613 77482 79283 90759 95830 97912 102654 112807 126705 131928 135642 137137 138628 145028 153459 154428 155144 164825 167608.

Po 200 zł.

182 392 94 466 796 917 1469 89 548 704 826 968 2121 762 3058 181 396 572 792 865 4309 561 635 730 896 5616 94 812 6337 536 7318 52 8125 238 50 519 9118 409 80 506 943.

10082 468 603 16 739 11368 510 12038 111 99 328 95 579 707 29 71 13038 370 590 759 855 14176 294 461 750 952 15115 208 515 39 620 716 848 16004 420 784 17312 93 420 91 872 90 18001 279 498 724 923 94 19022 24 340 533 69 732 817 938

20005 55 176 827 40 21399 492 707 812 33 22749 23316 55 687 24169 225 781 25464 679 928 26173 618 27048 60 240 483 507 41 99 28555 793 29081 92 255 86 356 57 87.

30012 219 500 727 31148 355 461 562 890 23015 74 188 363 447 668 796 33096 174 310 488 620 44 758 859 976 34140 306 74 82 859 35348 496 563 64 747 920 36123 59 92 546 37036 129 578 743 980 38595 39008 422 520 28 661.

40169 235 301 537 660 707 75 924 56 41085 97 194 217 306 605 42143 323 43108 356 61 95 447 53 71 607 44040 68 338 997 45165 542 634 839 46191 547 47010 226 363 473 98 964 48024 31 148 270 99 427 691 705 813 932 49009 30 250 74 608 35 65 791 864.

50124 477 535 788 906 73 51072 135 799 836 921 52091 131 322 431 532 53057 237 927 54071 114 201 388 450 80 596 714 816 55021 53 93 292 417 35 538 629 56006 307 30 942 57184 216 302 472 517 97 612 912 58298 445 742 59172 86 452 777 835.

60887 61075 109 282 305 401 559 62 903 62148 55 493 630 772 82 63274 417 525 652 766 869 905 06 64627 701 36 853 65071 386 733 66364 823 992 67574 661 840 959 68182 211 365 951 69108 09 540 63 796 889.

70208 41 742 50 71051 103 239 422 72060 412 575 82 73286 610 74175 209 302 33 414 69 697 858 75002 396 749841 67 921 42 77426 709 26 78244 79119 70 320 554 656.

80079 240 309 82 446 776 899 81165 212 749 812 82461 797 83218 655 95 84183 313 72 766 975 85005 35 351 964 86130 93 295 469 525 70 645 744 87145 369 450 97 563 786 885 67636 836 917 89098 520 59 679 707 885.

90172 533 797 860 91150 216 312 422 47 548 646 68 984 92393 415 879 995 93004 174 232 427 38 835 76 94139 304 560 780 95092 260 672 827 96102 59 282 322 603 26 63 771 860 924 65 97068 87 213 47 531 733 862 98083 291 558 674 823 47 99050 539 54 769 908.

100038 130 238362 427 531 101124 42 77 345 635 722 45 805 976 97 102420 936 69 103039 439 717 902 104199 428 56 807 955 91 105173 762 988 106179 943 107136 279 360 454 691 942 108907 109196 99 708.

110021 32 187 394 111410 721 26 37 922 112436 46 502 789 976 113115 45 84 90 288 660 75 922 114000 160 69 522 605 24 760 937 58 66 115142 412 840 117001 286 393 444 60 655 753 956 118003 186 119192 372 503 25 66.

120072 85 196 328 552 94 620 72 715 880 121147 91 99 391 535 831 122020 380 779 123557 870 124094 115 268 657 724 125040 66 720 952 126020 77 386 405 935 127446 51 515 27 634 128000 33 199 403 91 97 644 807 57 96 129102 379 582 832 990 99.

130117 66 283 529 93 629 833 131198 253 360 718 132017 30 341 810 133072 118 243 851 134594 820 61 900 135374 514 29 662 936 63 136805 06 41 915 137175 383 439 630 138208 690 804 06 969 139034 306 25 47.

140191 230 43 61 433 776 919 27 42 67 141371 563 976 142053 275 498 634 895 143043 356 413 91 597 672 144010 76 149 71 257 644 682 145194 217 306 951 146256 371 489 562 147154 378 582 782 815 148015 140 216 364 627 763 810 149151 350 428 97 932.

150200 81 758 875 151245 374 746 832 152331 153280 356 456 559 650 756 914 154235 64 450 95 992 155000 21 34 287 712 69 820 961 81 156159 224 759 81 924 157152 401 760 859 917 26 158196 254 396 735 806 87 159304 491 869.

160216 426 927 56 57 161154 602 61 162092 423 908 15 29 163431 91 565 637 65 746 802 29 83 164049 155 76 314 495 885 165476 544 821 166059 521 933 167119 270 359 426 63 647 760 69 783341 434 711 901 57 169156 320 484 678 735 941.

170852 171064 688 865 71 172080 154281 365 173091 419 540 174064 105 286 711 881 939 175102 314 426 58 66 532 69 607 829 89 937 176184 518 62 89 177242 77 178127 356 493 796 877 179016 36 191 269 393 547 772 89

180474 752 181146 275 560 713 182299 475 523 847 183845 184184 393 603 98 185204 401 637 42 186177 410 630 79 956 187152 56 223 649 792 188136 51 339 98 429 595 690 875 920 189746 72 942 190339 643 58.

191359 596 833 92 922 25 192589 193080 335 612 883 194352 416 659 709 967.

CIĄGNIENIE TRZECIE.
Po 200 zł.

11 16 23 528 53 91 951 1033 78 619 969 2046 77 100 506 35 624 82 969 3032 260 524 823 43 927 4030 31 208 63 947 5173 697 928 6028 421 738 92 7305 421 48 663 8000 29 315 422 670 76 805 9090 484 712 81 804.

10073 172 365 414 522 769 843 960 11536 774 843 976 12375 419 85 728 13261 71 339 458 915 14328 30 65 72 84 702 45 815 15129 246 454 542 650 700 854 93 16275 395 534 739 880 17006 186 458 624 843 952 18177 250 19562 674 765.

20639 708 81 821 84 88 972 21102 562 787 22085 308 23014 22 169 542 677 728 24012 218 73 342 497 989 25003 61 143 425 550 63 753 89 885 26098 273 357 467 929 89 27009 945 99 28120 79 591 29034 941.

30203 09 18 387 806 930 31089 784 808 56 984 89 32096 369 84 876 994 33153 543 71 601 24 51 34331 571 731 866 945 35168 93 942 95 36996 37026 264 98 786 822 88 38438 85 631 807 75 906 39225 340 595 760.

40336 41285 364 411 24 678 740 42055 293 348 32 741 62 857 936 43797 864 906 44193 345 686 796 853 89 94 946 45131 350 573 600 83 840 46414 62 95 507 669 725 32 877 908 82 47160 312 16 735 852 48215 53 438 666 851 49215 320 661

50640 794 51013 26 102 573 640 793 957 52086 726 819 53193 418 54089 379 675 935 55505 980 56097 327 492 545 644 89 906 37 67 57178 387 985 58035 497 558 936 59537 678 746 800.

60384 421 648 61049 119 92 436 595 666 72 704 872 926 62029 227 389 601 834 63506 630 843 64198 332 468 88 65646 731 55 895 66101 429 649 916 54 67097 116 236 380 68006 124 913 25 69193 643 728.

70180 217 30 453 992 71370 694 72230 966 73062 345 79 702 902 55 74158 94 385 413 993 75068 520 625 26 76573 86 77402 849 94 78467 795 79395 425 743 844 911.

80048 146 282 837 81025 77 431 54 727 946 82177 870 977 83066 885 84368 738 878 85072 129 87 611 712 86557 640 68 87074 227 455 519 617 795 819 88067 136 269 81 491 654 952 85 89136 413 649.

90222 558 612 806 913 23 91104 481 903 93 92200 315 679 854 93173 244 415 25 661 741 856 927 94065 164 258 62 76 96 95082 342 512 90 655 928 96807 97287 459 711 872 98015 167 359 666 751 904 20 99575 95 792 965.

100110 250 385 459 521 651 962 85 101184 668 102307 78 405 945 50 103224 387 887 913 104051 443 851 929 96 105152 61 403 529 736 822 106206 560 64 107379 611 993 108039 71 224 740 945 109151 489 681 859 980

110151 499 631 893 111071 112305 13 937 99 113089 287 321 516 83 97 743 114164 320 744 814 115287 605 833 991 116058 500 11 660 69 862 80 117156 264 75 451 835 118156 264 75 451 119160 499 691 766 911

120084 491 575 788 806 121040 188 569 748 811 122653 713 928 123209 124114 306 599 665 812 96 125358 440 126117 693 717 808 913 127201 362 631 128292 99 868 932 129151 90 608 765 964.

130021 166 397 628 969 131051 457 132026 232 477 642 99 744 841 984 133560 85 134178 927 45 135260 460 686 136149 309 28 427 137071 333 741 138898 962 72 139031 174 201 506 665 716.

140445 566 744 800 28 141236 387 800 142099 143116 359 76 831 58 144102 659 916 145341 791 955 146622 147239 430 148418 604 873 149242 336 569 664 720 832.

150275 151155 348 666 152235 358 483 682 153250 601 999 154560 666 993 155027 448 812 958 156363 584 851 157250 61 382 534 910 158107 19 46 54 244 384 617 20 88 793 807 94 944 159183 366 459.

160132 911 161299 390 710 824 162126 775 938 163270 592 694 961 164139 397 651 165555 854 166261 74 86 420 81 550 83 729 870 167022 85 315 20 932 55 57 168390 868 169297 843.

170637 993 171177 89 497 784 172308 971 173039 574 704 811 174195 211 57 175162 211 301 929 176038 531 177360 695 760 178118 637 735 923 24 179448 525 36 605 759 870 89

180072 142 351 414 642 67 950 66 181031 191 384 804 72 948 182156 565 621 763 901 183101 271 441 86 835 966 184009 245 558 185910 58 186124 512 708 34 61 967 187017 258 60 385 538 841 188010 71 401 605 63 950 189008 18 140 47 671 77

190129 672 717 48 878 995 191109 316 994 192152 98 793 987 193192 318 454 812 913 194465 769 961

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84

א סאוויעטישער גאסט אין לאדז!

זונטאג, דעם 19-טן ד. ח. 8,30 אווענט, נאר איינאיינציגער קאנצערט

פון דער בעקאנטער סאוויעט. ארטיסטע פון ד. מאסקווער און לענינגראדער אפערע

Marja Maksakowa

(מעצא-סאפראן)

בײַם קלאוויר:

W. MAKAROW

בילעטן צו בעקומען בײַ דער קאסע פון פילהארמאניע.

ארעסטירט נאך איין באנדיט

פון דער נעכטיגער בלוטיגער שיסערײַ אויף דער פאלודניאווא-גאס

(א) אין שייכות מיט דער נעכטיגער בלוטיגער שיסערײַ אויף דער פאלודניאווא גאס, בעת וועלכער איז שווער פערוואונדעט געווארן דער באנדיט ...סלאוו פאלטשעווסקי, און לײַכט פערוואונדעט ... פאליציאנט טשעסלאוו זאיעצקי, דערוויסען זיך איצט נאך א רײַהע וויכטיגע פרטים:

די באלדיגע אויספארשונג האט ארויסגעוויזען ... אין דעם „מיסמאטען", וואס איז אדורכגעפיהרט ...ערען אין דער וואוינונג פון פרוי מרים פריד (קילינסקיעגא 33) האט זיך בעטייליגט, חוץ פערוואונדעטען פאלטשעווסקי און דעם ארעס...ען יוזעף קאמיאנקא נאך איינער — א דריטער ...שוין, וועלכער איז די ערשטע 2 נאכגעגאנגען א פאר שריט ווייטער, און אז עס איז אויסגע...ען די שיסערײַ, האט ער געמאכט „לך"...

מ'האט גליך פעראָרדענט א גרינג נאכ'ן דאזיגע ...פערשוין, און מ'האט איהם טאקי באלד ארעס... דאס איז דעם פערוואונדעטען באנדיטס ברו... דער 20-יעהריגער עדוואַרד פאלטשעווסקי, ...ער האט געוואוינט מיט זײַן משפחה אויף גניע...נסקא 15. אויך בײַ איהם האט מען געפונען ...הר, גנב'ישע כלים און רעשטלעך פון דער ...טער גנבה.

...י עס ווײַזט זיך ארויס, געהער דער אין בויך ...רפערוואונדעטער טשעסלאוו פאלטשעווסקי צו דעם געפעהרליכסטען און געשיקטסטען טיפ גנבים-באנדיטען. אזוי למשל, איז ער אין יולי 1935, ווען פאליציי איז איהם געקומען ארעסטירען אין דער וואוינונג פון זײַנע עלטערן, וועלכע וואוינען אויפן 3-טען שטאק, איז ער ארויסגעשפרונגען פון פענסטער, צובראָכענדיג זיך דעם חוט-השדרה... מ'האט איהם דאן אויסגעהיילט און ער איז א צײַט געבליבען אונטער דער אויפזיכט פון פאליציי. צום פראצעס איז ער אבער נישט געקומען, אויסבעהאלטענדיג זיך ביז איצט.

טעאטער ראזמאיטאשטשי ציגעל-גאס 27 | „יודישע טעאטער-סטודיע"

גרויסע מענדעלע-פײַערונגען

געווידמעט דעם 100-יאריקן געבורטס-טאג פון מענדעלע מוכר ספרים

מארגען שבת, דעם 18-טען, זונטאג, דעם 19-טען ד. ח. 6.15 נאכמ.

גרויסע פאפולערע פארשטעלונגען

מסעות בנימין השלישי (די רייזע פון בנימין דעם דריטן)

אין 9 בילדער פון מענדעלע מוכר-ספרים.

רעזשי: אידעס. דעקאראציעס און קאסטיומען: י. ברוינער און י. פרידמאן. מוזיק: פראפ. י. זאקס.

פלאסטיק און טענץ: זינא קרוש. אינסצעניזאציע: כ. עמעס.

בילעטען צום פרייז פון 54 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען אין דער געז. אײַזנשלאס-ביבליאטעק זאבאדניא 52 (פיעס יקאווער 17) און אין די טעג פון די פארשטעלונגען בײַ דער קאסע פון טעאטער.

די שווערע לאגע פון די יודישע מילך-הענדלער

פארוואס שווייגט דער יודישער מילך-הענדלער-פעראיין?

די לאגע פון די יודישע מילך-הענדלער אין לאדז איז אן'אויסערסט טרויעריגע און שווערע. פון אלע זײַטען וויל מען ארויסרײַסן דעם ביסען פון מויל פון יודישען מילך-הענדלער. טרויעריגער איז עס נאך דערמיט, וואס ס'איז נישטא די אינסטאנץ בײַ וועלכער דער גערודפטער מילך-הענדלער זאל בעקומען שוץ.

אין שייכות דערמיט, ווענדט זיך צו אונז א גרופע יודישע מילך-הענדלער, וואס בעקלאגט זיך אויף דעם אין לאדז עקזיסטירענדען מילך-הענדלער-פעראיין, וועלכער טוט גארנישט צו פארבעסערען די לאגע, פערקעהרט: אין דעם פעראיין זיצען מענשען, וואס פערשטעהען נישט זייער אויפגאבע, און מיט זייער פערנאכלעסיגונג, ברענגען זיי שאדען די שוין אזוי אויך גענוג צובראכענע יודישע מילך-הענדלער, צו דער לאגע מוז נעמען א סוף.

גרויסע בילליגע רײַזע נאך א"י

אהן פאספארטען, וויזעס און סערטיפיקאטען

דער גרויסער יודישער עולם בענקט שטארק נאך ארץ ישראל, די פריילעכע ידיעות וועלכע קומען אן פון פאלעסטינע וועגען שנעלען אויפבוי פון אונזער היימלאנד, וועקען בײַ יעדען די זעהנזוכט צו בעזו־כען דאס היסטארישע לאנד און פרעהען זיך מיטן ווידער אויפבוי פון יודישען פאלק אויף זײַן אייגען באדען. די שווערע אימיגראציאנס-פארשריפטען ערלויבען נישט יעדען איינעם מיטצומאכען אזא רײַזע נאך ארץ ישראל. כדי נאכצוקומען די פערלאנגען פון ברייטען יודישען עולם, האט די ריהרעוודיגע דירעקציע פון דעם גרעסטען, שעהנסטען און בילליגסטען קינא אין לאדז „ריאלטא" (פרזשעיאזד 1) בעשלאסען איינצוארדנען א גרויסען בילליגען אויספלוג נאך ארץ ישראל אהן פאספארטען, וויזעס און סערטיפיקאטען, ווער עס וויל אלזא מיטמאכען די דאזיגע אינטערעסאנטע רײַזע דארף זיך פערזעהען מיט א בילעט אין קינא „ריאלטא" און א קוק טון דעם שעהנסטען פאלעסטינא בילד פון דער לעצטער פראדוקציע, וועלכער ווערט דעמאנסטרירט אין קינא „ריאלטא" א.נ. „פריהמארגען, טאג און נאכט אין ארץ ישראל". דער דאזיגער פילם פערשפארט אונז צו מאכען א רײַזע נאך ארץ ישראל, מיר זעהען אויפן פילם גאנץ ארץ ישראל און בעזונדערס די איינדרוקספולע מכביאדע אין וועלכער עס האבען אנטיילגענומען יודישע ספארטלער פון 36 לענדער, א חוץ דעם פאלעסטינא פילם ווײַזט אונז די דירעקציע פון קינא „ריאלטא" אין איין פראגראם דעם שיינעם רוסישען פילם „שווארצע אויגען" מיט האררי באור און סימאנע סימאן אין די הויפטראָלען. ווער עס וויל האבען א פריילעכען עונג שבת דארף אונבעדינגט בעזוכען דאס קינא „ריאלטא" און בעוואונדערען די 2 שעהנסטע פילמען פון דער היינטיגער צײַט.

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia SAFES

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie

WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

150-יאהריגע יאהרצײַט פון משה מענדעלזאן

רעפעראט פון פראפ. ישראל בונין אין „תרבות"

די טעג פאלט אויס די 150-טע יאהרצײַט פון דעם גרינדער און שעפער פון דער השכלה-בעוועגונג משה מענדעלזאן.

דער לאדזער „תרבות" האט דעריבער בעשלאסען צו ווידמען א ספעציעלען אווענט דעם אנדענק פון משה מענדעלזאן. דעם היינטיגען שבת, אווענט ווערט רעפערירען, וועגען משה מענדעלזאנ'ס לעבען און שאפען, דער בעריהמטער העבראישער ליטעראט און גלענצענדער פרעלעגענט ה' פראפ. עזריאל בונין.

רעל. סאצ. פארטיי „דת-ועבודה"

היינט 9 אווענד קומט פאר א רעפעראט אין לאקאל קילינסקיעגא 19 פון ה' מאיר הערצבערג א.ד.ט. „פרייער ווילן, דעטערמיניזם און די דיאלעקטיק אין מארקסיזם" דער רעפעראט איז א פראגמענט פון „בוך „רעל. עט. סאציאליזם", וואס דערשײַנט אין קורצען אין דרוק.

א שנעלקייט-רעקארד...

(א) דאס סטאראסטע-געריכט האט נעכטען פער משפט אויף 2 יאהר טורמע דעם פראפעסיאנעלען טאשען-ציהער יוזעף קאנראד, וועלכער האט — דעם 4-טען ד. ח. אינ'ם טאג, ווען ער איז, לויט דער אמנעסטיע, ארויס פון טורמע — געוואלט ארויסציהען בײַ א געוויסען מיעטשיסלאוו פאגט א פארטפעל מיט געלד...

ביז'ן 4 יאנואר געזעסען, דעם 4 יאנואר בעפרײַט, דעם 4 יאנואר „געגאנגען פערשיט", און דעם 16 יאנואר — ווידער געגאנגען זיצען!

Dr.

R. Zalcwasser

כירורג

צעגעלניאנא 19, טעל. 125-17

נעהמט אן פון 1—2 און פון 4—6.30.

היינט 1-טער מענדעלע-אווענט אין זש. ט. ק.

בשייכות מיט די פײַערונגען לכבוד דעם 100-סטען געבורטס-טאג פון מענדעלע מוכר ספרים, קומט היינט 9 א זייגער אין אווענד אין לאקאל פון זש.ט.ק. לויט דער איניציאטיוו פון דער זייער ריהרעוודיגער קולטור-סעקציע דער ערשטער פײַערליכער מענדעלע אווענט אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען דער בעקאנטער פרעלעגענט מ. בערשלינג מיט א פארטראג וועגען לעבען און שאפען פון מענדעלע מוכר ספרים און דער בעקאנטער ארטיסט אברהם ברייזבלאט מיט רעציטאציעס.

ס'איז כדאי צו בעמערקען אז דאס איז דער ערשטער פון א ציקל מענדעלע-אווענטען אין זש. ט. ק.

די מענדעלע פײַערונגען

אין לאדז, וועלכע ס'האט אײַנגעאָרדנט דעם פערגאנגענעם שבת און זונטאג די אײַזנשלאס-ביבליאטעק, האט ארויסגערופען ווארימע אפרופען אין די ארבייטענדיגע קרײַזען פון אונזער שטאט. די פארשטעלונגען פון „מסעות בנימין השלישי" אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי", געשפילט פון דער „יודישער טעאטער-סטודיע" האבען צוגעצויגען מאסען בעזוכער אזוי אז ס'טעאטער איז בײַדע טעג געווען אויספערקויפט. כדי צו געבען די מעגליכקייט די ארבייטענדיגע לאדזער פאלקס-מאסען צו זעהן די דאזיגע פארשטעלונג, ווערט די דאזיגע פארשטעלונג איבערגע'חזר'ט מארגען שבת דעם 18 יאנואר 6.15 אווענד אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי".

קאנטראסטי—צי א הארמאנישע גאנצקייט?

דאס דאזיגע פראבלעם איז די פראגע פון טאג. צי אן עלעגאנטע און קאקעטישע פרוי דארף זיך שטיצען אויף קאנטראסטירענדיגע פארבען אדער אויף א סימפאניע פון פארבען? די מאדע פון פלאטינענע בלאנדינקעס און אפילו פון ווייסע, רויטע און בלויע האר האט געהאט א געוויסען ערפאלג א דאנק דעם קאנטראסט, וואס די דאזיגע פארבען שאפען צו דעם ברוינעם אבגעבריגענטען פנים.

אבער די דאזיגע קאנטראסטען זענען שנעל ארויס פון דער מאדע, ווײַל זייער כאראקטער איז אין א געוויסער מאס געווען ברוטאל.

היינט קעהרען מיר זיך צוריק צו דער הארמאניע, א הארמאנישע גאנצקייט אויפ'ן געביט פון קליידונג און די שאטירונגען פון די האר, ברעמען א. ז. וו.

אלזא מיר קעהרען זיך צוריק צו דער „נאטירליכער" געזיכטס-פארב. א געזיכטס-פארב, וואס שפראצט מיט געזונדהייט און יוגענד. אבער די מאדע פאדערט געוויסע בעמיהונגען: קודם כל דארף מען פלעגען די געזיכטס-פארב, דאס איז היינט זעהר לײַכט א דאנק דער זייף Palmolive.

דער איילבירטען-אייל וואס געפינט זיך אין דער פאלמאליווע זייף איז די מאדערנסטע און פראקטישסטע רעאליזירונג פון די אלטע שעהנהייטס-רעצעפטען, וואס זענען אנגעווענדעט געווארן דורך „קלעאפאטרא" און די בעריהמטע שעהנהייטס-קעניגינס פון אלטערטום.

3000 יאהר ערפאלג. אט פארוואס 20 טויזענד ספעציאליסטען עמפפעהלען די זייף פאלמאליווע. אלזא בענוצט רעגולער די זייף פאלמאליווע בײַ אײַער טעגליכער טואלעט ווי אויך בײַם באדען זיך. דער נידריגער פרייז דערלויבט אײַך דערויף. אזוי ארום וועט איהר דערגרייכען נישט בלויז א שעהנע געזיכטס-פארב, נאר אויך א גלאטיגען און דעליקאטען קערפער, אײַער טעגליכע באד איז א דאנק דער Palmolive זייף אנ'אמת'ע שעהנהייטס-אפעראציע.

דאס גרעסטע, שענסטע און בילליגסטע קינא אין לאדז

RIALTO Przejazd 1.

היינט און טעגליך צוויי שלאגער-פילמען אין איין פראגראם: 1) גרויסער פאלעסטינא-פילם פון דער לעצטער פראדוקציע

פריהמארגען, טאג און נאכט אין ארץ-ישראל

סצענאר פון רעדאקטאר יעקב אפענשלאק, אויפנאהמען — פארבערט-בוים, מוזיק און ארץ ישראל לידער פון שפילמאן, כאר-בומערן און חלוצים-טענץ פיהרען אויס ארץ-ישראל זינגער אונטער דער לייטונג פון לעאן ווײַנער.

2) שפאנענדער פילם פון רוסישען לעבען

„שווארצע אויגען"

רעזשי וו. טורזשאנסקי. די הויפט-ראלען פיהרען אויס דער גרויסער יודישער טראגיקער הארי באור און די פאסצינירענדע שעהנהייט סימאנע סימאן

„RIALTO" Przejazd 1.

שבת און זונטאג פריהמארגען-סעאנסן פון 12 פארמיטאג

איבערגעפאהרען

(א) אויף דער זגערזשער גאס איז איבערגעפאהרען געווארן דורך אנ'אויטא דער 28 יאהריגער ...ל ליכטמאן (פון קאמיענא 28).

...יקנאנצען א צוקאליעטשעטען, מיט א צובראכענער האנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין ...אל.

ווערמאנס וועגעלע?

(א) אין 11. פאליציי-קאמיסאריאט אויף אבראמאוויטשא-גאס געפינט זיך צום אפנעהמען א צווייראדיג וועגעלע, וואס איז דורך עמיצען איבערגעלאזט געווארן אויף דער גאס.

...בײַם אנגעבען די ריכטיגע סמנים, קען מען ...ס וועגעלע צוריקקריגען.

...ן דער גליקליכער קאלעקטור י. ה. ליטמאן

...געכטען אין 10-טען ציהונגס-טאג איז ווידער ...פאלען דאס געווינס פון 5000 זל. אויפ'ן נומער ... אין דער גליקליכער קאלעקטור פון י. ה. ...מאן פיעטרקאווער 32 ווי אויך פיל קלענערע ...ינסטען, בײַ דער איצטיגער ציהונג פון דער ...ער קלאס איז אויך געפאלען אין דער אויבען ...אנטער קאלעקטור צעהן טויזענד זל. אויפ'ן ...ר 26004 און אנדערע געווינסען.

Dr.

B. Robinzo[n]

אינערליכע קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

...יף 10 פאמאָרסקא 10

פראנט, 2טער שטאק, טעל. 131-86.

נעהמט אן פון 6 ביז 8 אין אווענט.

EUROPA

נארוטאוויטשא 20

אנהייב 4, 6, 8 און 10 אווענד.

היינט גרויסע פרעמיערע!

ערשטער סאוויעטישער שלאגער אויפ'ן יאהר 1936

איזקאמף מיטן צאריזם

דאס מייסטערווערק איז בעשאפען געווארן מיט'ן ערשטען פרייז אויפן מאסקווער פעסטיוואל וואס געמען אנטייל די גרעסטע געניגנווערטיגע ארטיסטען פון וועלטער.

רעזשיסערן פון די בעקאנטע ארטיסטען!

Kuzniecow, Taube i Pudowkin

אין דער שפיץ. עקספעריענצירטער פילם

פראדוקציע: Len-film. Leningrad

פייערליכער באַנקעט לכבוד הרב ז. גאָלד

נעכטען אין אָוונט איז אין דער וואוינונג פון הרב ר' שמחה טריסטמאַן פאָרגעקומען אַ פייערליכער באַנקעט לכבוד דעם פרעזידענט פון דער אַלוועלטליכער „מזרחי" אָרגאַניזאַציע הרב זאב גאָלד.

ה' משה העלמאַן עפענט דעם באַנקעט און אַלס טאַמאַדע־מייסטער איז בעשטימט געוואָרען הרב ר' שמחה טריסטמאַן.

נאָך אַ לענגערע גייסטרייכע רעדע פון הרב טריסטמאַן וועגען „מזרחי" און וועגען דעם גאַסט, זיינען געהאַלטען געוואָרען בעגריסונגען פון אַלע „מזרחי" אינסטיטוציעס אין לאָדז, פון דער לאָדזשער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און בתי תפילות.

עס האָבען גערעדט די ה"ה זילבערשטיין, הרב גוטקאָווסקי, דאָמבשינסקי, שריפטשטעלער חיים יצחק בונין, שמואל לעוו, מרדכי מרחיב, פרנס רום קאָוואַסקי, דעמבינסקי, קאָהל, שלעזינגער, גרינשפאַן, גוהרא, האַנדעלסמאַן (פון אַלעקסאַנדער), לעווי מאַרק, רובין, משה העלמאַן, איטשע מאיר ביאַלער, ד"ר שאַפּירא, ערדבערגער, פּיאָטרקאָווסקי און צום סוף האָט דער גאַסט הרב גאָלד געהאַלטען אַן אינהאַלטסרייכע רעדע וועגען ארץ ישראל, גלות און „מזרחי".

אין אַ געהויבענער שטימונג האָט זיך דער באַנקעט שפּעט ביינאַכט געענדיגט.

דער'הרג'עט מיט אַ קאַפּיע מיט'ן פוס

(א) דאָס קרייז־געריכט האָט נעכטען פאַרמשפּט אויף 6 חדשים טורמע דעם 63־יאָהריגען אַלעקסי ביקאָוויטש (דרעוונאָווסקאַ 101), וועלכער האָט דעם 26 אָקטאָבער פ. י. שיכור'ערהייט מיט אַ קאַפּיע מיט'ן פוס דער'הרג'עט זיין סובלאָקאַטאַר אַגמאַני וואָורשט.

ב"ה קול רנה וישועה באהלי צדיקים

דער גרויסער קאַשיוועקער רבי דער גרויסער למדן דער גרויסער מיוחס, וואָס האָט שוין בעוויזען אין לאָדז גרויסע מופתים, גרויסע וואונדערליכע זאַכען הן מיט זיינע הייליגע קמיעות והן מיט זיינע טייערע סגולות ורפואות איז איצט אצל הנכבד ר' חיים קאַשטאַנסקי לאָדז, פילסודסקיעגאָ 7 וואוינונג 66.

Casino
קאַבינעט פון וואַקסענע פיגורען
די פרייזען זענען ערמעסיגט
III — 1.09 זל.
II — 1.50 זל.
I — 2.20 זל.
אויף אַלע סעאַנסען.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג ד. 17טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 7.55 אינפאָרמאַציעס, 8 אודיציע פאַר שולען. 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 אודיציע פאַר עלטערע קינדער. 1.25 הויזווירטשאַפט, 1.30 פון אַרבייטס־מאַרק, 1.35 פּליטען, 3.12 לאָדזער בערזע, 3.15 עקספּאָרט. 3.20 וואַרשאָווער בערזע, 3.30 פּליטען. 4 שמועסען פאַר קראַנקע, 4.15 קאָנצערט, 4.45 שמועס פאַר עלטערע קינדער, 5 רעפּאָרטאַזש פון יוזעף שפּעכט, 5.15 פּאָעזיע, 5.20 קאָנצערט, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 קאָנצערט, 6.45 פּליטען, 6.55 דערצעהלונג פון רעד. יאַן וואַיטיגסקי, 7.20 רעקלאַמע־קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 7.45 שמועס, קאָמוניקאַט פון קראָקאָ, 8.45 אָוונט־ידיעות, 9 קאָנצערט, 10 קאָנצערט, 10.30 טאַנץ־מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

שבת ד. 18־טען יאַנואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 7.55 אינפאָרמאַציעס, 8 אודיציע פאַר שולען. 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 מוזיק, 1 פאָלקס־טענץ, 1.25 הויזווירטשאַפט, 1,30 פּליטען, 2.25 לאָדזער בערזע, 2.30 קאָנצערט, 3 „דער גט", 3.15 „אונזער ים־האַנדעל", 3.20 וואַרשאָווער בערזע, 3.30 קאָנצערט, 4 לעקציע פאַר צוזיזש, 4.15 לידער, 4.45 „גאַנץ פּוילען זינגט", „טויז גרין און 4 אויבערס" — רעפּאָרטאַזש, 5.15 נייעס פון פּליטען, 5.50 „אונזערע שטעט און שטעטלעך", 6 הערשפּיל, 6.30 ווירטשאַפטליכער שמועס, 6.45 פּליטען, 6.55 הומאָר, 7.20 רעקלאַמע־קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 7.50 אַקטועלער שמועס, 8 אָפּערעטקע, 8.45 ידיעות, 9 אודיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 9.30 „די פרעהליכע סירענע", 10 קאָנצערט, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11.05 טאַנץ־מוזיק.

טעאַטער. מוזיק און פאַרוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

מאָרגען גרויסער דאַקטוירים־באַל אין פילהאַרמאָניע
לטובת די זומער־קאָלאָניעס ביי דער געזעלשאַפט „טאָז"

מאָרגען שבת אָוונט קומט פאָר אין „פילהאַרמאָניע"־זאַל אַ גראַנדיעזער דאָקטוירים־באַל מיט אַ זעהר אינהאַלטסרייכען פּראָגראַם, די הכנסה פון דער דאָזיגער אימפּרעזע איז בעשטימט לטובת די זומער־קאָלאָניעס ביי דער געז. „טאָז".

די יודישע געזעלשאַפט וועט זיך זיכער וואַרים אָפּרופען און אונטערשטיצען די דאָזיגע נוצליכע אינסטיטוציע און צאָהלרייך קומען צו דעם פּרעכטיגען באַל, וועלכער וועט געבען די מעגליכקייט צו פיהרען די זומער־קאָלאָניעס פאַר יודישע קינדער נאָך אין אַ ברייטערען פאַרנעהם.

40 מאָל „תל־אביב" אין „ראָזמאַיטאָשטשי"

דער דערפאָלג פון יצחק נאָושיקס פרייליכע ארץ ישראל'דיגע סאַטירע „תל אביב", וואָס ווערט שוין 40 מאָל געשפּילט אויף יודיש אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" האָט איבערגעשטיגען אַלע דערוואַרטונגען, אמת, עס איז געווען פאָראויסצוזעהן אַז די דאָזיגע פאָרשטעלונג וואָס האָט זיך קונה־שם געווען אין ארץ ישראל אויף העברעאיש און אין וואַרשאַ, — לעמבערג אויף יודיש וועט אויך ביי אונז אין לאָדז שלאָגען רעקאָרדען, אָבער אויף אַזעלכעם האָט מען זיך ביים היינטיגען קריזיס גאָרנישט גערעכנט. אַז מען קומט אַריין אין „ראָזמאַיטאָשטשי" אין אַ פּראָסטען מאָנטאָג, אָדער דאָנערשטאָג, ווייזט זיך אויס, אַז עס איז שבת אָדער זונטאָג... און אַן עולם זעהט מען וועלכען מען האָט נאָך ביז היינט אין יודישען טעאַטער נישט געזעהן. אַזאַ פּרעכטיגע, ציכטיג פאַרבענרייכע מוזיקאַלישע פאָרשטעלונג זעהט מען זעלטען.

„תל־אביב" ווערט געשפּילט יעדען טאָג פּינקטליך 9 אָוונט, שבת און זונטאָג 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט.

קאָנצערט פון דער רוסישער זינגערין מאַריאַ מאַקסאַקאָוואַ

דער לאָדזער טעאַטער און קאָנצערט־ביוראָ אָרדענט איין דעם קומענדיגען זונטאָג דעם 19 יאַנואַר ה. י. 8.30 אָוונט דעם פירטען קאָנצערט פונם ציקל קאָנצערטען פון רוסישע אַרטיסטען.

עס וועט אויפטרעטען די בעריהמטע און פאַרדינסטפולע קונסטלערין פון דער מאָסקווער און לענינגראַדער אָפּערע מאַריאַ מאַקסאַקאָווע (מעצאָ־סאָפּראַן).

בייַ אויפבריזונגען און פערדייאונג, מאָגען־ווייעהטאָגען, ברעכונג, קאָפּ־ווייטאָג, קאָפּ־ווייעהטאָג, שווינדלען פאַר די אויגען, נערוועזישקייט, שלעכטער אַלגעמיינער אָבשוואַכונג, אונטערנעהמט צו דער אַרבייט, ווירקט ערפּאָלגרייך דער געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער Franciszka Józefa און פערלייכטערט די בלוט־צירקולאַציע, פּרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעשנעס.

מעלדונגען
לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן־וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" קען מען זיך איינשרייבען אויף פאָלגענדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש־אַרבייט, 2) מעכאַנישע רונד־זאָקען־אַרבייט; 3) מעכאַנישע הילפס־אַרבייט פון דער ווירקער־בראַנזשע: שפּולען קעטלען; 4) מוויטער־שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג פון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פרויען שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש־נייהעריי מיט צושניידען; גאַרסעטען־אַרבייט מיט צושניידען; 10) אַנדולאַציע און האָר־פאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט־פוצעריי; 13) האַנד־שפּיקעריי און מאַשין־האַפט.

הסתדרות ברית החשמונאים

ע"י אחדות ישראל פרנציסקנר 4

פרייטאָג 8 אָוונט קומט פאָר אַקאָלעקטיווער רעפעראַט מיט דער בעטייליגונג פון משה דוד מאי און שמואל אַפּעלבוים. מוצש"ק 8 אָוונט קומט פאָר די ערשטע אסיפת הקן מיט דעם נאָר וואָס ענטהילטען פאַהן מיט דער בעטייליגונג פון דיר. קאָמיטעט, צוגלייך וועט פאָרקומען אַ הזכרה צום אַכטען יאָהרצייט פון וו. טיאָמקין.

המפקדה

איגוד הצמ"ר וועהטשטאַטספּאַרטיי פילסודסקי 37

היינט, פרייטאָג דעם 17־טען יאַנואַר 8.30 אָוונט קומט פאָר אַ קעסטיל אָוונט, זונטאָג דעם 19 יאַנואַר ה. י. 8.30 אָוונט קומט פאָר אַ פּלענאַר פאַרזאַמלונג. איינשרייבונגען אויפ'ן העבראַאישען קורס קומט פאָר ביז דעם 20 יאַנואַר ה. י.

הודעות הסניף „תרבות" פלודז

ברח' פיוטרקובסקה 18 (קומה שניה, בשער השני)

1) במוצאי שבת 18 יאנואר ב 8.45 תתקיים הרצאה מוקדשת לזכרו של משה מנדלסון, ירצה הח' הפרופ' עזריאל בונין.

2) ביום א' 19 יאנואר ב 8.45 תתקיים אספת חסמי גריון. מרצה הח' ד"ר ח. ברלס על הנושא: הזרמים התכבותיים בישראל" (II) השתתפות כל הנרשמים — חובה.

3) כבר הופיעה ההוברת השניה של העתון לנוער „עולמי", היוצא על ידי הועד המרכזי של „תרבות". מחיר הגליון — 20 פרוטות.

4) חדר הקריאה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוח בכל ערב מ 8—10. הכניסה חנם.

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53

די נאָהענטסטע אויספלוגען:

שבת, ד. 18־טען ה. ח. קומט פאָר אַן'אויספלוג אין דער אַפּאַראַטור פון דער פירמע איזינגאָן און שותפים (אויף ראַדוואַנסקאַ) זאַמעלפּונקט 11.15 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

זונטאָג, ד. 19־טען ה. ח. קומט פאָר אַ סקי־אויספלוג אין דער לאָדזער אומגעגענד. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט ביז'ן 17 ה.ח. די אַנטיילנעהמער פון דאָזיגען אויספלוג ווערט ספּעציעל אויסגעבאָרגט נאַרטען. 2) אַן'אויספלוג אויף דער בילדער - אויסשטעלונג פון אַרטמאַלער ה. ראָזענטאַל. פאַרן אויספלוג וועט דער אַרטמאַלער ראָזענטאַל האַלטען אַ קורצען רעפעראַט א.ד.ט. „די בייעסטע שטרעמונגען אין די היינטיגע מאַלעריי". זאַמעלפּונקט 10.15 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

אימפּרעזעס:

היינט פרייטאָג, 9 אַ זייגער אָוו. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פייערליכער מענדעלע־אָוונט, געווידמעט דעם 100־יעהריגען געבוירען־טאָג פון מאָנומענטאַלען שריפטשטעלער ש. י. אַבראַמאָוויטש (מענדעלע מוכר ספרים). אין דער פייערונג בעטייליגען זיך מ. בערשלין און דער טאַלאַנטירטער רעציטאַטאָר אברהם ברויזבלאַט (וואַרשאַ). איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

זונטאָג ד. 19 ה. ח. פּונקט 5 אַ זייגער פאַרנאַכט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ חברישער טיי־אָוונט. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

אַ קאָנצערט פון יוד. פאָלקס־לידער און אָפּערן־אַריעס אין זש. ט. ק.

מיטוואָך ד. 22־טען יאַנואַר ה. י. 9 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ קאָנצערט פון בעריהמטען טענאָר פון דער ווינער אָפּערע בעקאַנט פון זיינע לעצטע אַרויסטריטען אין פּוילישען ראַדיאָ ה' יצחק קאַרנעללי. אין פּראָגראַם פאָלקס־לידער און אָפּערן־אַריעס. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

דער סעקרעטאַריאַט פון זש.ט.ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל 121-53) נעמט אָן מעגליך הויז שבת פון 10—1 און 6—10 איינשרייבונגען: 1) אויף די נייע קאָמפּלעטען פון די שפּראַך־קורסען פון ענגליש, פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע, פראַנצויזיש, עספּעראַנטאָ, יודישע שפּראַך און ליטעראַטור, און העברעאיש. די קורסען ווערען אָנגעפירט דורך ערשטקלאַסיגע פּעדאַגאָגישע קרעפטען. 2) אויפ'ן סאָציאַל פּסיכאָלאָגישען קורס אונטער דער פיהרונג פון פּראָפ. י. טראַנק, 3) אויפ'ן גימנאַסטיש קורס פאַר דאַמען מיט קלאַוויר־בעגלייטונג, 4) אין דער סקי־סעקציע. די מיטגלידער פון דער סקי־סעקציע געניסען פון אַ בחנם'דיגען סקי־קורס פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע פון אויסגעבאָרגטע נאַרטען פאַר אַ מיניטמאַלען אָפּצאָהל; פון די סקי־אויספלוגען און טרוקענע צוגרייטונג, וועלכע קומט פאָר רעגולער יעדען דאָנערשטאָג אין ספּעציעל געדונגענעם גימנאַסטישען זאַל, בעזאָרגט אין אַלע אייגריכטונגען, און גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין שטאָטישען טעאַטער און קינאָס.

רעאַל־פּאָליטיק
(ענדע פון דער 6־טער זייט)

האָט זיך אַליין ערטיילט אינסטרוקציעס. נישט בתמים האָט ער איראָניזירט אויפ'ן אַדרעס פון אַ בעקאַנטען פראַנצויזישען דיפּלאָמאַט (וואָס איז שוין אויף יענער וועלט), אַז כדי צו זאָגען „גוט־מאָרגען" פון ער האָבען אינסטרוקציעס פון פּאַריז...

* * *

אונטער'ן צייכען פון רעאַל־פּאָליטיק זענען געשטאַנען די לעצטע טעג, אויך אין יודישען לעבען איז דער מייסטער פון רעאַל־פּאָליטיק הערבערט סעמיועל, דער געוועזענער „רעאַל־פּאָליטיקער" הויכקאָמיסאַר פון ארץ ישראל צוגעטרעטען צו רעאַליזירען דעם גיגאַנטישען עמיגראַציע פּלאַן פון דייטשען יודענטום.

מיר קאָנען נישט די גענויע פּרטים, אָבער מיר ווייסען, אַז אויב הערבערט סעמיועל כאַפּט עס, איז עס אַ רעאַל־פּאָליטישע זאַך; דאָסמאָל זענען מיר טאַקע רעאַליסטען און וואַרטען אויף דער פאַרווירקליכונג, הליאַי...

Puder BEBE SZOFMANA
CHŁODZI, KOI
USUWA ZAOGNIENIA
U DZIECI.

יעדע פרוי - אַ רעטעניש

(ענדע פון דער 10־טער זייט)

„נישט ווייט פון אַריינגאַנג צום פּאַרק האָט אַרום געשפּאַצירט עפּעס אַ יונגערמאַן. ער האָט אין דער פינסטער אויסגעזעהען קליין, נישטיג. ווען קלאַראַ האָט נאָר געהאַט אַרויסגעשטעלט אַ פוס פון דער טאַקסי, האָט דער יונגערמאַן אָהן אַן'אָטעם זיך אַ לאָז געטון צו איהר און זי אויפגענומען מיט אָפענע אָרעמס. ער האָט זיך צוקושט מיט מיין.... ניין, מיט זיין געליבטער. ער האָט בעצאָהלט דעם טאַקסי־מאַן. דערנאָך האָבען זיי זיך געלאָזט געהן אין דער טיפענישׁ פון פּאַרק, טוליענדיג זיך איינס צום אַנדערען. איך בין זיי נאָכגעגאַנגען פון דער ווייטענס. איך קען נישט זאָגען, אַז איך בין געווען זעהר שטאַרק אויפגעבראַכט פון דעם, וואָס איך האָב צוגעזעהען. איך בין געווען מעהר איבעראַשט, פאַרוואונדערט, צומומעלט.

„עס איז געווען איינער פון יענע אָוונטען אַנהויב פריהלינג, ווען אַ בענקענדיש נאָך ליבע וועהט, דאַכט זיך, אַן אויף אויט פון די פּער'פּישופּ'טע הימלען. די מאַיאָווע לופט אין פּאַרק, דער ריח פון בעז האָבען בערוישט. איבער אַלע אַלעיען, אויף אַלע בענק האָט געשוויבעלט מיט ענג־געשלאָסענע פּאָרלעך, וואָס האָבען אין זייער גליק פאַרגעסען די גאַנצע וועלט אַרום זיך.

„קלאַראַ און איהר בעגלייטער האָבען אויסגעקליבען אַ טונקעלען ווינקעל. איך בין געווען זיכער, אַז דער פּלאַץ איז נישט געווען ניי פאַר זיי. זיי זענען געווען פאַרטאָן איינס אין אַנדערען, אַז זיי האָבען מיך נישט געזעהען, כאָטש איך האָב זיך געהאַלטען גאָר נאָהענט פון זיי.

„דאָס ווינקעל, וואָס זיי האָבען אויסגעקליבען פאַר זיך איז געווען צו פינסטער, אַז איך זאָל קאָנען עפּעס זעהן. דערפאַר אָבער האָב איך געהערט בענוג....

„צו וואָס — האָב איך זיך געפרעגט — בעגעהט זי דעם דאָזיגען פאַרראַט, ווען איך האָב איהר אַזוי פיל מאָל געהאַט אָנגעבאָטען, אַז מיר זאָלען זיך פונאַנדערגעהען ווי גוטע פריינד? איך האָב זיך נישט געקאָנט ערקלערען איהר מאָדנע אויפפיהרונג.

„קלאַראַ און איהר בעגלייטער האָבען פאַרלאָזען דעם פּאַרק. איך בין זיי אַלץ נאָכגעגאַנגען פון דער ווייטענס. איך האָב וועגען איהר „נייער" ליבע אויס געפונען אַלץ, וואָס איך האָב נאָר געקאָנט. זיי זענען בייזע אַריין אין דעם ערשטען האָטעל, וואָס זיי האָבען געטראָפען אויפ'ן וועג. איך האָב געקענט יענעם האָטעל....

„איך בין אַוועק אַהיים, אַ דערשלאָגענער, אַ בעזיגטער.

„אויפ'ן צווייטען אָוונט, ווען קלאַראַ איז געקומען צו מיר — יאָ, זי איז געקומען צו מיר אַ היים — בין איך שוין געווען איינגאַנצען בערוהיגט.

„איך האָב זי אָוועקגעפיהרט אין אַ רעסטאָראַן. זי איז געווען אַזוי צאַרט, אַזוי צוגעלאָזען, אַז מאָמענטענווייז האָב איך זיך געפרעגט, צי איז די גאַנצע זאַך נישט געווען מעהר ווי אַ חלום אַן'אָפּרוכטעניש.

„מיר זענען אַרויס פון רעסטאָראַן. איך האָב צוגערופען אַ טאַקסי און האָב שטילערהייט, אַז קלאַראַ זאָל נישט הערען, איינגערוימט דעם שאָפער, ער זאָל אונז פיהרען צום פּאַרק, צו דעמזעלבען פּאַרק, וואו קלאַראַ האָט זיך געטראָפען מיט איהר צווייטען געליבטען.

„דעם גאַנצען וועג האָט זי מיר אַלץ דערצעהלט וועגען איהר נעכטיגען וויזיט ביי איהר מוהמע. זי איז געווען אַזוי פאַרטאָן אין דער אויסגעטראַכטער געשיכטע, אַז זי האָט נישט בעמערקט וואוהין איך האָב זי געפיהרט, די טאַקסי איז געבליבען שטעהן! אויפן זעלבען אָרט, וואו דער יונגערמאַן האָט געכטען אויפגענומען זי בעגעגענט מיט אָפענע אָרעמס, קלאַראַ האָט זיך געכאַפּט און איז אויפגעשפּרונגען פון פּלאַץ.

„איך האָב נאָכגעטון מיין נעכטיגען „שטעל־פערטרעטער" און האָב זי געגומען קושען נאָך איי־דער איך האָב זיך פונאַנדערגעצאָהלט מיטן שאָפער.

„— וואָס טוט זיך מיט דיר בּאַרים? אַן'איינפאַל אַביסעל אויפצופאַלען מיר אין מיטען דרינען אויפן האַלז!

„— עס איז מיר פּלוצלונג אָנגעקומען. איך האָב זיך נישט געקאָנט צוריקהאַלטען, — האָב איך געזאָגט מיט אַ געלעכטער.

„איך האָב זיך געלאָזט געהן איבער דער זעלבער אַלעע, וואו זי האָט ערשט מיט אַן'אָוונט פריהער שפּאַצירט מיט אַן'אַנדערען. איך האָב זי געהאַלטען אונטערן אָרעם און געפיהלט, ווי זי ציטערט מיט'ן גאַנצען קערפּער.

„זי האָט אין יענעם מאָמענט געמוזט אוודאי טראַכטען, אַז עס טרעפען אין לעבען זעהר מאָדנע צופאַלען.

„ווען זי האָט דערזעהען, אַז איך פיהר זי צו דעם זעלבען פינסטערען ווינקעל, וואו זי האָט מיט 24 שעה פריהער זיך געליבט מיט יענעם. האָט זי מיטאַמאָל זיך געגעבען אַ ריס אַוועק פון מיר און אַ פרעג געטון מיט אַ מאָדנע געפּיטענער שטימע:

„— נאָך וואָס האָסטו מיך געשלעפּט אַהער?

„— ווייל דאָ וועט אונז קיינער נישט קאָנען זעהן, — האָב איך געענטפערט, — און ווידער וויל איך דיר פרעגען: ווען האָסטו זיך דאָ געפיהלט בעסער, נעכטען אָדער היינט?

„איך זאָג זיך אָפּ צו שילדערען פאַר איך די שטומע סצענע, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט אין יענעם מאָמענט, אין דעם טונקעלען ווינקעל פון פּאַרק, איך האָב איהר דערנאָך דערצעהלט, ווי אַזוי איך בין נעכטען געווען אַן'עדות פון איהר פאַלשקייט, פון איהר נידעריגען פאַרראַט. זי איז געשטאַנען פאַר מיר מיט אַ געזונקענעם קאָפּ, אַ נידערגעשלאָגענע, ווי אַ יונגער, וואָס מען שלאָגט איהם איבער אין מיטען אַ פאַרברעכען.

„וואָס אָבער, מיינט איהר, האָט זי געטון? האָט זי זיך מודה געווען?

„דאָס דווקא נישט. זי האָט זיך געשוואוירען פאַר מיר, האָט געוויינט און.... געלייקענט שטיין און ביין....

„זי האָט אפילו געהאַט די חוצפה צו שטעלען מיר די פראַגע:

„— זאָג אַליין, צו וואָס זאָל איך דיך נאַרען, ווען דו ביזט שטענדיג גרייט מיך צו בעפרייען פון זיך?

„איך האָב איהר געענטפערט, אַז איך וואָלט געווען איבערגליקליך צו קאָנען געבען אַן'ענטפער אויף אָט דער ווילדער רעטעניש. אַ ווייַלע שפּעטער איז זי אָנגעפאַלען אויף מיר, פאַרוואָס איך האָב נישט צו איהר קיין צוטרוי.

„אויף מאָרגען האָב איך געקריגען פון איהר אַ קורץ בריוועל, אַז אַלץ איז צווישען אונז געענדיגט".

באַרים איז אַנטשוויגען געוואָרען.

אימיצער האָט זיך אָנגערופען:

— די פרויען האָבען, ווייזט אויס, אַ בעדערפעניש צו נאַרען, צו זאָגען ליגען, אָפטמאָל אָהן שום גרונד און אַמאָל אפילו נעגען זייער אייגענעם אינטערעס.

דער דיקער אַלעקס, וואָס האָט שוין געהאַט אָפּגע'גט'ט אין זיין לעבען גאַנצע דריי פרויען, האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנד און אַרויסגעזאָגט:

— אַך, די פרויען! רעדט גאָר בעסער נישט וועגען זיי!

אַזוי ווי אין רויכער־צימער זענען געווען ליטעראַטן, האָט, פאַרשטעהט זיך, דאָרט זיך נישט געפונען קיינער, וואָס זאָל זיך אָנגעהמען טאָר די פרויען, און דער דיקער אַלעקס האָט געהאַט דאָס לעצטע וואָרט.....

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

היינט און פאָלגענדע טעג ! PAWEŁ MUNI אין דעם נייעסטען מעכטיגען פילם-מייסטערווערק א. נ.

„איך קעמפ פאַר'ן לעבען"

אויסערן פּראָגראַם : קלאַנג-צוגאַבען פון PAT און PARAMOUNT
פּאַספּאַרטוס און הוזה=בילעטען אחוץ אַמטליכע אונגילטיג
נעכסטער פּראָגראַם : FLIP i FLAP jako INDYJSCY PIECHURZY

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2

אַריבערציהונגען עקספּעדיציעס נאָך ארץ=ישראל

איז געזאַמעלטע וואַגאַנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען

„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.

oddział w Łodzi Narutowicza 12
tel. centrala: 250-15

פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Olga Markusówna

Tłumacz Przysięgły
73 PIOTRKOWSKA 73,
tel. 181-53.

רעפאַרמאַצקיע=פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעוומאַטיזם, לעבער-ליידען, נעגען דיספּעפּסיע, אַרטעריאָזקלעראָזיס דאָס קומען בלוט אין קאָפּ שטילען די יסורים פון העמאָראידען רייניגען דאָס בלוט און ביי נויטיגען צו אַבסטרוקציע—געזונטיגען דורכרייניגונגס-מיטעל.

צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.
פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35.
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

פאַר גאַרד,

ביזשוטעריע
און לאַמבאַרד-זאַכען
צאַהלט די העכסטע פּרייזען
אַלזידאָר סיאַלקאַ
פּיעטריקאַווער 7.

א זאַל מיט א רעסטאָראַציע-איינריכטונג וועדט עמפּפעהלט אויף חתונות, פערלויבונגען, בעלער, באַנקעטען נעזעלשאַפטס-פערזאַמלונגען, מאַרעשעס או"ז צו צוגענגליכער פּרייזן. צו ערפאַהרען:
Hotel „SAVOY" Traugutta 6, tel. 203-38

איבערצוגעבען א איינגעפיהרטע קויהלען=בודקע, גרויסער רוים, ביליג דירה-געלד. צו ערפאַהרען לאַטאַמיערסקא 24 אין דער אוואַצער יג

קויפט פון דער ערשטער קוועלע !
קינדער=וועגעלעך מעטאַל=בעטען

אין פאַבריק
„DOBROPOL"
Piotrkowska 73 אין הויף

Mag. Wet.
H. Warrikoff

ul. Kopernika 22
tel. 172-07.
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 8-1 און פון 3-7 אָוונד.

פאַר קראַנקע אויף רעקאַנוואַלעסצענטען !!!
אָריגינעלע רויטווײַנען
און אונגאַר=ווײַנען
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווײַן-געשעפט פון
אינה.: ישראל שיקיער
י. שיקיער
לאָדז, פּולנאָצנאַ 1
טעל. 107-84.

דאָקטוירים=אַפּטיילונג

צאָהן=אַרצט
ס. וואַטניצקא
נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 65.
טעל. 172-33.
(רוג לובעלסקאַ), פּראָנט, 1-טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 9—1 און פון 3—8 אָוונט

פּריוואַטע רעטונגס-פּאָגאָטאָוויע
פּלאַץ וואָלבאָרשטשי 10
2222=6 טעל.
איז טעטיג אָהן איבעררייס ביי טאָג און ביינאַכט,
ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 4-8
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206 75. פּראָנט, 2. שטאָק

Dr.
Wajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעהמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אָן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אָוו.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.
נעהמט אָן פון 4—8 אָוונד.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
w niedzielę i święta od 10—1.

אויערען, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אַז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.

Dr. M.
SOŁOWIEJCZYK
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, האַלז, און קעהל- קאָפּ קראַנקהייטען
LEGJONÓW 17, tel. 216-…
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 5—8 אָוונט.

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען
קוואַרץ=לאָמפּ, — ראַדיקאַלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האָר.
נעהמט אָן פון 4—8 אָוונד.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.
(ספּעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
ספּעצ. פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03.
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פּראָנט, 1טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט
זונטאָג און יום טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג.
ספּעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען- קראַנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעהמט אָן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אָוונד.

Dr.
Wiktor Łukomski
specjalista chorób uszu, nosa, gardła i krtani
ŁÓDŹ, ZAWADZKA 3
front I piętro, tel. 190-42
przyjmuje od 3—6.

Dr. med.
A. Banasz
כירורג - אורעלאָג
Wólczańska 23, tel. 139-88
האָט בעניט די איפּנאַהמען.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
Z. DATYNER
אורעלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel 148-95
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.

Dr. med.
FELDMAN
אַקושעריע און פרויען - קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 11—1
אויף זגערזשער 24,
פּראָנט 1טער שטאָק, פּריוואַט-וואוינונג
KILIŃSKIEGO 113, tel. 155-77

צאָהן=אַרצט
העלענא האַלפּערן
באַרוטאָוויטשאַ 2,
טעל. 170-96.
נעהמט אָן פון 10-1 און פון 4-7 אָוונט.

יעקב האַנדזעל
ספּעצ. פון אָרטאָפּעדישע (קנאָכן-און געלענקען-קראַנקהייטען)
Sienkiewicza 20.
Tel. 141-41. 4-7 אָוונד.

AKUSZERKA
Pola Nirenberg
האָט זיך איבערגעצויגן פון בזשעזשינער 20
אויף ריבנאַ 2/4
וואו ס'איז די לעטשניצע פון מאַגיסטראַט

Dr. med.
H. Weishof
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
5 שרודמיעסקאַ 5, טעל. 162-95
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 3-4 נ"מ און פון 6—8.

צאָהן=דאָקטאָר
Sperling
Piotrkowska 87 וואוינט יעצט
telefon 143-06.
נעהמט אָן פון 10—1 און פון 3—6 נאָכמיטאָג

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 4-8 אין אָוונד
זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פּרייזען.

לעטשניצע
דאָקטוירים- ספּעציאַליסטען
בזשעזשינער 11
טעלעפאָן 137-63
נעהמען אָן פאָלגענדע דאָקטוירים :
קויפּמאַן, דר. לאַנדקאָפּ,
דינעזאָן, דר. רויטער,
שפּירא, דר. שמערלאַוסקי,
י. איציקזאָן, דר. סטופּאַי,
שמירגעלד (נערוועז קראַנקה.)
דענטיסטין סטאַראָפּאָלסקאַ
וויזיטען אין שטאָט
אַלע אַרט מעדיצינישע הילף.
… פאַר פיזיקאַלישער טעראַפּיע
א וויזיט 3 זל.

DR. MED. H.
Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראַנק
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אָן פון 9—1 פאַרם. און פון 5—9.

Dr. med.
M. JAKOBSON
CHIRURG
Spec. chirurgja Kostna,
D-ra Sterlinga 22
(Nowa-Targowa)
tel. 174-42.

לעטשניצע
פאַר די ווענערישע=קראַנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונד.
פרויען און קינדער נעמט אָן א פּריוואַט-דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונד.
א בעראַטונג 3 זל.

ווענעראָלאָגישעס אַמבולאַטאָריום
מענער=שוועכע
לעטשניצע זגערזשער 17
פון 12—2.

Dr. med.
Al. Tiktin
ספּעצ. פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
47 Śródmiejska 47
tel. 108-10 טעל.
נעמט אָן פון 5 ביז 8 אָוונד.

Dr. med.
Władysław SZPIRO
CHIRURG
4-6 popoł.
Sienkiewicza 34, tel. 222-10

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
6. שערפּליצע 37 (בענעדיקטאַ)
נעהמט אָן פון 5—7 נאָכם.

Dr. med.
I. Bette…
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-…
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוונט

קלאַנג-קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

הײַנט פּרעמיערע מיר!
דעם אויסערגעוויינלעכן ליבעס-פילם
רעזשיסירט דורך — Tay Garnett
„כינעזישע ים'ז"
אין די הויפּט-ראָלן: Jean Harlow, Clark Gable, Walace Beery
אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג-פילם-צוגאַבע און אַקטועליטעטן פון „פּאַט". אָנהייב פון די סעאַנסן 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג

PALACE
הײַנט און פאָלגענדע טעג! **Gitta Alpar** אין דער מוזיקאַלישער געזאַנגס-קאָמעדיע א.נ.
דער בעדייטענדסטער שטערן און יוד. זינגערין
„די, אדער קיין אנדערע"
אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרייזען פון די פּלעצער פון 1.09 זל.

CORSO
צום ערשטען מאָל אין לאָדז
„BURZA NAD ANDAMI"
אין דער הויפּטראָלע: JACK HOLT, די שעהנע MONA BARRIE און ANTONIO MORENO
א הערליכע ליבעס-עפּאָפּעי, העלדישקייט און אָפּפערונג, עמאָציע, בראַוואָקייט, הערליכע אויסשטאַטונג, אינטערעסאַנטער אינהאַלט
אויסערן פּראָגראַם: א קאָמעדיע אין פאַרבען און „פּאַט". אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג
די פּרייזען זענען וויטער ערמעסיגט: ערשטער סעאַנס 50 און 54 גר. די איבריגע 54, 85 און 1.09 זל.

קינא-רעווי
AMOR
89 פּאַמאַרסקאַ 89, טעל. 48=250
דאָס ביליגסטע טעאַטער אין לאָדז

הײַנט פרייטאָג, דעם 17, מאָרגען שבת, דעם 18, זונטאָג, דעם 19 ד. ח. פּערבאַנד פון די אַרטיסטען פון די פּוילישע ביהנעס
פּרעזענטירט די גרויסע שפּאַנענדע רעווי פון הומאָר, געזאַנג און טאַנץ א. נ.
„Coś dla uszka i serduszka"
עס נעהמען אָנטייל: Janina Zgorzelska הומאָר, ווערוועס, טעמפּעראַמענט Rena Markiewiczówna, Jerzy Leński, Duet Slivini, Edward Jaśkowski.
אויפ'ן עקראַן: די שאַמפּאַנער מוזיקאַלישע קאָמעדיע, פּרעהליכסטער פילם פון דער וועלט. א. נ. „פירשט ארקאדי"
אין די הויפּט-ראָלען: Liana Haid i WILLY FORST, Dyr. Znamirowski קאַפּעלמייסטער: Kochanowski
אָנהייב 6 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 בייטאָג. —::— פּרייזען פון 54 גר. ביז 1.09 זל.

אין דער גרויסער עראָטישע „דראַמע א. נ. CLAUDETTE COLBERT, CHARLES BOYER
„די אויסגעהלומטע וועלט"
דער פילם ענטהאַלט די געהיימ-נישען פון א פרויען-הערץ. | אויסערן פּראָגראַם: 4½ MUSZKIETERÓW אין די הויפּטראָלען: Szoeke Szakall, Otto Walburg, Ernes Verebes, Tibor Halmay i inn.
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. הנחה-קופּאָנען 70 גר.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(ווינ קאַפּערניקאַ)

הײַנט און פאָלגענדע טעג

RAKIETA
שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22
אָנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

הײַנט און פאָלגענדע טעג
Franciszka GAAL
אין
„אילאָנקאַ"
אין פילם
בעסער ווי ביז יעצט, פּרעכטיגער ווי ווען עס איז געוועזען!
געערדעט און געזונגען אין דייטש.
אויפ'ן ערשטען סעאַנס און פריהמאָרגענס — פּרייזען צו 54 גר.
נעכסטער פּראָגראַם: „דער גליקליכסטער טאָג אין מיין לעבען" מיט יוזעף שמידט אין דער הויפּט-ראָלע

הײַנט און פאָלגענדע טעג
„PAPRYKA"

פּרייז פון אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי
קליינע אַנאָנסען
פּרייז פון אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

BEZPIECZALNIA SPOŁECZNA w Łodzi

ogłasza przetarg na pasy przepuklinowe brzuszne. Składanie ofert do godz. 14 dn. 24 stycznia 1936 r. Wadjum zł. 300— Szczegółowych informacyj udziela Wydział Administracyjno - Gospodarczy, Wólczańska 225 od 9 do 14.

Skradziono mi 2 weksle na Zł. 00,— z wystawienia Litmanowicz oraz ćwiartki za Nr: Nr. 125879 i 125755 4-tej kl. Państwowej Loterji, również paszport na imię Szymon Wolf Litmanowicz. Weksle oraz losy unieważnia się. Zwrócić za wynagrodzeniem do Szymona Litmanowicza, Brzezińska 7

Zaginiona została legitymacja z PUPU na imię Frajdenrajcha Pinkusa, Piotrkowska 8 wyd. w roku 1935

פרייע פאסטענס

א קוואַליפיצירטע מאַשין-שטיקערין און קאָלירטען האַפט ווערט געזוכט ביי אַרבעט. פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10

ענערגישער מענש, וואָס קען שרייבען א בעזיצט עטוואָס קויציע ווערט געזוכט גלייך שעפּטליך. אָפּערטען אונטער „ענערגיש" א אַדמיניסטראַציע.

ס'ווערט אָנגענומען א לערן-יונגעל א רונד-טריקאָטאַזשען פאַבריק געגען צוגעצאָהלט. צו ערפאַהרען ביי יאַקובאָוויטש 11 ליסטאָפּאַד 43.

נויטיג א געהילף האַנד-נייערין צו חוי-זען, פּאָמאַרסקאַ 53 3-טער איינגאַנג, לינקס 1-טען שטאָק וו 77

Potrzebna starsza panna do pracowni kapeluszy damskich F-ma „Gretta", 11 Listopada 7.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz 6—9 wiecz.

א לעהרערין, א גוטע פּעדאַגאָגין, ערטיילט אונטערריכט פאַר דערוואַקסענע אין פּויליש, יודיש, און די דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען, לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

ביטשריפטען-ביורא
צו דער אדמיניסטראַטיווער און געריכטליכער מאַכט.
אינה.: ב. רזשעשעווסקי
9 פּוילנאַצנאַ 9.
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונד.

פאַרשיפּטליכע פייערלעש-אַפּאַראַטן! (Gaśnice pianowe) נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפּען אַפּאַראַטן צו מעסיגע פּרייזען. ט. באָטשאַן, פּאָמאַרסקאַ 25, רעכטס אָפּ. 1. איינגאַנג, 1. שטאָק, וו. 28. איך קויף געניצטע פייערלעש-אַפּאַראַטן. טעל. 166-27.

אכטונג! דער נייער רעמאָנטירטער ענגלישער זאל (וואָלטשאַנסקאַ 5) מיט א שענעם מענער-זאַל מיט א גרויסער היגיענישער כשר'ער קיך, מיט די בעסטע געשירען און טיש-בעשטעק ווערט אָבגעגעבען אויף חתונות נאָר פאַר 10 זל. ביז 1-טער מאַי 2. קומט און איבערצייגט אייך!

BUCHALTER, rutynowany bilansista na stanowisku ma jeszcze kilka wolnych godzin. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. — Leon KRELL, Piotrkowska 79, m 40 tel. 145-64.

איך נעהם אַרויס צו אַרבייטען אויף א 12-ער מאַשין מיט אַן אַפּאַראַטעל רענדליך צו קינדער-שקאַרפּעטקעלעך צו ביליגע פּרייזען, גראָסמאַן פּוילנאָצנאַ 22 וו. 24.

איך נעהם אָן צו שערען אַלע אַרט קעמען אויף מעכאַניש. דאָרט איז אויך דאָ פּלאַץ אויף שטיהל מיט קראַפט. ענגליש און קאָרט צו ערפאַהרען מאַרגאַליס שרודמיעסקאַ 35.

איך לערן אויס אַרבייטען פערשידענע הענדשקעס, צוגענגליכער פּרייז, לוטאָמיער-סקאַ 18 ביי סעצעמסקי.

אייגענע וועש, אויסוואַהל פון פערשידענע וועש, ניי-מאָדערנע, זעהר ביליגע פּרייזען הורט און ענצעל אַגראָדאָוואַ 8 פּראָנט ערש-טער שטאָק וו. 4.

פאַר אויטקעהרען די טראַמוואַי-קאַסטען, מעלד איך איין און מעלד אויס אין דער אוּ-בעזפּיעטשאַלניע. טעל. 166-78 פּאָמאַרסקאַ 6 וואוינונג 21.

צו פערקויפען א נייע נייגאָרן-קרייצמאַשין 15 דאָפּעלשפּינדעל נייעסטער סיסטעם פירמע פּערלאַ-פּאָמאָרסקי, 11 ליסטאָפּאַד 22 וו. 17.

א געזיכערטע פּרנסה! דער וואָס וועט צו-געהן פאַר א שותף צו א לאַנגיעהריגע איינ-געפיהרטע טריקאָ-וועש-פאַבריק צום זומער-סעזאָן. אָפּערטען אין אדמ. פון „פאָלקסבלאַט" אונטער „100"

צו פערקויפען א העלע גאַרדעראָבע שאַנק מיט בעטען פאַסט ניי נישט געניצט. צו ער-פאַהרען לימאַנאָווסקי 6 וו. 13 ביי מ. שער.

איך געהם אָן אויף לוין סוועטערס אויף 4-ער, 9-ער און 10-ער מאַשינען. אָפּערטען אונטער „ג. ג."

איך זוך צו קויפען א קראַפט-טריב-מאַשין אויף זייד און א טריב-מאַשין אויף צווערן אָן שפּול-מאַשינען, באַזאַרנאַ 8 בלום.

נאָך פּאַלעסטינאַ קען איך מיטנעהמען א פרוילין. 1600 זל. נויטיג. אָפּערטען אונטער „1600" אין אדמ.

א אָבערלאַק צו קויפען געזוכט. אָפּערטען מיט פּרייז אונטער „500"

צו פערמיטען א שעהן גרויס זוניג צימער מיט 2 פענסטער אויף פאַר א פרוי צו שלאָפען צעגעלניאַנאַ 38 וו. 24. 2

א פּראָנט-שטוב מיט אַלע בעקוועמליכקייטען און מיט בענוצען דאָס באָד-צימער, פּאָמאַרסקאַ 41א, וו. 1.

א בעזונדער צימער אָפּצוגעבען פאַר 2 יונגעלייט אָדער פרויליינס. ערפאַהרען פּאָמאַרסקאַ 25 וו. 40.

א צימער אָדער אַן אָרט צו שלאָפען מיט בעקוועמליכקייט איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען וואָלטשאַנסקאַ 144, וו. 65 פון 1—4 נאָכמ.

Do wynajęcia sklep o 2-ch wystawach na Bałuckim rynku 2, od zaraz. Wiadomość: Piłsudskiego 27, Salomon Rzeziński.

Do wynajęcia umeblowany pokój dla małżeństwa lub pani przy samotnej osobie. Warunki dostępne. Obejrzeć codziennie od 10—3 pp i od 8—11 w. Piłsudskiego 55, m. 27.

Przyjmę 2-ch panów na mieszk. pokój duży słoneczny, ewent. dla małżeństwa z używalnością kuchni. Cegielniana 8, m. 15.

Wynajmuje pokój umeblowany z niekrępującym wejściem dla 2-ch panów wraz z pościelą. Ceny przystępne. Piotrkowska 35, II brama, 1-sze piętro, mieszk. 31.

פערשידענעס

השבת אבידה! ס'איז פערלוירען געוואָרען א בלאַנקאָ וועקסעל אויף 200 זל. אויס-שטעלער קראַפּידלאָווסקי זשירא וויערניק, אָפּ-צוגעבען געגען בעלוינונג צו הערשקאָ-וויטש, 11 ליסטאָפּאַד 59 אָדער טעל. 178-73 דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג.

וויכטיג פאַר זאָקען-פאַבריקאַנטען! איך נעהם אָן אַלע סאָרטען רענדער אויף 12-ער און 8-ער מאַשינען, פעפער, קאַמיענאַ 1.

לאָקאַלען

אַן'אָרט צו שלאָפען פאַר איינעם אָדער צוויי פּערזאָן 11 ליסטאָפּאַד 11 וו. 18.

א בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר איין אָדער צוויי אַנשטענדיגע יונגעלייט זאַכאָדניאַ 39 וואוינונג 5 פּראָנט.

אכטונג! צו פערמיטען 1 צימער נאָוואָ-מיעסקאַ 21 ביים ווירט ווראָבלעווסקי.

אַן'אָרט צו שלאָפען ביי אַנשטענדיגע מענשען פאַר 2 יונגעלייט, צעגעלניאַנאַ 11 וו. 20.

אַן'אָרט צו שלאָפען פאַר א יונגערמאַן אין א בעזונדער צימער פּילסודסקיעגאָ 56 פּראָנט ערשטער שטאָק וו. 5 ראַדאָמסקי.

פון זאָפאָרט צו פערמיטען פיר צימער און קוך לוקסוסאָווע מיט בעקוועמליכקייטען ווי אויך א פּראָנט-געוועלב געאייגענט פאַר א קצב ביים ווירט 11 ליסטאָפּאַדאַ 43.

אַן'אָרט צו שלאָפען פאַר צוויי יונגעלייט ביי אַן'אַנשטענדיגער פאַמיליע אויף נאָוואָ-מיעסקאַ 26 פּראָנט דריטער שטאָק וו. 41

אַן'אָרט צו שלאָפען פאַר 2 אַנשטענדיגע מעדלעך ביי אַן'אינטעליגענטער פרוי. צו ערפאַהרען 11 ליסטאָפּאַד 14 ביי קאַלסקאַ.

צו פערמיטען א געוועלב מיט א שעהן שוי-פענסטער מיט אַן'אונטער-טיר אויף פּאָלודניאָוואַ 15. גלייכצייטיג ווערט געזוכט צו קויפען געלעגענהייטליך א וואַנע מיט אַן'אויוען אין גוטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען פּעטריקאָווער 16 ביי מ. באָרנשטיין אָדער טעל. 162-36.

צו פערמיטען א זוניג צימער פאַר א יונג פּאָר-פּאָלק, עווענטועל פאַר 2 יונגעלייט צו שלאָפען, ביליג, דירה-געלד, גאָוואָמיעסקאַ 5 וואוינונג 48.

צו פערדינגען א צימער פון 2 פענסטער אויף א פּראָצאָווניע אָדער צו וואוינען מיט א בעזונדערן איינגאַנג, ציגעל גאַס 54 וו. 15.

צו פערמיטען א פאַבריקס-לאָקאַל מיט טראַנסמיסיעס. צו ווענדען זיך ביים ווירט, פּאָמאַרסקאַ 43 פון 12—3 נאָכמ.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.